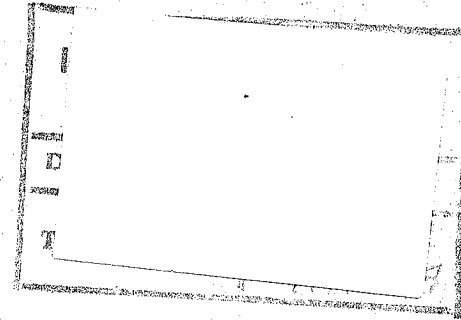

**ABDAL MUSA SULTAN
VE
VELAYETNAMESİ**

Adil Ali ATALAY
(Vaktidolu)

İsteme Adresi:
CAN YAYINLARI
Adil Ali Atalay Vaktidolu
Yanıkkapı Sok. No. 21 Ortaklar İşhanı
Kat : 1 No: 12 Karaköy - İst.
Tel.: (0212) 237 62 54 - 235 25 86
Fax: 235 83 48

Beşinci Baskı: Ekim 1994
Altıncı Baskı: Nisan 1995
7. Baskı : Ocak 1996

ISBN 975 - 7812 - 21- 8

Baskı : ANADOLU MATBAA

629 36 75 - 629 26 43

Dizgi : PİAF AJANS - 528 15 63

Cilt : Yalçın Mücellithanesi
544 50 73

İÇİNDEKİLER

Eseri Sunuş - Abdal Musa Sultan Velayetnamesi- Nasıl Bir Eserdir?	11
Velayetname-i Sultan Abdal Musa	13
Kazanla Altın Meselesi	14
Dağların Taşların Yürümesi	19
Teke Bey'inin Ölümü	20
Er Okuna Uğramış	20
Şarabın Bal Oluşu	22
Hünkârın göçüşünde Uç emanet bırakmıştık verin	25
Ufacık bir kazanda pişen yemeğin kırk bin kişi yeyip artması	26
Umur Bey'e Gazilik Verilmesi	27
Abdal Musa Sultan Nasip Dağıtıyor	29
Abdal Musa Sultan Hakkında Op. Dr. Bedri NOYAN (Dede Baba) dan gelen yazılar	34
Abdal Musa Sultan'ın pamuk ile ateş toplaması	40
Erler Gelur Pirim abdal Musa'ya (K. Abdal'ın şiiri)	42
Arif Anlar Bizi Nice Soydanız	45
Pend-i Abdal Musa Sultan	45
Elmalı'da Abdal Musa Sultan Dergahı ve Yatırı	47
Abdal Musa Sultan Mührü	55
Uçarsu	60
Değirmen	62
Abdal Musa Sultan Dergahı Hakkında Bilgi	64
Edep Erkan ile Söz Saz Eyledik (B. Noyan Dede Baba)	65
Ord. Prof. M. Suat Köprülü'den Makale	67
Abdal Musa (Prof. M. Fuat Köprülü)	69
Bibliyografya	84
Prof. Dr. Abdurrahman Güzel'in Kaygusuz abdal Adlı Kitabından Abdal Musa Sultan ile ilgili kısımlar	86
Yaşadığı Devirde Teke ili (Prof. Dr. Abdurrahman Güzel)	87
Sultan Abdal Musa	97
Kaygusuz 'un Abdal Musa'ya İntisabı	98
Kaygusuz'un Şeyhinden Mahlas Alışı	98
Kaygusuz'un Şeyhinden İcazet Alması	98
Kaygusuz'un Mısır'a Gidişi	100
Kaygusuz'un Dönüşü	102
Kaygusuz'un Hayatı	104
Netice	105
Abdal Musa Sultan Hakkında (Hasan Tanal)	106
Alanya Beyi Hata Ettiğini Anladı	112
Gelin Pınarı	114
İki Arslan Bir Postta Oturmaz	115
Kaynatırım Kaynamaz (Kaygusuz Abdal'dan)	116
Köylerde Her Yıl Yaşayan Abdal Musa (A.Özdemir'den)....	121
Şah Abdal Musa'nın Hayatı	124
Türk Edebiyatında Abdal Musa Sultan	127
Var mıdır Hiçbir Er Ali'den Gayrı	128
Kör Meydanı Değil Gör Meydanıdır	130
Kıyamette Olsun Elin Eline	131

Kuşlar Gider Bizim abdal Musa Sultan	133
Bu Cemde Bulunan Cana Aşk Olsun	134
Cenkte Muhammet'e Car Eden Medet	135
Mestetti Kokusu Abdal Musa'nın	137
Pirim Hacı Bektaş Veli Değil mi?	138
Şah Abdal Musa (Avcı Ali)	139
İzin Ver Gideyim Abdal Musa'ya	141
Tozu Toz Eden (Avcı Ali)	143
Kaygusuzdan (Avcı Değilim)	144
Kim dedi ki şu murdarı yu deyu (Abdal Musa'dan)	145
Nefes (Kul Hüseyin)	146
Şah Abdal Musa (Kul Şükrüm'den)	148
Karşıda göründü dostum bağları (Pir Sultan'dan)	149
Cümlemin muradın verir ezelden (Kul Şükrü'den)	150
Pirim Abdal Musa Sultan'dır gelen (Keşki'den)	151
Ver Abdal Musa (Şiir Adil Ali Vaktidolu'dan)	152
Yazar Abdal Musa Yazar (Mehmet Merali'den)	154
Er Abdal Musa (Mehmet Rıza Ünlü'den)	155
Özümlü Temizle Şah Abdal Musa (Şiir ali Rıza Keskin)	156
Pir Abdal Musa (Şiir Ali Rıza Hasgöl)	157
Abdal Musa (Şiir Ali Öz)	159
Biri Kaygusuzdur Bir Abdal Musa (Şiir Ali Kocaoğlu)	160
Pir Abdal Musa (Şiir Dertli Şimşek)	161
Abdal Musam Eyvallah (Şiir Kamberi)	163
Abdal Musa'ya (Şiir Aşık Dolunay)	164
Merhaba (Şiir Ozan Rehberi)	165
Abdal Musa Dergahında (Şiir Ali Rıza Köseoğlu)	167
Pirim Hacı Bektaş Veli Değil mi? (Şiir Rahmi)	169
Diğer (Şiir Ethem Karagülle)	170
El Bağlı Divana Durdukta Geldik (Şiir Yoksul Derviş)	171
Sevgiyi Saygıyı Kuranlar Burda (Şiir Yazıcıoğlu)	172
Pir Abdal Musa (Şiir Özlemi)	173
Abdal Musam Verecektir (Şiir Emiş Bacı)	174
Pir Abdal Musa (Şiir Emiş Bacı)	175
Gönlümü Gönlüne Kenet Eyledin (Şiir Emiş Bacı)	176
Nur Abdal Musa (Şiir Emiş Bacı)	177
Sor Abdal Musa (Şiir Emiş Bacı)	178
Şahin Abdal Musa Şahın (Şiir Emiş Bacı)	179
Gerçeğin Sürdüğü Yol Abdal Musa (Şiir Ali Erdoğan)	180
Pirim Abdal Musa (Şiir Kadri İnci)	181
Pir Abdal Musa (Şiir Kul Erdal)	182
Pir Abdal Musa (Şiir Kul Erdal)	183
Şah Abdal Musa (Şiir Kul Erdal)	184
Gül Abdal Musa (Gürcü Doğan)	185
Abdal Musa Pirimsin Sen (Şiir Gülseren İşleyen)	186
Hacı Bektaş-ı Velinin Özlü Sözleri	187
Abdal Musa Sultan'ın Özlü Sözleri	188
Kaygusuz Abdal'ın Özlü Sözleri	189
Son Söz	192

2. BASKIYA ÖNSÖZ

ABDAL MUSA SULTAN Velayetname-sinin birinci baskısı tükendi. Üzerinden çok zaman geçmesine karşın, ikinci baskısı gecikti. Bu kez ekleriyle birlikte ikinci baskısını okurlarımıza sunuyoruz. İlk baskımız birçok çalışmaya kaynak oldu.

İkinci baskıda ABDAL MUSA SULTAN hakkında olan bir kaç beyit ve 1935 yılında K. ATATÜRK'ün koruması altında çıkan Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi'nde Ord. Prof. M. FUAT KÖPRÜLÜ'nün çıkan makalesini ve Prof. Dr. ABDURRAHMAN GÜZEL'in yazdığı Kültür Bakanlığı'nın yayınladığı KAYGUSUZ ABDAL adlı eserinden ABDAL MUSA SULTAN'la ilgili bölümleri bulacaksınız. Bu nedenle siz okurların gönüllerinin ışıklı, gözlerinin güçlü olmasını; tüm dünya insanlığının barış, sevgi içinde nice baskıları okumasını dilerim.

Eylül 1990 Adil Ali Atalay (Vaktidolu)

ÖNSÖZ

*Elif Allah be bismillah diyerek
Te tebarek Allah deyip giderek*

*Cedd-i Resul analım Mustafayı
Çok Şükür yazdırdık Abdal Musa'yı*

*Velayetnamesin neşretmek bize
Nasip oldu işte başladık söze*

*Bu nesile ıstık tutmak maksadım
Kusurum var ise elime aldım*

*Çok yerlerden bilgi geldi bizlere
Neşredip sunmuşuz bade sizlere*

*Okuyup bir nebze huzur duyana
Minettar kalırım gelsin beyana*

*Okuyup okurlar ilham alsınlar
Bu Fakiri dua ile ansınlar*

*Ehl-i Beyt'in kerametleri bitmez
İlelebet yaşar bir yana gitmez*

*Abdal Musa Sultan yüzü hürmeti
Bize nasip etsin böyle hizmeti*

*Okuyup dinleyip olsunlar sefa
Cümlesinin günahı gitsin affa*

**ADİL ALİ (VAKTİDOLU) Mükâfat
Ver MUHAMMED EHL-İ BEYT'e Selavat**

Hu dost canlar. Can yayınları beşinci yapıtında, halk üzerinde derin izler bırakan Abdal Musa Sultan Velayetnamesi'ni siz değerli okurlarına sunmakla kıvanç duyar.

Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli halifelerinden Hacım Sultan'a bağlı olan ve Anadolumuzda en küçüğünden en yaşlısına kadar her ferдин dilinde efsaneleşmiş olan, olaylarından bazıları Alaiye (Alanya) Beyi'nin oğlu Gaybî (Kaygusuz Abdal) a geyik donunda görünüp peşine katıp, Tekke köyüne kadar getirip, irşad edip kendisine mürit etmesi.

"Dağların yürümesi" " Uçar suyun yılda iki sefer yön değişmesi," " Değirmenin tersine dönmesi " vb.dir.

Anadolu köylerindeki Alevi ve Bektaşilerin her yıl Abdal Musa kurbanı kesmelerini ve nice kerametlerle dolu olan zatın bu güne kadar birçok yazarımız tarafından bu zat hakkında arayıp da bulamadığı, bulamadığı için de yazılarında üzüldüklerini belirttikleri Velayetnameyi bulacaksınız.

Okuyacağınız bu eserde emeği geçenler: Yıllarca Abdal Musa Sultan hakkındaki araştırmalarını bize tereddütsüz gönderen Dr. Op. Bedri Noyan (Dede Baba) Efendiye, Elyazması olan Velayetnameyi, eski yazıdan yeni yazıya çeviren Öğretmen ve aynı zamanda Hıdır Abdal Sultan evladı olan Mehmet Yaman Bey'e, gene yazısını bulacağınız, Elmalı'nın Akçaenış Köyünden Hasan Tanal ve Ahmet Özdemir Beylere, gene Karaca Ahmet Sultan Türbesini Koruma Derneği İdare Heyeti, üyeleri arkadaşlarıma şükranlarımı bir borç bilirim.

Bu kıymetli eseri, cümle okur canlara sunarken, bu vesile ile yeni nesilden bir gönül bağını bağlayıp da, yeşerip, yetişmesine sebep olursam, ne mutlu bana. Hizmet bizden takdir siz yüce okurlardan.

Her şeyi yaratan, yapan ve yaptıran Ulu Tanrı'dır.

12 Aralık 1977 ADİL ALİ ATALAY
(VAKTİDOLU)

ESERİ SUNUŞ

ABDAL MUSA SULTAN VELAYETNAMESİ NASIL BİR ESERDİR?

Dini ve toplumsal tarihimiz yönünden büyük değer taşıyan " Abdal Musa Velayetnamesi " nin varlığından, yakın zamanlara kadar bilgimiz yoktu. Ancak merhum Naci Kum'un Isparta'da bulduğu ve " VELAYET-NAME-İ SULTAN ABDAL MUSA Kaddes-Allahü Sırrehu'l-aziz Nevver-Allahü Merkade hü" adını taşıyan bu küçük menakıb kitabını istinsah edip, (kopya edip) ve yine merhum olan değerli edebiyat araştırmacısı Sadettin Nüzhet Ergun'a sunmasından sonradır ki bu belgesel yapıtı kültürümüze kazandırma olanağı elimize geçmiş bulunuyor. Nitekim çok az nüshaları olduğu anlaşılan bu eser için Prof.M.Fuad Köprülü de: " Abdal Musa'ya ait bazı menkabelerin mevcut olduğu ve büyük bir ihtimalle ona mahsus bir menkabeler mecmuası bulunduğu anlaşıyorsa da, şimdiye kadar elimize geçmedi. " diyerek, bu eserin günümüze kadar ilim âlemince meçhul kaldığını anlatmak

istemiştir (Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi, sayı: 1, Sa: 63).(1)

Abdal Musa'ya ait daha birçok menkabeler ve kerametler vardır ki bunları, Evliya Çelebi'de, diğer tarih ve menakıb kitapları ile Alevi-Bektaşî nefeslerinde görüyoruz. Gücümüzün yettiğince bugünkü Türkçemize aktarmaya çalışıp yayınladığımız bu menakıbnamede hakkında, S.Nüzhet Ergun şu açıklamaları yapmıştır:

" Bu menkabede Abdal Musa'nın birtakım beylerle münasebetlerinin yazılı olduğunu görüyoruz. Kaygusuz menkabesinde tespit edilen Teke Beyi'nin canavar şekline girerek öldüğü rivayeti, bu menakıbnamede de mevcuttur. Yalnız, her iki eserde gösterilen sebepler başka başkadır.

Abdal Musa'nın şarabı bal yapması, küçük bir tahtayı büyütmesi, susuz bir köyde yumruğunu yere vurarak su çıkarması, kırk bin askeri bir tencere yemekle doyurduğu halde yemeğin bitmemesi gibi kerametlerini yazılı bulduğumuz bu eserden başka, diğer bir Abdal Musa Menakıbnamesinin zuhur edeceğine de ihtimal verilebilir. Bektaşî şiirlerinde görülen bazı kerametlerin bu menkabede mevcut olmaması, bu kanaati kuvvetlendiriyor " (Türk Şairleri, C: 1, sa. 170).

(1) İlaveli 2. Baskısına M. Fuat Köprülü'nün yazısı 57 ve 59. sayfalarda yayımlanmıştır.

VELAYETNAME-İ SULTAN ABDAL MUSA

O ilahi sırlarla dolu ve gerçek sözlü ve latif gözlü ve güler yüzlü Sultan Hacı Bektaş Veli, Tanrı aziz sırrını kutlasın, bir gün hayatında otururken, mübarek nefesinden nutka gelip şöyle dedi: " Ey erenler, Genceli'de genç-ay gibi doğan, adını Abdal Musa çağırta... Beni isteyen, orada gelsin bulsun."

Hünkâr Hacı Bektaş vefat edince, Abdal Musa dünyaya geldi. **Hasan Gazi**'nin oğlu olan Abdal Musa, anasından yetim kaldı. Genceli Kenti'nin halkı itibarsız kişiler olduğundan, Abdal Musa'yı sevmедiler. Yüce Tanrı bu kente büyük bir felaket verdi, halkı birer birer dağılıp gitmeye başladılar. Anladılar ki Abdal Musa ermişlerdendir.

Abdal Musa, gitmeye niyet eden kent halkının yolları üzerine varıp, şöyle dedi: " Burada kalalım, gitmeyin. " Onlar da: " Biz sizin hatıranızı yıktık, huzur bulamayız, başka bir yere gidelim. " dediler. Abdal Musa Sultan dedi ki: " Kanlı gömleği boyumca yığdım, bir kere gelip bize haliniz nedir demediniz, münkir oldunuz. Bu nedenle gökten felaketler erişti, sizi Allah Teala kahretti. Yardım isteyip, medet Abdal Musa diye çağırmadınız, üzerinizden reddetsem gerek idi. Öyleyse şimdi her biriniz bir vilayete gidiniz."

KAZANLA ALTIN MESELESİ

Sonra Abdal Musa Sultan yaylaktan sahil evine indi, orada bir tekke yaptı. O tekkeyi yaptıkları yerden bir kazan altın çıkardılar. Abdal Musa Sultan : " Bu malların yetimleri vardır, kan ve irindir. Deniz kıyısında bir kâfir gemisi vardır. Bu malın mirasçıları o gemidedir. Varın söyleyin, haber verin, gelsinler, alıp götürsünler." dedi. Derviş gönderdiler, vardı gemiye haber verdi. Gemi içinde olanlar sordular: " Bu nice kişidir? " Derviş dedi ki : " Evliyaullah'tan biridir, vilayet ve keramet sahibidir.

Bu malın size ait olduğunu, gelip almanız gerektiğini söyledi. Bunu haber vermeye geldim, gelesiniz."

Kâfirler bu sözü işidince, gönüllerinden şöyle düşündüler: " Eğer bu kişi gerçek veli ise, biz gittiğimizde içimiz hazır ve domuz yavrusu pişmiş ola." O sırada bu söz Abdal Musa Sultan'a malum olup, av avlamak için derviş gönderdi, " Ak ya da kara domuzdan ne düşerse getirin" dedi. İki domuz yavrusu bulup getirdiler. Bunları yüzüp, ocağa koydular. Yemek pişerken bir kâfirde şarap gördüler, kâfirden şarap alıp, hazır eylediler. Gemiden gelen kâfirler de sofrayı hazırlanmış görünce, anladılar ki gerçek velidir.

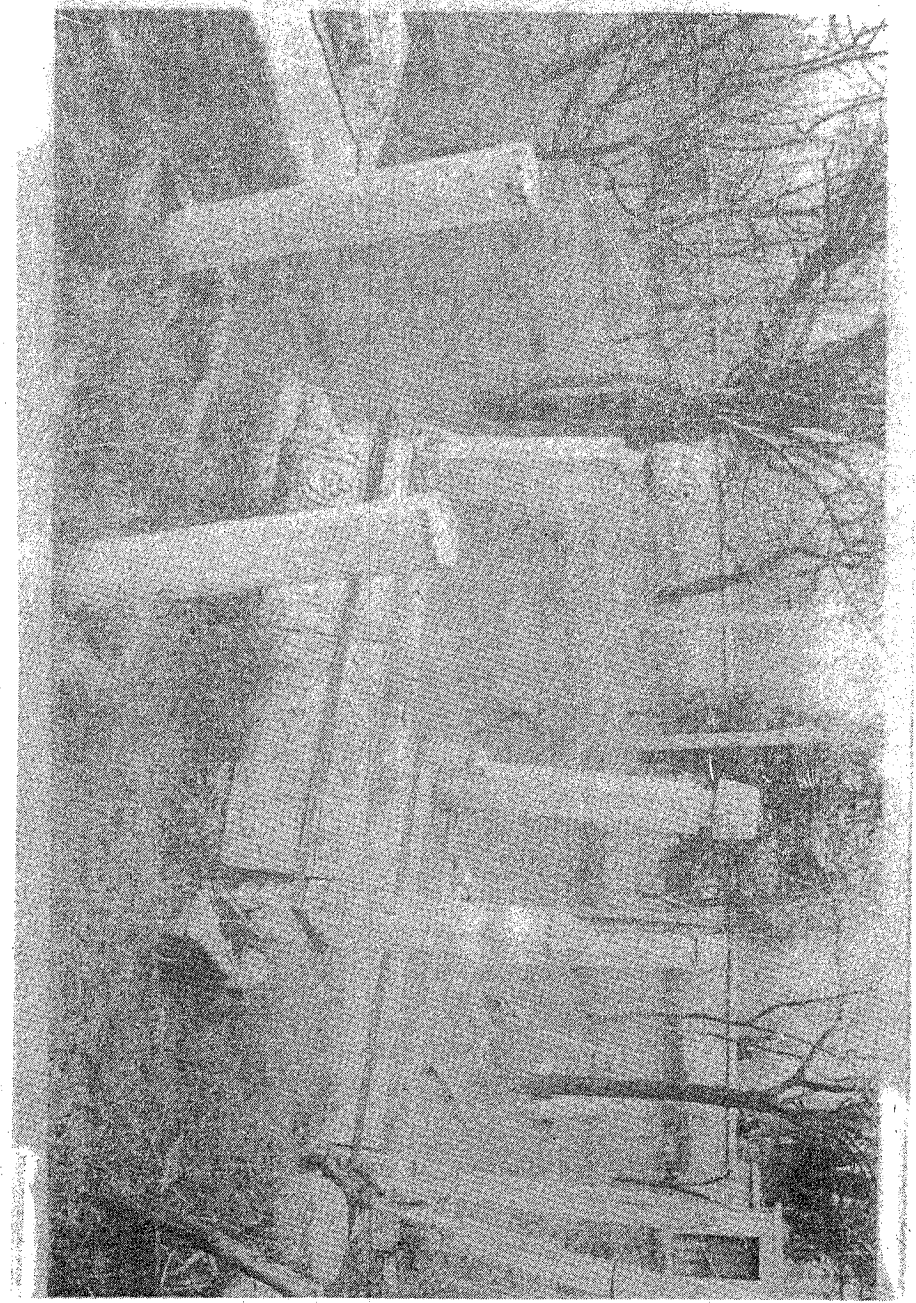
Abdal Musa Sultan: " Mallarını verin, alıp gitsinler." dedi. Tekkenin yanından akan su üzerinden sandal getirdiler, altın dolu o kazanı içine yüklediler, kendileri de bindi, sandal bir türlü yerinden kılmıdamadı. Ne kadar çaba gösterdilerse de sandalı yürütemediler. Oysaki kâfirler,kazanı Abdal Musa'ya verelim diye gönülden sözleşmişlerdi. Bu akıllarına gelip kazanı indirdiler. Ancak o zaman sandal yürüdü.

Daha sonra, altın bulunduğunu Teke Beyi'ne duyurdular. Teke Beyi de : " Ne hoş, ben burada İslam padişahı olduğum halde vermedim, kâfire o nasıl verdi ola? " dedi, Bir kul gönderdi, " Varın alın, gelin! " dedi. Giden kul geri dönmedi. Yine bir kul daha gönderdi, o da geri dönmedi. Günden güne ikişer, üçer kul gönderirdi, hiçbirisi geri gelmezdi. Gidenlerin hepsi Abdal Musa'ya derviş olurdu. Böylece ta yaz gelinceye dek tam beş yüz kul geldi. Bu gelen kullardan hiçbirisi geri gitmedi, Abdal Musa Sultan'ın yanında derviş olup kaldılar. Teke Beyi,

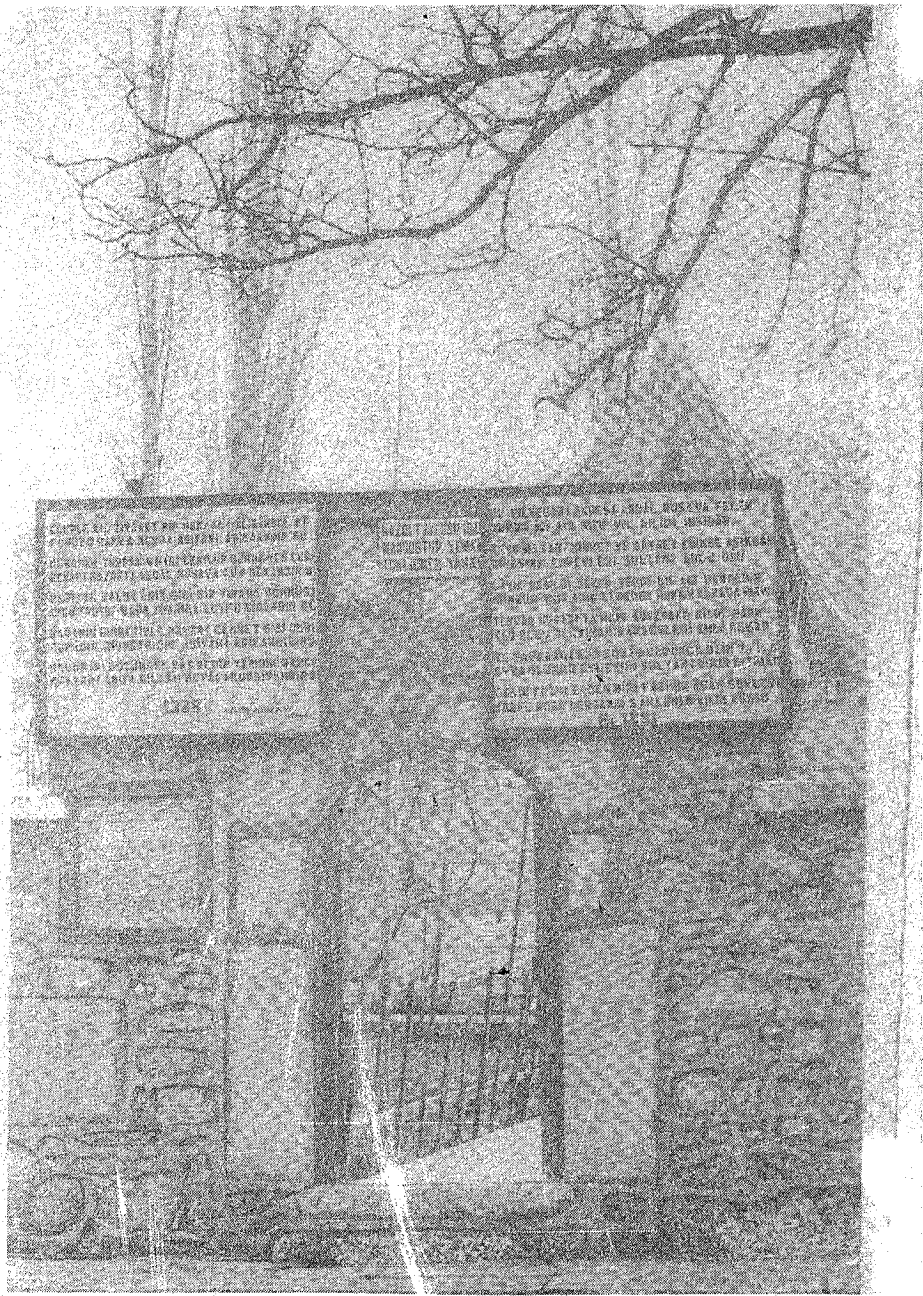
silahlanıp yaylağa çıktı. Abdal Musa Sultan da Genceli'ye çıktılar. Teke Beyi günde beşer, onar kul gönderirdi, dilerdi ki Abdal Musa Sultan'ı getirsin. Bütün gönderdikleri sekiz yüz kadar kul oldu. Hepsı de Abdal Musa'ya derviş olup kaldı, hiçbirisi geri dönmedi. Etrafta bulunan köylerin halkı, Teke Beyi'ne şikâyet ettiler. Teke Beyi de köylülere şu emri verdi: " Ev başına birer yük odun getirin, ateş yakalım, gerçek er ise gelsin, ateşi çiğneyip geçsin. Ona ben de siz de inanalım, itikat edelim."

Köylüler ev başına birer yük odun getirip harman ettiler. Oysa Teke Beyi'nin yanında bir kulu kalmış idi ki o da kendi veziri idi, dedi ki: Emret sultanım, ben gideyim, o ışığı* huzuruna getireyim!" Vezir, Abdal Musa Sultan'a gelip: " Çık ışık, padişahın yanına gideceğiz, suçlusun! " Abdal Musa Sultan, vezire " Adın nedir?" diye sordu. Vezir ise: " Senin gerçek er olduğunu söylüyorlar, adımı dahi bilmiyorsun. " dedi. Abdal Musa Sultan yine, " Adımı bize bağışla " dedi Vezir. " Benim adım Göde Yusuf'dur " deyince, Abdal Musa Sultan: Senin adın Göde Yusuf ise, benim adım da Köselen Musa'dır. Senin gibi nice gödelelerin kilağısını sildim" dedi. Göde Yusuf da: " Aşağı ineyim, göreyim şu kişi nasıl kişidir..." deyip, atından aşağı inerken, ayağı üzengiye takıldı, at tekmeleyip onu helak eyledi.

*13 'üncü yüzyılda Alevilere verilen isim

Mezartası ayetlerle süslenmiş
Bu vücutlar nebatatla beslenmiş
Vaktidolu Mürşidine yaslanmış
Bakıp Burdan ibret alanlar alsın

Kapıdan girmezsen meydan görülmez
Sırtında yük varsa burdan girilmez
Vaktidolu arif olanlar bilir
Hakkı görenlerden sorulmaz

DAĞLARIN TAŞLARIN YÜRÜMESİ

Abdal Musa Sultan " Hu.." deyip, çıkageldi. Tüm dervişleriyle toplanıp buyurdu: " Sizinle öyle oyun oynayalım ki, ateşin yerinde çayır bitsin. Beni seven yürüsün! " Böyle der demez, bütün dağlar ve taşlar ardından koştu, kendisiyle birlikte geldi, Genceli kentini bastı, altına aldı. Ancak, o kentte bir yaşlı kadıncağız ve bir de ineği vardı. O ineğin sütünü her zaman Abdal Musa'ya getirirdi. İşte yalnız o kadının evi kurtuldu, kaldı, ötekilerin tümü yerle bir oldu.

Dervişler, " Dağlar birlikte yürüdü, Sultanım! " dediler. Abdal Musa Sultan, " Dur dağım, dur.Senin yanında olsun bizim mezarımız." deyince, dağ durdu, bu kez taşlar durmadı. " Yine geliyorlar..." dediler. Abdal Musa Sultan da, " Durmaz mısınız!." diye kara çomak ile bir kez vurdu, taşlar da sakin oldu. Ve kendisi dervişleriyle Teke Beyi'ne vardılar.

Yüksek bir yerden bakmakta olan Teke Beyi'ne doğru yürüdüler. " Olur ki yakalarım." dedi, durmadı kaçtı. Sultan, bütün dervişleriyle ateşine girdi, semah tuttu, ateş söndü mahvoldu. Yerinde çayır, çimen bitti.

Teke Beyi durmadı. ormandan ormana kaçtı. Sonra çıktı, " Varayım, erin elini öpeyim. Erin işi keremdir..." dedi. Kalktı, Sultan'a doğru vardı. Abdal Musa Sultan'a onun geleceği malum oldu, kullarına: " Teke Beyi'ni içinize almayın, o size bey olamaz " dedi. Kulları baktılar ki beyleri geliyor. Hepsi birlikte bağırıldılar, " Sen bizim

beyimiz olamazsın, biz beyimizi bulduk!.." dediler. Teke Beyi geldi, yüzünü yerlere sürdü ve : " Biz kendi bilmezliğimiz ile ettik Sultanım !" dedi. Abdal Musa Sultan nutka gelip buyurdu ki, " Biz senin okunu attık, yayını düzledik, atılan ok geri gelmez, kendi başının çaresine bak!" Teke Beyi, " Ey Sultanım bağışla, kıyma bana, benden ne dilerse dile. " dedi. Sultan dedi ki: " Ne dileyeyim, dünyada dünyan yok, ahiretinde ahiretin yok. " Teke Beyi, " Artık bundan sonra bize yürümek yok " diyerek, padişahlık görevini oğlu Halil'e verdi. Abdal Musa Sultan, " Bizim sağlığımızda onun üzerine kimse varmasın" buyurdu.

TEKE BEYİ'NİN ÖLÜMÜ

Teke Beyi İstanaz'a yetti sabah erkenden kalkıp gitti. Abdal Musa Sultan namaz vaktinde kalktı, gördü ki bir kara canavar yeri kazarak, haykırır durur. Kara Abdal'a buyurdu: " Baltanı al, getir." Sonra , kara canavarı gösterip, " Çabuk davran, bu Teke Beyi'nin ruhudur. Evliyaya yetiştirmeyelim..." dedi. Kara Abdal da ardından koşarak o canavara yetişip, tepeledi. Oysa, tam o sırada Teke Beyi döşeme içinde Antalya'ya giderken atı sürçtü, attan yıkıldı, başı taşa dokundu, helak oldu. Ölüsünü Antalya'ya götürdüler.

ER OKUNA UĞRAMIŞ

Oğlu babasının durumunu görünce, " Buna n'oldu "

diye sordu. Yanında olanlar, geçenleri bir bir anlattılar, " Abdal Musa gerçek er imiş, şöyle oldu " dediler. Halil Bey ise: " Bu, kendisi er okuna uğramış, Abdal Musa benim babam olsun şimden geri. " diyerek hemen olanca askerini yanına alıp yola çıktı, Abdal Musa Sultan'a geldi, elini öptü ve : " Ne etti ise babam etti, benim suçum yoktur Sultan'ım! " dedi. Abdal Musa Sultan, " Var otur işine, görevine devam et, bizim sağlığımızda korkma oğul!." dedi. Halil Bey, " Abdal Musa Sultan, oğluna vezir olmazsa, beylik edemem. " diye düşündü. Padişah iken, Sultan'ı vezir yaptılar. Ondan sonra Abdal Musa Sultan kalktı, hareket edip dağa çıktı. Rados cemaatine indi. erenlerine selam verdi. Erzade Menteşe Çarşısında, Ahmed Dudu geldi, üç selamını aldı, dükkânında nesi varsa topladı evine vardı. Değirmene zahire gönderdi. " Öğütülen unu çabucak ekmek pişirin, eve adamlar geliyor " dedi. Öte yandan, Abdal Musa Sultan bunu anladı. Durduğu yerden bir taş alıp dedi ki : " Erenler, birer taş getirelim." Sekiz yüz Abdal birer taş getirdiler. Üç çatalı bir ağaç da getirdiler. Öte yandan, Ahmet evinde yemek ısmarladı, " Hazırlayın!." deyip, kendisi karşılamaya çıktı. Dediler ki: Ahmet delirdi, gözetleyin nereye gidiyor!" Gözetlediler, Ahmet dağa yukarı gitti. Gittiği yana yola baktılar ki çok sayıda adamlar geliyor...Vardı Ahmet, bunların elini öptü. Onlarla birlikte geldiler evinin önüne.

Abdal Musa Sultan elindeki taşı yere bıraktı, o üç çatal ağaç da orada durdu. Abdal Musa Sultan o ağacın dibinde oturdular. Gelenlerin hepsi de ellerindeki taşı yere koydular. Ondan sonra yemek getirdiler. Abdal Musa Sultan, " Yemek yiyelim, gelin!" dedi. Ahmet

geldi, yemek yediler.

Abdal Musa Sultan buyurdu ki: " Ahmet! Siz hocalığı tamam ettiniz. Bundan sonra adın Hoca Ahmet olsun. Şu araya tekke ve mutfak yap. Senin kısmetin ayağına gelsin. "

Oradan, Abdal Musa Sultan yola çıktı, Yarış Çam'a vardı. Gördü ki bir adam, kısarak çekip götürür, ona sordu: " Nereye gidersin? " Adam da, " Şu kısrağı, aygıra iletirim " dedi. Abdal Musa Sultan: " Aygır sahibine ne vereceksen bize ver, sana gülbang edelim, muradın hasıl olsun." dedi. Abdal Musa Sultan gülbang cyledi, " Var, imdi hacetin kabul oldu, taycağızını sakla." dedi. Oysa, bu adamın, aygır sahibine götüreceği bir yağlı çörek idi.

ŞARABIN BAL OLUŞU

Bir saat sonra bir kâfir geldi, selâm verdi: " Getir kâfir, şarabını içelim." dedi. Kâfir de: " Bu, sana yaramaz Sultanım," dedi. Üç kere " Getir içelim! " dedi, sonra abdallarına, " Getirin şerbeti içelim! " dedi. Abdallar kalkıp getirdiler. Kâfircik de birlikte geldi, şarabının yanına oturdu, kadehini eline aldı. Abdal Musa Sultan, abdallara: " Getirin keşküllerinizi " dedi. Abdallar keşküllerini getirdiler, tulumdan şarabı sıkı sıkı çıkardılar, gördüler ki tulumdan çıkan bal olmuş. Kâfir dedi ki: " Behey abdallar! Ben bunu kendi elimle şarap doldurmuştum. Siz bunu bal cylediniz." Abdalın birisi, " Aç gözünü kişi, bunlar gaib erenleridir " Kâfir: " Dini-niz hangi dindir?" diye sordu. Abdal Musa Sultan." Dini-

niz hangi dindir?" diye sordu. Abdal Musa Sultan." Dini-miz, MUHAMMET DİNİ' dir, iman getir." dedi. Kâfir, iman getirdi, Müslüman oldu. Balı, çörekle yediler. Ayağa kalktılar, üç kez SEMAH tuttular. Abdal Musa Sultan, " Bu çamın kabuğu her derde derman olsun!" dedi. Oradan kalkıp gittiler, İncirli Ova'ya yettiller. Öte ucunda, devletli Veli Dede bina yapardı. Binanın bir ağacı kısa geldi, yetişmedi, ona çalışıyorlardı. Abdal Musa Sultan selam verdi. Dediler ki, " Sizin de beyiniz var mıdır? Abdal Musa Sultan, " Ordunun beyi olmaz mı ?" dedi. Bunlar dediler ki, " Biz de bilelim ordunun beyi var olduğunu ki, bu kısa gelen ağacı çeksin uzatsın!" Abdal Musa Sultan, " Bir kunduracı kadar gayretiniz yok mudur ki o , deriyi çeke çeke uzatır, kundurayı diker meydana getirir." dedi, ağacı tutup, öyle bir çekti ki bir misli kadar daha uzattı. Hepsi onun eline ayağına düştüler. " Sultanım, ne istersen verelim, " dediler. Abdal Musa Sultan, " Bize yalnız incir getirin." dedi. Bunlar, gittiler incir getirdiler, orta yere döktüler, bir yığın oldu. Toplanıp, inciri yediler. Abdal Musa Sultan, su istedi. Oysa, bunların suyu uzaktan gelirdi. Ev sahibi şöyle dedi: " Devletlim, geldin yetiştin, elhamdülillah. Bize su da himmet eyle Efendim, Sultanım, suyumuz uzaktan gelir." Abdal Musa Sultan yumruğunu yere vurdu, oradan bir güzel su çıktı, içtiler, kalktılar, gittiler. Bunlar, incirin düğmelerini toplayıp saydılar, sekiz yüz düğme çıktı.

Tepeden görünür bu ulu çınar
Aşkı olan kişi durmadan yanar
Vaktidolu ağzın açmış konuşur
Aşkı olmayanlar deli der, kınar

HÜNKÂRIN GÖÇÜŞÜNDE ÜÇ EMANET BIRAKMIŞTIK VERİN

Abdal Musa Sultan denizden çomağını aldı, yine kolayca ve kısa zamanda eye geldiler, indiler, tekkede otururken bir gün yanına birkaç derviş aldı gitti, bir taştan iki testi çıkardı, meydana getirdi. Birisini oğluna birisini de Kızıl Deli Sultan'a verdi ve kırk nefer derviş verip: "Hacı Bektaş Veli Hünkâr'ın üzerine türbesini ve tekkesini, fırın ve mutfağını yapın ve dairesini uzaktan avluya alın, içine bahçe yapıp ağaç dikin, her ağaç meyve verdikte, her birinden alın, getirin, meydana dökün, meydan dopdolu olsa gerektir. Oradaki dervişler, size yanıtıcı söz söyleseler de aldırış etmeyin ve deyin ki: Hünkâr ölüp geldiğimizde, üç emanet bırakmıştık. Size versinler, alın, gelin" dedi. Gittiler amma yerini bulamadılar. Sultan'a sorup öğrenmek için, derviş gönderdiler, geldi: "Sultanım, sizin buyurduğunuz emanetlerin yerini bulamadılar, yine size yolladılar. Nerede ise söyleyin." dedi. Abdal Musa Sultan : "Biri un ambarındadır: Bu, Sarı Alem'dir. Birisi, Mermer Çerağ'dır ki Pir Hacı Bektaş Hünkâr'ın önünde yanmıştır. Birisi de Yeşil Ferman'dır ve bu Sarı İsmail'dedir, derviş, gelinceye kadar onda duracaktır." dedi. Sarı İsmail, dünyadan göçtü, defneylediler. Derviş yalnızca mezarının başına gidip : "Ya Sultan Sarı İsmail, benim Hünkâr'a hizmetim olmadı. Yeşil Ferman'ı senden istediler, ne buyurursun?"

deyince, Sarı İsmail kabrinin içinden, yed-i beyza gibi bir eliyle Yeşil Ferman'ı dervişe sundu. Derviş aldı, Allaha ısmarladık deyip geldi. Hacı Bektaş'ın evinde bulunan Kızıl Deli Sultan'a Yeşil Ferman'ı verdi. Sonra orada olan Mermer Çerağ'ı ve Sarı Alemleri de verdiler. Kızıl Deli Sultan da emânetleri alıp, Abdal Musa Sultan'a teslim eyledi.

UFACIK BİR KAZANDA PİŞEN YEMEĞİN KIRK BİN KİŞİYE YETİP ARTMASI

Ondan sonra Abdal Musa Sultan kalkıp, deniz kenarına indi. Ve dedi ki: " Buraya asker geliyor, karınları açtır. Bir av bile sunmadılar ki karınlarını doyuralım." Bir saat sonra, denizde bir gemi görüldü. Geldiler, yalıya çıktılar. Gördüklerinde, " Hey, burada yalnız abdallar var..." dediler. Gemiden çıkanlar, abdalların yanına gelip, " Ey abdallar, ne ararsınız burada " diye sordular. Abdallar ise, " Burada bir gerçek eren vardır, sizi bekler ve sizin için yemek hazırladı." dediler. Bunlar da oradan kalkıp, erin yanına geldiler, ocakta kaynayan küçük kazanını gördüler. Kazan bunlara az görüldü, " Hey Sultanım, bu yemek sizin askere mi yeter, bizim askere mi yeter? " dediler. Abdal Musa Sultan kalktı, kazanın yanına gitti, kepçeyi eline alıp, " Haydin şimdi, abdallar yemeği siz pay edin!" dedi. Bunlar, tam kırk bin er idi. Yemeği pay ettiler, isteyen oldukça yine verdiler. Yemek cümlesine yetiştii, öyle ki karınları doyduktan sonra, önlerinde yığılı kaldı, " Yeter,

daha yemeyiz!" dediler. Abdal Musa Sultan, kepçeyi kazanın üzerine koyup, geri çekildi. Abdallar baktılar ki kazan yine önceki gibi dolu durur, hiç eksilmemiş. Abdalın birisi, " Niçin geri çekildiniz, hey gaziler, gelin görün, kazan dopdolu durur!" dedi. Gaziler gelip gördüler, anladılar ki bu er gerçek velidir.

UMUR BEY'E GAZİLİK VERİLMESİ

Gazi Umur Bey geldi ve, " Şimden geri biz sana çağırırız sana bağlıyız, Efendi himmet eyle!" dedi. Abdal Musa Sultan " Bir börk getirin, Umur Bey'e giydirelim." dedi. Bir kızıl börk getirdiler, Umur Bey'in başına giydirdiler, " Gaziler! Şimdiden sonra buna Gazi Umur Bey deyiniz, varsın bu bey de gazi olsun. Artık size bundan sonra gazilik verip dururuz." dedi. Gazi Umur Bey, " Bize bir yadigâr verin Sultanım." dedi. Sultan : " İşte o Kızıl Deli'yi size verdik, alın gidin." dedi. Gaziler kalktılar ve, " Gider misin baba?" dediler. Kızıl Deli Sultan işaret ederek, " Giderim." dedi. Abdal Musa Sultan çağırıp, ona bir ağaç kılıç sundu. Kızıl Deli Sultan aldı, öptü ve başına koydu.

Ondan sonra yola çıktılar. Abdal Musa Sultan : " Haydin şimdi, başka hiçbir yere gitmeyin, doğru Boğaz Hisarı'na varın, üzerine düşün, sürekli çaba gösterin, alırsınız. Boğaz Hisarı'nı aldıktan sonra, Anadolu'yu size verdim, önünüze kimse durmasın!" dedi.

Bir gün sabahleyin Abdal Musa Sultan otururken, " Abdallar, size bir kişi geliyor, gafil olmayın." dedi. Abdallar, " Ne yapmak gerek Sultanım?" dediler. Sultan, " Şöyle güzel bir ateş yakın, tekke iyice ısınsın, mutfağa ateş yakın, koyu koyu dumanlar tütsün. Ve suyu sık sık ulaştırın, carınızı çekin, her erkânımız yerine gelsin. O gelen adama sofraya döşeyin." Bir bir baktılar, gözetlediler, bir kişi akşama yakın geldi. Abdallara şöyle dedi: "Abdallar! Sizinle üç gün üç gece oturup, yemek yiyelim." O gün yemek gelmedi. Sabah olunca, yemek gelir diye fırına, mutfağa bakarlardı. Üç gün böylece geçti, yemek gelmedi. Dördüncü günü, bu konuk çok acıktı, ötekilere danışarak, " Buna, gerçek veli diye geldik, her dilden anlasa gerek. Biz bunu kendi dilimizce söyleyelim." dedi. Yanındakiler, "Nola, söyle" dediler. Farsça olarak, şöyle söyledi: "Ateş germ, ab bisyar nan nist hoş abdal vesni est." Abdal Musa Sultan, karşılık olarak, " Ez-meyan dermeyan hezar eşrefi ber hadd-i abdal abdal-ı kef est." dedi. Abdal Kefin can başına sıçradı, kalkıp yürüdü, gidip altını bir pisliğin altına saklayıp geldi ve, " Altın, yerinde yoktur, " dedi. Abdal Musa Sultan, " Bre varın abdallar, pisliği pisliğe karıştırdı." dedi. Öyle deyince, İranlı hemen kalktı, altını getirdi. " İşte Sultanım, başka yoktur." dedi. Abdal Musa Sultan, " Gidin abdallar, bu altınla yiyecek alın, bir tanesini bile artırmayın." dedi. Abdallar gidip, altının hepsini pirince, yağa verdiler, bir günde yedi kez yemek pişirdiler. Zerdenin balı, yağı tükendi. Abdal Kefi, tasalandı. Aşçı, " Niçin tasalanırsın, bunda bir hikmet vardır. Efendimize görünelim, görelim ne buyurur!" dedi. Abdal Musa Sultan, " Niçin üzülürsünüz, gidin şu pınardan bal alın, şu pınardan da yağ alın, götürüp yemek pişiriniz." dedi, yemek

pişirdiler, yediler, Sofra kalktıktan sonra, Abdal Musa Sultan: " Pınarlar böyle yağ, bal olup akarlar mı ki? " diye sordu. " Akarlar, Sultanım." dediler. Sultan, " Gelin, biz de gidip görelim." dedi. Kalktılar, hep birlikte pınarın yanına gittiler. Abdal Musa Sultan, " Yine eskisi gibi su olun ! " dedi. Abdallar hep birden bağırdılar: " Bırakın, bırakın bal, yağ aksın Sultanım! " Abdal Musa Sultan, " Şahin yuvası nasıl olursa, bırakın öylece su olsun." dedi. Abdallar bu söze kulak vermediler, su aktı.

ABDAL MUSA SULTAN NASİP DAĞITIYOR

Baba Gaybi odun kesmeye gitmişti, döndüğünde dediler ki: " Ey Baba Gayb, Efendimiz bal, yağ akıttı şu pınarlardan, sen görmedin." Baba Gayb'e yemek verdiler, yedi yine oduna gitti. Giderken, bu olayı görmediğine üzüldü: " Efendim, beni sevmezsin, ben senin didarına doymadım, senden hiçbir nesnecik görmedim. Bana yakınında hizmet ettirmezsın, uzaklara yollarsın, didarından ayrı düşerim." dedi.

Gaybi odundan döndü. Abdal Musa Sultan, " Gidin Gaybi'ye söyleyin, bizden iyisine hizmet eylesin." dedi. Derviş gidip, Gaybi'ye söyledi. Gaybi üzüldü, dedi ki: " Ben bir padişah oğlu idim, geldim, şu dedeye kulluk eyledim. İşte bildim er hak evliyadır. Ben bundan yüz döndürsem, çoktan yüz çevirirdim. Elimden ne gelir? Bırakıp gitmek de olmaz! Nazarında yanalım bari." Akşam olunca, kendini bacadan aşağı ocağın içine attı,

ocağa düşerken, Abdal Musa Sultan: " Tutun Gaybi'yi! " dedi. Abdallar tutup, yine kapıdan dışarı çıkarıp bıraktılar. Baba Gaybi, " Elimizden ne gelir, eşiğe yaslanalım." dedi. Abdalların hepsi yatıp uyuyunca, Baba Gaybi eşiğe yaslanıp, yattı. Abdal Musa Sultan kalktı, dışarı çıktı, ayağını Gaybi'nin üzerine bastı. Gaybi aldırış etmedi. Abdal Musa Sultan, " Kimdir burada yatan?" dedi. Gaybi: " Lebbeyk Sultanım kulun Gayb'dır." dedi. Abdal Musa Sultan, " Aldın nasibini Kaygusuz'um aldın, aldın! " dedi, eline yapışıp, içeri getirdi. Namaz vaktinde Abdal Musa Sultan dışarıya çıktı. Üç kez ünü vardığında çağırdı: " Gelsin nasib isteyen! " dedi. Hemen Abdal Kefi koştu, " Aman Sultanım, himmet eyle! " dedi. Abdal Musa Sultan, " Yürü, sana önce lot'unu ye, sonra da lot'unu ye!" dedi. Ondan sonra, Kara Âşık Baba geldi: " Yürü, sana Eğirdiri verdim." dedi. Tahtalı Baba geldi: " Yürü, sana Tahtalı Dağı'nı verdim." dedi.

Her kim geldi ise, nasib verdi. Sözün kısası, o gün kırk abdala nasib verdi. Ondan sonra, Abdal Musa Sultan geldi, oturdu, eliyle ocağı karıştırdı. Abdal Kefi, " Sultanım , elin yanmaz mı?" diye sordu. Abdal Musa Sultan: " Abdallarız, feta'larız, üryanlarız, büryanlarız!" dedi. Abdal Kefi, " Acaba bu Sultan hangi soya bağlıdır?" dedi. Abdallar, " Biz, bu sultanın ötesini sormayız. Yalnız didarının âşıkıyız." dediler. Abdallara, Bu soruyu yanıtlamak güç geldi, gönül evinden bunu istediler. Abdal Musa Sultan söyledi:

Kim ne (bilür) bizi nice soydanuz
Ne bir zerre oddan na hod sudanuz

Bizim hususumuz ma'rifet söyler
Biz Horasan mülkündeki boydanuz

Yedi deniz bizim keşkülümüzde
Hacım umman oldu biz o göldenüz

Hızır İlyas bizim yoldaşımızdur
Ne zerrece günden ne hod aydanuz

Yedi tamu bize nevbahar oldu
Sekiz uçmak içindeki köydenüz

Bizüm zahmımuza merhem bulunmaz
Biz kudret okuna gizlû yaydanuz

Musa Tur'da durup münacat eyler
Neslimüz sorarsan asıl Hoy'danuz

Ali oldum adım oldu bahane
Güvercin donunda geldüm bu hâne

ABDAL MUSA oldum geldüm cihane
Arif anlar bizi nice sırdanuz

Abdal Musa Sultan Türbesi - Elmalı

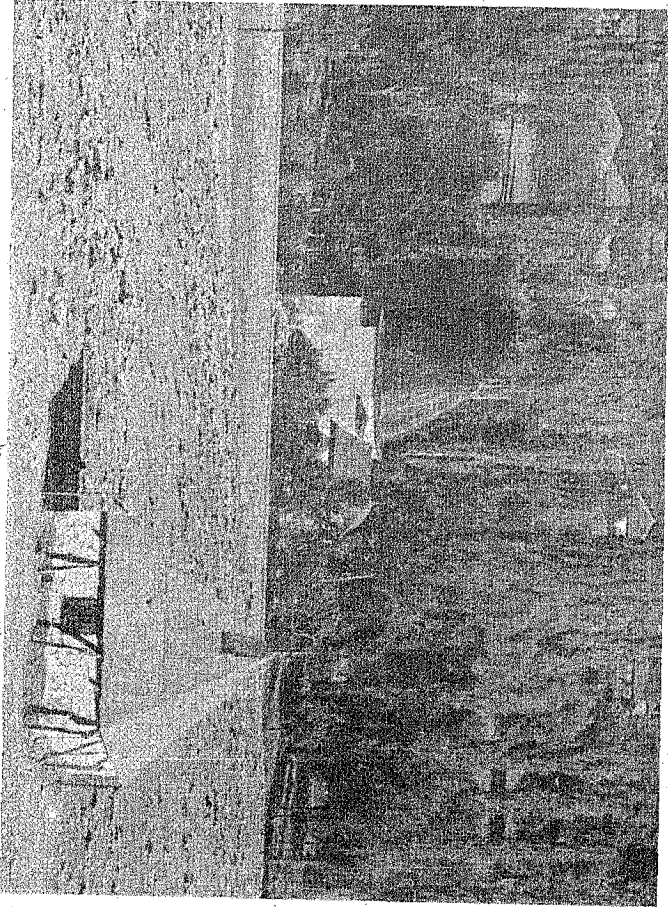
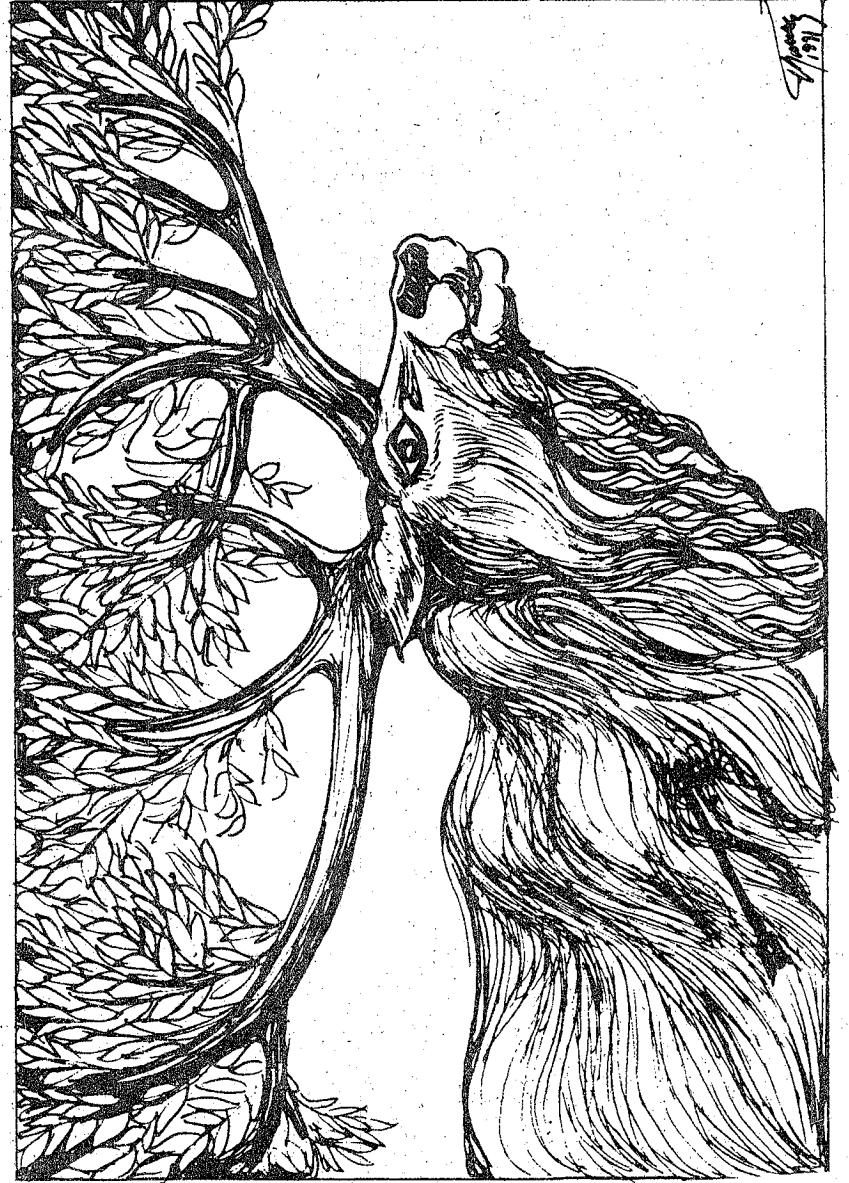

Foto Ali Sümer Hacıbektaş

Geyik boynuzunu varmış uzatmış
Düşüncesin sanki doğaya katmış
Vaktidolu düşün insanlar netmiş
Avlayıp pişirip etin yemişler

ABDAL MUSA SULTAN HAKKINDA

Dr.Op.Bedri NOYAN (Dede Baba)'dan.

Hız.Pir'den sonraki ünlü iki arda (Halife) de Abdal Musa Sultan ve Seyyid Ali (Kızıl Deli) Sultan'dır. Babası Hasan Gazi, Annesi : Ana Sultan, Kız kardeşi (Hüsnü) = Hüsnüye Bacı'dır.

Âşık Paşazade'nin tarihinde Abdal Musa Sultan hakkında bilgi vardır (s: 200.-205.). Buna göre: Hz. Pir Hacı Bektaş Veli müridi olup Hatun Ananın muhiblerinden idi. Hatun Ananın Hacı Bektaş'a yaptırdığı yatırda bir süre oturmuş, Orhan Gazi zamanındaki savaflara katılmıştır. Âşık Paşazade'ye göre bu çarpışmalardan birisinde bir Yeniçeri üsküfünü başına giyip memleketine gelmiş ve Bektaşilerin elifi tacı bundan kalmıştır.

Elmalı'daki Alevilerden bir kimse, buradaki mücerret babanın vekâletini yapar ve Tahtacıların başkanı olur, bu kimseye mürebbi denir. Bu unvan bu aile kişilerine bir haktır. Alevilerin, Abdal Musa Sultan'a özel bir saygıları vardır. Nerde olursa olsunlar kışın Cuma geceleri ayın yaparlar ve ilkbaharda Abdal Musa kurbanı tığlarlar (A.Gölpınarlı: Bektaşî Tomarı ve Nefesleri, Muhtar Yahya Dağlı hakkındaki yazı,Türkiyat mecm. C:V .. 1935 ,s:341).

Âşık Paşazade Tarihi (s: 205) de şu kayıt var:

" Bu Hacı Bektaş Hazreti'nin bunca müridi muhibbi vardır, bunların biatleri ve silsileleri nereden olur? Cevap: Hacı Bektaş Hatun Ana'ya ismarladı, nesi varsa. Kendi bir meczub bûdela aziz idi. Şeyhlikten ve müritlikten fariğ idi. (Abdal Musa) derlerdi bir derviş vardı. Hatun Ana'nın muhibbi idi. Ol zamanda şeyhlik ve müritlik zahir değildi, silsileden dahi fariğlerdi. Hatun Ana ol azizin üzerine mezar etti. Geldi bu Abdal Musa bunun üzerinde bir nice gün sakin oldu. Orhan devri geldi, gazalar itti."

Daha başka kaynaklara göre: Bu zatın, Orhan Gazi zamanında yaşadığı ve Geyikli Baba ile Bursa fethine katıldığı, tahta kılıcı ile kale burçlarını ikiye böldüğü söylenir. Sancağının rengi siyah imiş.

Nezihe Araz Hanımefendi: " Yeniçerilerin Hacı Bektaş Veli'yi Pir tanımlarında Abdal Musa'nın büyük rolü vardır ", diyorlar (Anadolu Evliyalrı, s: 98). Ve şöyle devam ediyorlar: " Mekânı Tanrı Dağı'dır. Bektaşilikte bilinen ve ünlü olan dört büyük dergâhın birisi Abdal Musa Sultan dergâhıdır. Meydan

Başka bir kaynağa göre: Aslen Horasanlıdır. Fakat İran Azerbaycanı'nda Hoy şehrine göçle yerleşip yaşamış olduklarından orali zannedilmiştir. Bir şiirinde kendisi de " Neslimizi sorarsanız Hoy'danız " der.

Babasının adı Gazi Hasan Ata'dır. Hz.Peygamber soyundan olduğu söylenmektedir. Hacı Bektaş Veli'nin de hısmı olduğu kaydı vardır.

Kaygusuz Menakıbnamesi'nde, Kösre Musa diye de anıldığını yazar. Bektaşî gülbanklarında "Anadolu'nun gözcüsü Abdal Musa Sultan.." diye saygı ile anılan, sultanlık aşaması (payesi) verilmiş büyüklerden biridir.

Pir evindeki(Hacıbektaş ilçesindeki merkez Dergâh) Hizmet Postu (Ayakçı Postu) dur. Ayakçılık Abdallık mertebesidir.

Bektaşî Tomanı'nda, Muhtar Yahya Dağlı da (s:5) ondan bahseder. Denizli'de yatan ve Hz. Pir'in ardından olduğu söylenilen Büyük Yatağan Baba'nın terbiyesiyle yetişmiştir. Abdal Musa Sultan, Yıldırım Bayezid zamanında yaşamıştır.

Muhtar Yahya Dağlı, Abdal Musa Sultan ile Seyyid Ali Sultan'ı (Kızıl Deli Sultan) kardeş olarak yazıyor (Bektaşî Tomanı, s: 6). Abdal Musa Elmalı'da öteki Rumeli'nde Dimetoka'da büyük birer dergâh kurmuşlardır. Hakka yürüyüşleri IX. Göç Yüzyılı başlarına rastlar, diyor.

1242'de (1826 M.) patlak veren zulüm sırasında bu dergâhtaki kitaplar ve eşya yağma edilmiş, yine de bir altın değerinde eşya ve on yedi bin baş hayvanı satılarak deftere kayd ile İstanbul'a yollanmıştır. Bu, dergâhın çok

zengin olduğunu gösterir. Bu bilgisizce ve softaca yobazlık yağmaları yüzündendir ki, birçok tarihi bilgi ve değerli sanat eserleri yok olmuş, önemli noktalar karanlıkta kalmıştır.

Sanat eseridir diye Ayasofya'daki mozaiklere zarar verilmeyen Koca Fatih'in izleyicileri softaya, yobazlığa açık kapı vere vere onun boyunduğu altına girdikçe bu hale gelmişlerdi. Tarih olayları, günümüze de yol gösterici olsa...

Ünlü Kaygusuz Abdal, Bu Abdal Musa Sultanın yetiştirmesidir. Elmalı'da Tekke köyündeki dergâhında, yanında bir makamı vardır, doğum ve Hakk'a yürüyüş yılları kesin olarak bilinmiyor.

Muhtar Yahya Dağlı, kitabının baş tarafına Abdal Musa'nın mührü diye bir klişe koymuştur (s:5.). Aynı kitabın son sayfası altlığında verilen bilgiye göre, Muhtar Dağlı Baba, bunun suretini o sırada Arnavutluk'ta bulunan Haydar Baba'dan almış. Aslı, yine Haydar Baba'nın ifadesine göre, Elmalı'da Abdal Musa Sultan dergâhında imiş. Mühür yumurta şeklinde olup ortasındaki daha ufak yumurta şekli bölüm içinde bir satır olarak harekeli sülüs ile kelime-i tevhid (La İlahe İllallah Muhammed Rasul Allah) yazısı, bunun dışında kalan bölüm içinde de üstte: " Zübde-i nesl-i rasül-ü zülmenen ", alttaki bölümde, " Sultan Abdal Musa bin Seyyid Hasen " yazılıdır. Bu mührün ortasındaki sülüs ve dışındaki talik yazılar yeni devir karakterindedir. Eski değildir. Bu mühür, Abdal Musa'nın olmasa gerek, sonradan yaptırılmış olabilir.

Abdal Musa Sultan dergâhının bir özelliği şudur:

Elmalı'nın az güneyinde, Tekke köyünde yatırı vardır.

XV.- XVI.Yüzyıl kaynaklarında ise Abdal Musa Sultan'ın Bursa'da sırlanmış (gömülü) olduğu yazılıdır (F. Köprülü, Türkiyat Mecm., C: VI.,s: 17). Aynı makalede, Denizli'de 811 (1408 M.) Tarihli ve bir çeşmenin sağ duvarında duran, harap olmuş bir tekkeye ait olduğu sanılan bir kitabe de " Eş-Şeyh Mustafa Abdal Musa" adı bulunduğu söyleniyor (s:18). F.Köprülü, çeşitli yerlerde görünüşü, makalelerinin bir altlığında şöyle açıklıyor:

(Abdal Musa hakkındaki araştırmalarımızın tarihi neticelerini şu suretle hülâsa edebiliriz: Abdal Musa'dan bahseden kaynaklardaki malumat onun tarihi şahsiyyetini aydınlatmaktan uzaktır. Yalnız şunu söyleyelim ki birbirinden ayrı iki Abdal Musa bulunduğu iddiası, Bursa'da ve Elmalı'da ona isnat edilen iki ayrı medfeni izah ve ta'vil için uydurulmuştur. Halbuki Türk din tarihinde, aynı veliye muhtelif yerlerde mezarlar isnat edildiği pek çok görülür. Abdal Musa ananesinin bir zamanlar Bursa'da, Yatağan Baba ile Aydın vilayeti cenubunda, ve sonra en kuvvetli surette Teke havalisinde yerleşmiş olması, galiba, bu ananenin takip ettiği istikameti göstermektedir. Hükümet merkezi olan Bursa'da Sünniliğin tabii (Neden tabii, belki gayr-ı tabii) galebesinden sonra, bu anane, eskiden beri heterodexe Türk oymaklarının yaşadığı Aydın taraflarına hicret etmiş ve, o yoldan, koyu bir Kızılbaş merkezi olan Teke havalisine giderek orada kuvvetle yerleşmiştir) (s: 18).

odalarındaki on iki posttan on birincisi (Ayakçı postu) Abdal Musa Sultan makamıdır ".

Evliya Çelebi de bu dergâhı, Seyahatname'sinde tarif ediyor. Yatırın altın alemleri çok uzaktan görünürmüş. Bir lejanda göre, dergâhın önü çamurlu ve bataklık olup dervişler burasının kaldırım döşeli yol olmasını istemişler. Abdal Musa Sultan dergâhı yakınındaki dağa varıp bir gülbank çekmiş, ondan taş istemiş. O gece fırtınalar, gürültüler olmuş. Sabah bakmışlar ki, çamur bataklık yerler kaldırım döşeli yol olmuş. Evliya Çelebi de bu tekkeye bağlı Sevindük Baba yatırı, Kafi Baba ve Kilerci Baba dergâhı hakkında da bilgi vardır.

Alaiyye (Bugünkü Alanya) Beyinin oğlu Gaybi, Abdal Musa'ya derviş olup Kaygusuz Abdal adını alınca babası oğlunu oradan kurtarmak için Teke Beyinden yardım ister, o da Kılağılı İsa adlı bir pehlivan yiğidini oraya yollar. İsa, dergâh kapısında: " Çağırın bana Abdal Musa'yı!..." diye gürleyince atı onu üzerinden atıp sürükleyerek parçalar.

Teke Beyi bunu duyunca ordusuyla harekete geçer. Abdal Musa Sultan'ı yakmak için öbek öbek odunlar yığılır, ateşler tutuşturulur. Ötede Abdal Musa Sultan üç yüz kadar müridi ile sema ederek yola düşer. Öyle bir geliş ki, onlarla birlikte dağlar, ağaçlar, kayalar beraber yürümekte...Gelen dervişler bir gülbank çekip ateşe girer, ateş onları yakmaz, onlar ateşi söndürürler. Orada manzarayı gören Kaygusuz'un babası hale hayran olur. Abdal Musa'nın elini öper, yerine yurduna döner Kaygusuz'un bu dergâha kırk yıl içtenlikle hizmet ettiği söylenir.

Hacı Bektaş Veli'nin Hakk'a yürüyüşünden sonra Abdal Musa Sultan'ın Pirevi'ne geldiği, Karahöyük'te Kadıncık Ana ile uzun uzun görüştüğü ve Hazret-i Pire dair bütün bildiklerini ondan öğrendiği söylentisi de vardır.

Bektaşî geleneğine göre, Abdal Musa Sultan, Hacı Bektaş Veli hazretlerinin amcası Haydar Atâ'nın oğlu Hasan Ata'nın oğludur. Hz.Pir ile birlikte Rum'a (yani: Anadolu'ya) gelmiş Yesevi fukarasındandır. Aşık Paşazade bu zatın, bir aralık Pir evinde kaldığını ve Orhan Gazi zamanında Bursa fethine katıldığını, Yeniçerilerin Hacı Bektaş Veli'ye Pir tanımalarında bunun etkisi olduğunu yazmaktadır.Abdal Musa adına Bursa'da da bir makamı vardır. Bu konuda bilgi veren A.Gölpınarlı (Kaygusuz Abdal- Hatayi- Kul Himmet. Varlık yayınl.,s:6) onun XIV. Yüzyılda yaşadığını söyler. Asıl mezarı olarak Elmalı'da Tekke köyündeki yeri kabul ederler. Kendisi bir şiirinde Hoy şehrinden olduğunu ve Hacım Sultan'a mensup olduğunu söyler.

Hammer Tarihi (C: I., s: 163) Abdal Musa Sultan ve Abdal Murad'ı Sultan Orhan zamanının tanınmış kimseleri arasında sayar. Keza Geyikli Baba'yı da...

ABDAL MUSA SULTAN'IN PAMUK İLE ATEŞ TOPLAMASI

Hammer, Abdal Musa Sultan'ın, pamuk ile ateş topladığı söylentisini de kaydetmiştir (s: 161). Yine aynı tarih kitabında (s: 160), Hammer, Bursa fethinde bulunan Abdal Musa'dan söz eder ve tekke ile yatırı için "Garben kaplıca kurbunde Abdal Musa'nın tekke ve mezarı hâlâ mevcuttur ". der. Geyikli Baba'nın elinde

altmış okkalık bir kılıçla bir ceylana binmiş olarak, Abdal Murad'ın da dört arşın boyunda ağaç bir kılıçla kahramanlık gösterdikleri bu çarpışmalarda Abdal Musa pamuk ile ateş toplamak gibi kerametler gösterirdi, deniyor. Bunu, dervişin " Hilm " =Yumuşaklık ve kuvvetten ibaret iki esaslı özelliği bulunduğu işaretini saymaktadırlar. Abdal Murad sadece yoğurt yermiş.

Görülüyor ki, Abdal Musa, açık olarak, Yeniçerilerle arkadaşlık etmiş, onlarla savaşımlara katılmış, iller alınmasında yararlılıklar göstermiş en eski Bektaşîlerden biridir. O zamanlar, müridlerinden birisi ile bir pamuk içine koyduğu kıpkırmızı, kor halinde bir ateş parçasını Geyikli Baba'ya göndermiş, o da kendisine bir bakraç geyik sütü yollamıştır. Böylece, hayvanatı iradesine bağlamak, bitkilere hükmetmekten zordur, demek istediği yorumlanır. Hammer gibi, Tarihçi Ali de onun yatırını Bursa'da diye yazar ise de Elmalı'da olduğu bilinmektedir.

Kaamüs-ul-a'lam'da Şemseddin Sami Bey erenlerde " Yatırı Bursa'da" diye yazıyor. Bursa'daki yerin bir makam olduğu kesindir.

Kaygusuz Abdal'ın, mürşidi Abdal Musa'yı öven bir şiiri vardır ki (Fakiirde bulunan 1226 H. "1811 M." tarihli Hilmi Pakkan hediyesi 107 No.lu yazma, Y: 17 a), Sadettin Nüzhet Ergun'un Bektaşî Şairleri kitabının 1930 baskısında da vardır. Orada yedi dörtlüktür ve çok farkları olduğundan buraya Fakiirdeki yazmada olan şekliyle alıyorum:

ERLER GELÜR PİRİM ABDAL MUSA'YA

Beylerimiz ablan gölün üstüne
Avlar gelür Pirim Abdal Musa'ya
Urum abdalları postun eğine
Bağlar gelür Pirim Abdal Musa'ya

Rum'un abdalları gelür dost deyü
Giydiğimiz hırka, nemed, post deyü.
Hastalar da gelmiş şifa isteyü
Sağlar gelür pirim Abdal Musa'ya

Meydanında çaruk çeker köçekler
Çalınır da koç kurbana bıçaklar
Dögülür kudümler, altın sancaklar,
Tuğlar gelür Pirim Abdal Musa'ya.

Bezirgânlar Hint'ten gelür soyunur.
Açılır somatlar açlar doyunur,
Evliyaya muhib olan soyunur
Beyler gelür Pirim Abdal Musa'ya.

İkrar imiş koç yiğidin yuları,
Muhanneti çeksen gelmez ileri,
Yeşilgöl'ün, Akpınar'ın suları
Çağlar gelür Pirim Abdal Musa'ya.

Matem aylarında kanlar saçarlar,
Uyaruben mermer çerağ yakarlar,
Hu deyüb de gülbengini çekerler
Erler gelür Pirim Abdal Musa'ya.

Ali'm Zülfikar'ın almış destine
Batın salar münkirlerin üstüne,
Tümen tümen olmuş Gencel (i) üstüne
Dağlar gelür Pirim Abdal Musa'ya.

Bir muradım vardır gani kerimden
Münkir ne bilür evliya sırrından
KAYGUSUZ'um ayrı düşmüş Pirinden
Ağlar gelür Pirim Abdal Musa'ya.

Kaygusuz'un gerek uyarıcısını öğdüğü gerek onun dergâhının nasıl çalıştığı ve nasıl bir i'tibar gördüğünü anlattığı bu şiiri A. Gölpınarlı'nın Alevi - Bektaşî Nefesleri " yapıtında s: 107 de vardır. Orada da bundan ufak tefek farklarla kayıtlıdır.

Buraya, teberrüken, bir de Abdal Musa Sultan'dan bir şiir alıyorum:

ARİF ANLAR BİZİ NİCE SOYDANUZ

Kim ne bilür bizi nice soydanuz
Ne zerrece od'dan ne de sudanuz.
Bizim meftunumuz marifet söyler
Biz Horasan mülkündeki boydanuz.

Yedi deniz bizim keşkülümüzde
Hacım umman ise biz de göldenüz.
Hızr-u İlyas bizim yoldaşımızdır,
Ne zerrece günden ne hod aydanuz.

Yedi tamu bize nevbahar oldu
Sekiz uçmak içindeki köydenüz.
Bizim zahmımıza merhem bulunmaz
Biz kader okunda gizli yaydanuz.

Tur'da Musa durup münacat eyler,
Neslimizi sorar isen Hoy'danuz.
ABDAL MUSA oldum geldim cihana,
Arif anlar bizi nice soydanuz.

PEND-İ ABDAL MUSA SULTAN

Fakiir'in kitablığında bulunan eski bir yazmada
" Pend-i Abdal Musa Sultan " başlıklı bir bölümü buraya
alıyorum:

(İmdi, ol Sultan'ın sırrını sakla. Az söyle. Sadık ol,
mümin ol. Gavgalı yerden kaç. Bilmediğin kişiye yar
olma. Düşmanlığı sebkat etmiş kimesne ile " Önceleri
düşmanlık yapmış kişi ile " dost olma. Kimsenin
musibetine (uğradığı kötü duruma) gülme. Kendinden
ulu kimesne ile mücadele etme. Müstakıym (doğru) ol.

Burası da kurban kesme kuyusu
Keser iken günah atma duygusu
Vaktidolu peki buna ve dersin
Demek insanların böyle kurgusu

Müsiibete sabret. Sözü, düşün de sonra söyle. Her sırrı oğlana ve avrete söyleme. İbadete, malına güvenme. Halim - selim ol. Münkire gönül verme. Evliyaullahın kelimasını münkire deme. Kimseye hoşhuy deme. Dünya için gönlünü mahzun etme. Bir kimseden bir şey için dervişlik satma, zahir padişahına karib (yakın) olma. Dünyalık için ehl-i mansıba varma (yani mevki sahibi kimselere yüzü suyu dökme), meğer irşad ola.

Hilaf söyleme, şahid olma. Maslahat için vezir ve ricalin kapusuna varma. Bana eyi desünler diye sofuluk satma. Düşmanına yüz verme. Her bulunduğun hale şükreyle. Cima zinhar itme, belki kırk günde bir sakın ola. Elden gelürse yalnızca nimet yime. Tarikat Pirdaşını ve karındaşını ayru görme. Evliyaullahtan ve müşşidden gönlünü ayırma. Hakk divanından ayrılma. Ahde vefa it. Vaktini zayi itme. Server-i kainat efendimizi ve Al-i ashabı ve İmameyn efendilerimizi daima salavat ile yad et ki Seyyid-i fahr-i kainat efendimizin şefaatinde mazhar olasın. Ehlullah ile muhabette iken " Eyvallah kerem ittiniz " deyüb niyaz itmeli. Muhammed-Ali'ye düşmanlık arzusunda bulunan kefare ile sohbet itme. Zira dostlukları zahirdedir, anlara iyi demek olmaz. Ve kendine ziynet verme, gönlüne ziynet ver. Kallaş pirsiz adamlar ile yoldaş olma. Zira yol, erkân bozulur. Yavuz ol, zira yirmi dört saat içinde bin devre girersin, ol devirlerin her kağısında bulunur isen ol sıfata bürünür haşrolursun. Bakii, Gerçekler demine Hü, doost, Allah eyvallah !.)

Abdal Musa yatırında, üzerindeki kafesin baş ve

ayak uçlarında birer beyt yazılıdır. Bunlarda Seyyid İbrahim ve Mehmed Giridi adları geçiyor.

ELMALI'DA ABDAL MUSA SULTAN DERĞÂHI VE YATIRI

Antalya'nın Elmalı ilçesinin, kasabaya 15 - 20 kilometre mesafede bulunan Tekke köyündedir. 9 Temmuz 1968 salı günü akşama doğru Tekke köyü'ne ziyarete gittik.

Ertesi sabah da yatırı ve eski dergâhın bulunduğu yerleri ziyaret ettik. Yatırın çevresindeki eski dergâha ait topraklar sonradan şahıslara satılmıştır.

Dergâhın dış kapısının yerini ancak yaşlı köylüler biliyorlar ve gösterdiler, şimdi yerinde yeller esiyor. Hiçbir izi bile kalmamıştır. Eski birinci avluda bir kuyu var. Kuyu bileziğinin dış tarafı altı yüzlü olup buraya beş santim kalınlığında mermer levhalara birer beyt olarak bütün çevredeki yüzlere birer beytlik manzum kitabe yazılmıştır. Son yüzde iki beyt vardır. Bu kitabe şöyledir:

Tekke-i sıdk-ı rızada gösterir envar sıfat
Hakk sana etmiş müyesser dehbil-i kand-ı nebat

Vasfına mümkün değildir sırrına ermek muhal
Dost muhibb-i hanedan-ı ba-sefadır nur-ı zat.

Ol nübüvvet bendesidir eyledi keş-i zuhur
Sahib-i sırr-ı vilayet müjdesidir beyinat.

Gördüler cümle kemalin " Barekallah " didiler
Gel ziyaret eyle anı bundadır Hakk'a necat.

Ab-ı Kevser nuşedenler Hızr'ile hemdem olur
Dü-cihanda vasıl olmuş rahmete sahib-berat.

Bu gülistan goncesidir Seyyid İbrahim Dede,
Bülbülü-veş her seherde nutkudur: " Fil'kâinat ".

Şeş cihatle tekmil olur tarihimiz Mesruriya
Yedi başlı ejder gibi çıktı çahdan buhayat.

Sene 1234 H.

(Not: Dehbil : Büyük lokma / Kand : şeker, nebat
şekeri / Bu hayat: Ab-ı hayat, bengisu. Kitabede Dehbil
sözünün (B.) harfinin noktası yanlış olarak üste
konmuştur. Çah = Kuyu.

Son tarih mısraı Ebced hesabiyle 1228 tutuyor, bir
önceki mısra'da altı cihetle tamamlanır diye karine
vermiş. Bunu katınca 1234 tamam oluyor) Dr. B. N.

Kuyu çemberinin iki yanlarındaki direkler arasında
bir de su çıkarma makarası vardır, tahtadandır. Su

yüzünün derinliği ağızdan 8-10 metre aşağıdadır.
Kuyunun suyu hiçbir mevsimde eksilmez veya taşmaz.
İçine bir dere suyu da akıtılmış olsa su seviyesi
değişmez, diye söylediler. Köylülerin inancı böyledir.
Kuyunun çevresi bozuk taş döşeme olup üzerinde sekiz
direk üstüne kurulmuş kubbesi vardır. Kubbe ahşap
bağdadi olup içi sıvalıdır.

Kuyunun batı tarafındaki arsada önceleri " Kırklar
meydanı " denilen büyük bir Meydan Odası gibi bir bina
varmış. Bundan biraz daha batıya doğru ileride de temel
ve duvar taşları yıkıntıları halen görülen, dervişlerin
oturdukları yapılar varmış. Bunların taşlarını vaktiyle
burada oturmakta olan askerler Elmalı'ya taşıyarak
Askeri binayı yapmışlar.

Bu bölüm, önceleri dergâhın birinci avlusu imiş.
Şimdi şuna buna satılmış ve onların malı olmuş haldedir.

Yüz metre kadar güneye doğru yürüyünce, yatır
bölümünün giriş kapısına varılır. Bu kapının iki tarafında
beyaz mermer üzerinde hakkedilmiş kitabeler var.
Kapının karşısında durulduğunda, duranın sağ tarafına
gelen kitabe her beyit birer satır olarak ve taşın sağ ve sol
yanlarına yazılmıştır. Kitabe şöyledir:

Bu cilvegâh-ı akdes-i Abdal Musa'ya felek
Urmuş idi bir nice yıl kilid-i insidad.

Teşmir-i sak-ı himmet ve gayret edince aşikaan
İhyasına emreyledi Sultan-ı adlı-ü dad

Layık değildi vakıa seddi bu alî dergehin
Mümkün mü lakin etmemek hükm-ü kazaya inkıyad

Tekrar küşad-ı fethini müyesser kıldı Hakk
Şad oldu dervişan, rakseyledi ehl-i reşad.

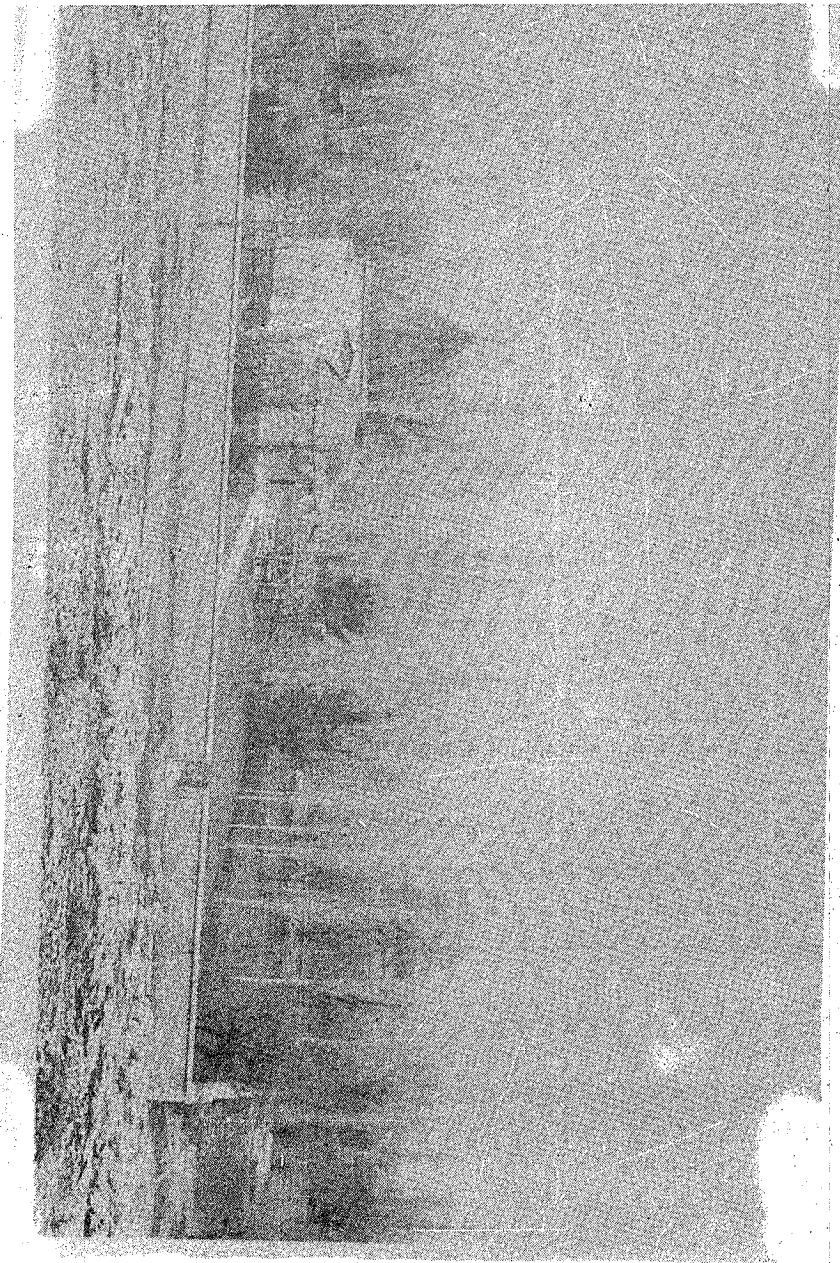
Bu hankaah-ı nüh kubab oldukça daim ya ilah
Eyyam-ı ömrü eylesün Sultan-ı Din'in imtidad.

Geldi erenlerden biri tarihin Agah söyledi:
Abdal Musa dergâhın şah-ı ümem kıldı küşad.

Sene 1291 Hicri

Yan yana ağaçla mezar
Hasan Baba canlı gezer
Vaktidolu dikkat eyle
Bilmeyen der ki ne yazar

Uzaktan çekilmiş tekkenin resmi
Gönüller içinde gizlidir ismi
Vaktidolu der sevenin dilinde
Zikrediyor Abdal Musa'nın ismi

Bu kitabenin 1291 H. yılında dergâhın yeniden açılışı hatırası ve bunun tarihini tespit için konulmuş olduğu anlaşıyor. 1291 H. (1874 M.) Bu kitabede vezin hataları var. Bunu yazandan ziyade hattat tarafından yapılmış kabul etmek doğru olur.

Giriş kapısının solundaki mermer kitabe ise şöyledir:

Edeple kıl ziyaret bir makaam-ı alıştır bu
Füyuz-u Hakk'a menba' asitan-ı âşıkaandır bu

Mubarek türbenin haki çekilür sürme-veş çeşm'e
Cenab-ı Hazret-i Abdal Musa'ya çün mekândır bu.

Perişan kalb-i âşık gibi bir virana dönmüştü
Çıkup Yusuf Baba imarına lutf-u girandır bu.

Babanın himmetiyle Ravza-i Cennet gibi oldu
Sezadır ziynete bir aşıyan-ı arifandır bu

Gelüb iki gözümden yaş dedim tarihini Behçet
Makarr-ı arif billah metaı kudsıyandır bu.

1328 H.

Bu kapıdan asıl yatır yapısının olduğu bölüme girilir. Yatır, kapının karşısında, güney tarafındadır. Gidiş yolunun sağ tarafında (batıda) ve yatırın daha güney

tarafında kalan yerlerde birçok muhibban, dervişan ve Baba'lara ait mezarlar ve kitabeleri vardır. Bunların içinde sarıklı ve sarıksız Hüseyini taç şeklinde birçok baştaşı olanları vardır.

Ziyaretimizde, yatır yapısının dışındaki kaldırım ve taşlıkların betonlanma ve taş döşeme işleri yapılmakta idi, bir ufak çapta onarım çabası vardı.

Yatır yapısının doğuya bakan yüzünde üstü kubbeli ve çevresi açık bir bölüm olup buradaki kapıdan yatıra giriliyor. İçeri girince:

Karşıda ve ortanın hafif sağında Abdal Musa Sultan'ın lahdi vardır. Ayakucu kapıya doğrudur. Lahit etrafında bir demir şebeke vardır. Bu demir kafesin üst kenarında yine kendinden çerçeve ile çevrilmiş bölümlerde manzum bir kitabe yazılı olduğu, iç kenarlarındaki gayri muntazam yazı kalıntılarından anlaşılıyor. Fakat, on tane olan bu çerçevelerin her birinde yazılı bulunan mısra'lardan hiçbirinin bırakılmadığı ve cahil bir çekicinin bu demir dökme yazıları tahrip ettiği görülüyor. Bu demir işleme yazıların kendi kendilerine kırılmalarına imkân yoktur. Zira aynı demirden şebekenin öbür tarafları böyle harap değildir. Kraldan çok kralcı bir izansızın işidir.

Bu sanatkârane kafesin başucuna gelen tarafında üstte yine aynı kafesin demiri ile (Ya Hazret-i Kutb-ularifin Abdal Musa Sultan) ve bunun altında (En-el-Fakiyr es-Seyyid İbrahim nercu mink-eş-şefaât sene 1228) yazısı vardır. Bunların üzerinde de süsleme motifi içinde üç tane alem olup yanlardaki ayların içi boş, ortadakinin içinde Allah yazısı vardır. Yazılar sülüs hat

ile iyi bir demir işçiliği uygulanarak işlenmiştir. Şebekenin ayak ucunda karşılıklı yazılmış (yani ayna tarzında sağlı sollu) sülüs yazı ile " Niyaz kabul oluna " cümlesi vardır. Bunun altında da girift bir yazı ile bu şebekeyi yapan ustanın adının Mehmet olduğunu bildiren ve kendisine şefa'at dileyen bir Arapça metin ile 1228 H. tarihi vardır.

Kapıdan girildiğinde, sandukanın sol tarafında (güney) karşı duvarda bir dolap içinde Abdal Musa Sultana ait olduğu söylenilen bir hırka, keçesi şunun bunun tarafından kesilerek ufalmış bir elifi taç, eski lahit örtüsü, bir biat çeliği (kara çomak) ve gürz vardır.

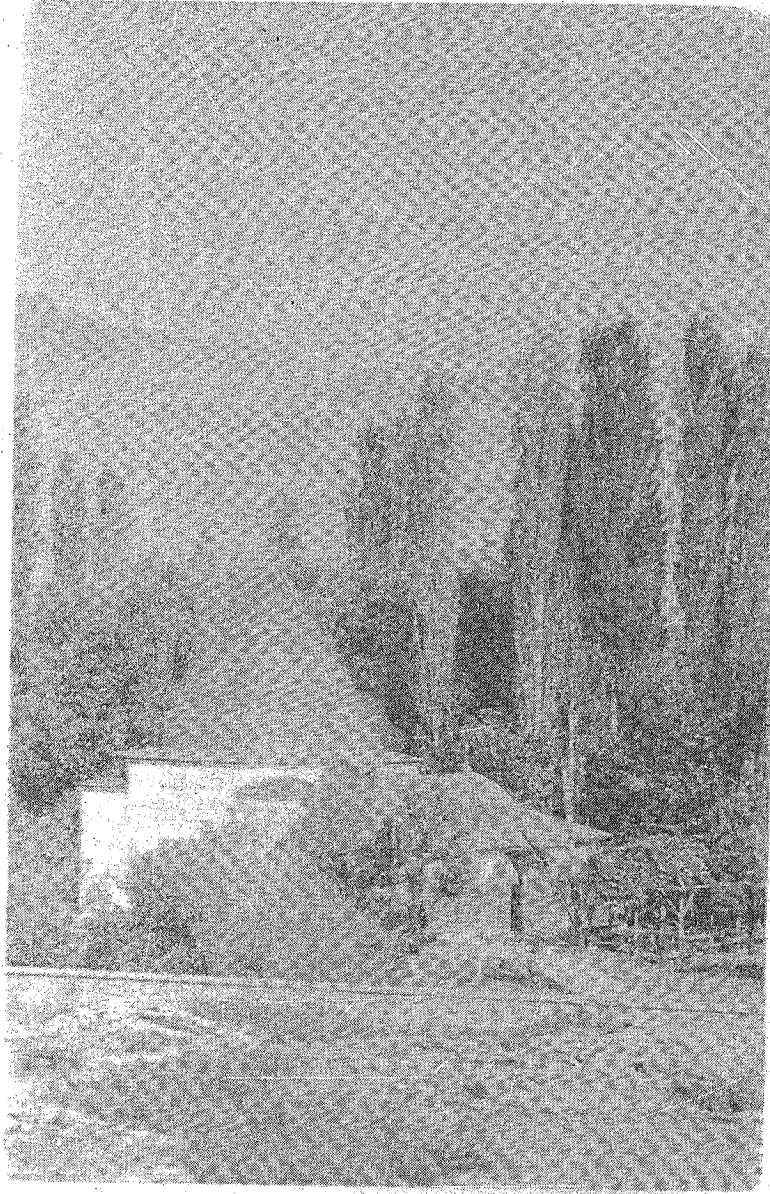
Abdal Musa Sultan Mührü

Yine burada, sonradan yapılmış, bir de mühür vardır. İçinde üstte:

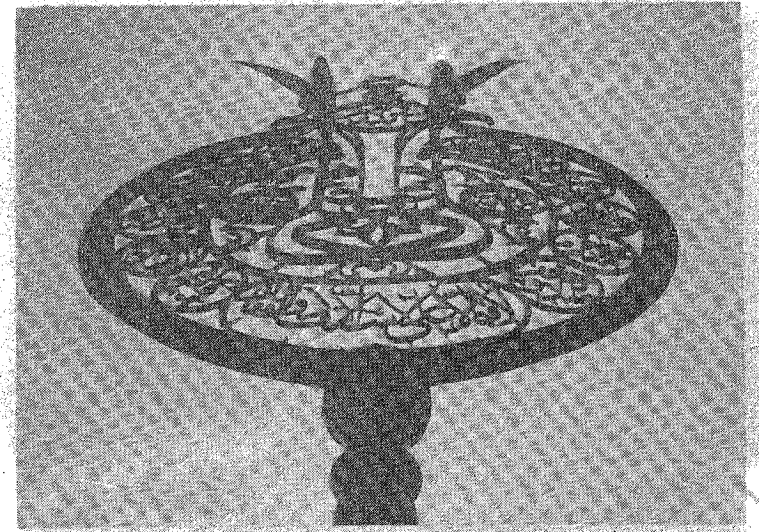
Zübde-i nesl-i Rasul-i zül-menên

ve altta: " Sultan Abdal Musa bin Seyyid Hasen " yazılıdır. Bu iki satır ortasında da çerçeveli bir bölüm içinde Kelime-i tevhid yazılıdır. Mühür iki buçuk santim çapında yuvarlaktır. Yazılar talik iledir.

Kapıdan girince, girenin solunda ve Abdal Musa

Görünüyor o Sultan'ın türbesi
Sanki kulağına geliyor sesi
Kokladım gül kokar dostun nefesi
Vaktidolu baktım serhoş olmuşum

Hilalinde Ehlibeyitin yazan
Zahirde batında cihanı gezen
Vaktidolu sevdi oldu bir ozan
Seveni coşturan can Abdal Musa

Sultan'ın ayakucu tarafındaki iki mezardan ortaya yakın olanın Babası Hasan Gazi ve duvar tarafındakinin Kanber'i olduğu söyleniyor. Keza sağ taraftaki iki diğer mezardan kapıya yakın olanının annesine ve duvar tarafındakinin kız kardeşine ait olduğu söyleniyor. Bunların hiçbiririnde yazı ve tarih yoktur. Annesinin adı Ümmügülsüm, kız kardeşinin adı : Zeynep' tir, dediler.

Yatır dışında güney ve batı taraflarına düşen bölümler mezarlık olup buradaki mezarların bazılarının kitabelerini kaydettim. Çallı Mustafa Dede'ye ait manzum kitabeli baştaşı Sene: 1276 H. (1859 M.) tarihlidir. Aşçı El-Hac Mehmet Baba Sene: 1306 (1888 - 1889 M.), Derviş Ali çocuk sene: 1265 (1848 M.), Tekke-i Abdal Musa'dan Derviş İbrahim sene: 1215 (1800 M.) tarihlidir.

1196 H. (1781 M.) de Hakk'a yürüyen Halil Dede'nin taşında da manzum ve (Mazhari) nin yazmış olduğu bir kitabe vardır. Bunun yanında Türbedar Hüseyin Baba'nın 1195 H. (1780 M.) tarihli baştaşı bulunan mezarı vardır. Dışardan yatıra girilen yolun batı tarafındaki (sağında) mezarlardan ikisinin kitabelerini kaydediyorum:

Hüv-el-Hayy-ül-Bakii

Terk-i tecrid olan el haç Ali Baba
Ehl-i hakikat mürşid-i kâmil rah-nüma
Post-nişin-i Hazret-i Abdal Musa evliya
Göçtü bu âlem-i kesretten eyledi azm-i bekaa.
Tarihin tahrir eyledi Süleyman Vehbi Baba
Okuyalım bu zatın ruhu için El-Fatiha.

1322

Bu kitabenin yazılı olduğu baştaşı üstuvani (boru şeklinde) dir. Buradaki tarih mısrai ebced ile değildir 1322 H. (1904) dür

Bir başka kitabe:

Hüv-el-Hayy-ül-Bakii

Mürşid-i rah-ı hakikat Seyyid İbrahim Dede
Arif-i ilm-i ledünn ukdeyi müşkil-küşa
Post-nişin-i hazret-i Abdal Musa Sultan olup
Damenin kim tuttu ise buldu feyz ile reha
Üç erenler geldiler koynuna tarih didiler:
Ruh-u kudsü eyledi azın-i gülistan-ı bekaa.

Sene fi 25 M. 1237

(Not Tarih ebced iledir. $1234 + 3 = 1237$ olarak doğrudur. Tarih mısraından Azm-i gülistan-i bekaa terkinde Azm sözcüğü azmi şeklinde yazılmıştır. Bu imla hatasıdır, fakat kitabeyi yazanın adı Azmi olup adını bu şekilde oraya yerleştirmiş olabilir. Tarihi tutturmak için de olabilir. Bu zatın, yatırdaki sanatkârane demir şebekeyi yaptıran zat olduğu anlaşılıyor. Baştaşı üst tarafı Hüseyini taç şeklindedir. Sarıyı yanlamasına sarılmıştır (Simidi destarlı veya Torlağı denen şekilde)

Yatır ve dergâh sınırı dışında, güneydeki tepeye "Dur dağı " ve bunun arkasındaki yüksek dağa " Oturak dağı " deniliyor. Güya, bu dağ , ileriye doğru yürüyüp yuvarlanırken, Abdal Musa Sultan'ın " Dur !. " diye

buyruk vermesiyle orada durmuştur. İşte bu güney taraftaki tepenin üstünde, Abdal Musa Sultan yatırından 400 metre kadar aralıkta ahşap bir yatır vardır. Bu, Gözcü Budala Sultan yatırıdır. İçinde bir tane lahit vardır. Çatı tepesinde güzel bir alem vardır.

Gözcü Budala Sultan yatırının hemen yanında, güney tarafında, dört yanı kocaman ve gayri muntazam taşlarla çevrili bir genişçe alan vardır. Burada Kırklar sema etmişler diye bir inanç vardır. Ziyaretimizde biz de teberrüken Hasan Balkır Baba ile birlikte burada birkaç dönüşle pervaz eyledik (11 Temmuz 1968 Perşembe sabah saat : 9)

Halen Tekke Köyü'nde Mustafa Tetik Baba buranın Postnişin Baba'sı ve Mustafa Zeybek de Türbedarıdır. Temizliğini yapıp چراğlarını uyarmaktadır.

UÇARSU:

Abdal Musa Sultan yatırının batısında Akdağ'dan bir su akmakta ve o taraftaki Tekkeköy, Değirmenköy vesair köylerin ekili topraklarını bol bol sulamaktadır. Bu su dağın yamacında yüksek bir noktadan beş parmak gibi havaya fışkırmakta, aşağıya doğru uçarak bir dere meydana getirmektedir. Gelen başka sularla da birleşerek ovayı suluyor.

Enteresan olan tarafı, suyun kasım ayında

kesilmesidir. Kasım ayına üç gün kala beş parmak gibi akan suyun iki yanlarındaki parmaklar kesiliyor, kasımın birinci günü de kalanlar akmaz oluyor.

Su bu taraftan kesilince dağın arkada kalan tarafından akmaya başlıyor. Bu tarafa akış da Hidrellez'e kadar ve bazı yıllarda bundan bir-iki gün önce tekrar Abdal Musa Sultan yatırı topraklarına doğru akmaya başlıyor. Havada uçarak dağıldığı ve yere indiği için halk arasında " Uçarsu " denilmektedir. Yatır tarafına akmaya başlayacağı zaman top patlaması gibi bir ses çıkarırmış. Oralı köylüler suyun geleceği zamanı ve top gibi patlayışını görüp duymak için beklerler imiş.

Bektaşiler ve halk arasında söylenen bir lejandı da var bu suyun:

Dağın öte tarafındaki insanlar boş duruyorlarmış. Oradan geçen Abdal Musa Sultan bunlara " Neden boş duruyorsunuz çalış mıyorsunuz ! " diye sorunca, onlar " Suyumuz yok, ne yapalım? " demişler. O da bunlara " Dönüm başına bir kile dergâha mahsul vermenizi kabul ederseniz size su sağlarım " diye bir koşul öne sürmüş. Kabul etmişler. Abdal Musa Sultan da dağdan bunlara bu suyu çıkarmış. Halk ekip biçmişler, güzel ürün almaya başlamışlar. Abdal Musa Sultan, zamanı geldiğinde onlardan dergâhın hissesini isteyince " Bu suyu bize sen vermedin, Allah verdi. Senin bunda ne hakkın olur ? " demişler, sözlerinden dönmüşler. Abdal Musa Sultan da " Öyle ise Hidrellez'den Kasıma kadar Abdal Musa'ya aksın, sonra bu yana aksın ! " demiş.

İşte o günden beri sözlerini tutmayan köylülerin tarafına, onlara hiç faydası olmayacak zaman akar, tam

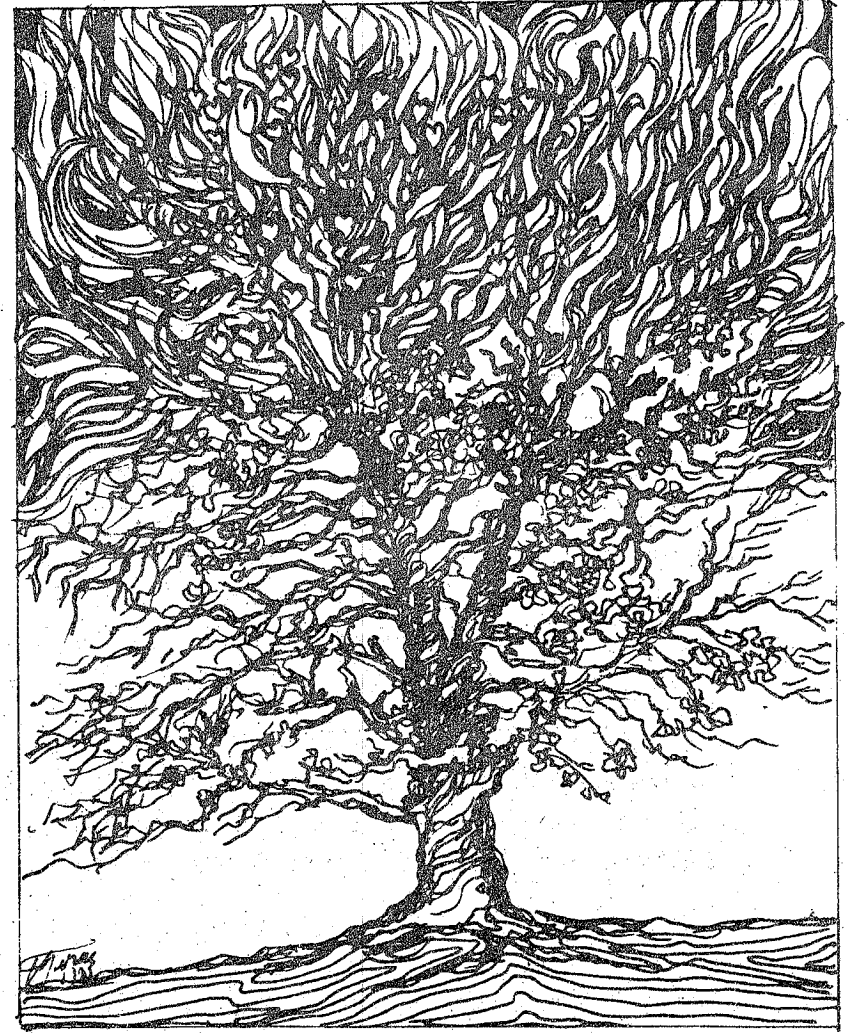
işe yarayacağı zaman oradan kesilir Abdal Musa Sultan tarafına akarmış Uçarsu..

*

DEĞİRMEN:

Elmalı Değirmen Köyü'nde de Abdal Musa Sultan'ın değirmeni var. Halen o köydeki dergâhın mürşidi olan Halil Arslan Baba'nın oğlu işletmektedir. Bu değirmende iki taş vardır. Kapıdan girince karşımıza geleni sola doğru, sağ taraftaki sağa doğru döner.

Abdal Musa Sultan zamanında burasını uzun yıllar kira ile işleten bir Rum değirmenci, yerin tamamının kendisine ait olduğunu iddia etmiş ve Kadı katında mahkeme görülürken Abdal Musa " Bu adam böyle diyor, benimdir dediği bu değirmenin taşları ne tarafa döner, biliyor mu? " diye Rum kiracısına sordurmuş. O da " İkisi de sağa döner, " demiş. Abdal Musa ise " Biri sağa, amma öteki sola doğru döner." demiş. Gidilip bakılmış, onun dediği gibi görülünce değirmenini kendisine vermişler. Orada söylendiğine göre, değirmen ustaları getirilip taşın sağa dönmesi sağlanır, fakat bir zaman sonra yine sola dönermiş. Böyle diyor köylüler (11 Temmuz 1968 Perşembe günü burasını ziyaret ettik).

Bilmem kaç yüzyıldır yaşar bu ağaç
Suyu olan yerde bulunmaz kıraç
Eğer Abdal Musa Şah'ı seversen
Vaktidolu kapını cihana aç

ABDAL MUSA SULTAN DERGÂHI HAKKINDA BİLGİ

Abdal Musa Sultan dergâhında sonradan Topkapı Dergâhı Postnişini Abdullah Baba müridlik etmiştir. Orada kendisini rahat bırakmamışlardır. Rumi 1328 (1912 M.) yıllarında Süleyman Baba isminde bir zat postnişin idi.

Bu dergâh Bektaşiliğin ünlü makamlarından biridir. Halife makamı dergâhlardan idi. Abdal Musa Sultan'ın yaşantısı hakkında başta bilgi verdim. Buradan yetişen en ünlü Bektaşî azizlerinden biri de Kaygusuz Sultan'dır. Hacı Bektaş Veli hazretlerinin Yeniçeri ocağı kazanına dua ettiğini kabul etmeyenler bu işi Abdal Musa Sultan'ın yaptığını, onun zamanında ocağın kurulduğunu öne sürerler.

Dergâhın kurucusu Abdal Musa Sultan olmakla beraber onun zamanında dergâhın daha ufak olduğu, sonradan birçok kişiler tarafından yeni ekler yapılarak daha büyük bir hale getirilmiş olduğu söylenilebilir.

Abdal Musa Sultan'ın babası Hasan Gazi'nin yanındaki lahit için kimisi, onun kanberi idi diyorlar. Bazıları da Kaygusuz Sultan'dır diyor. Kaygusuz Sultan Kahire 'de sırlanmış olduğuna göre buranın makam olması gerektir. Bu lahit ile güney duvar arasında kalan bölgeyi de " Mehdi Resul'ün geleceği yer " olarak kabul ediyorlar. Yatıra girmeden, dıştaki taş döşeli sofa bölümünün sağında, yatır duvarına bitişik bir ve solunda

iki mezar vardır. Kimlerin olduğu belli değildir.

Yatırın eni boyu dıştan 9.40 x 15.60 M. dir. Duvarların kalınlığı : 1.15 M. dir. Asıl yatır bölümü 9.40 x 9.40 M. dir. İç : 7.10 x 7.10 M. dir. Giriş tarafındaki taşlık sofa bölümü 9.40 x 6.20 M. dir. Kapının tam karşısında bir ve iki yan duvarların orta yerlerinde karşılıklı iki büyük pencere vardır. Buranın onarım işinde Vakıflar Gen. Müdürlüğü Abide ve Yapı İşleri Dairesinden Yusuf Erdoğan Bey'in çok emeği vardır.

Abdal Musa Sultan Dergâhı'nı bir grup dostlar ile birlikte 1968 yılı temmuzunda ziyaret etmiştik. Bu ziyareti tespit eden bir nefesi aşağıda sunuyorum :

EDEB ERKÂN İLE SÖZ SAZ EYLEDİK

Gerçek erenlere varalım diye
Eşi, dostu bir gün ikaz eyledik
Hepsini aşk ile saralım diye
Yola düşüp emri infaz eyledik

Denizli'de kaldık bir gece mihman,
Asım Babamızda açtık bir meydan,
Nasib verdik sürdük bir güzel erkân
Hakikat burcunda pervaz eyledik.

Ordan Teslim Sultan yanına vardık,
Yanık gönlümüzü onda suvardık,
Sevgimizle onu güzelce sardık
Başucunda cümle niyaz eyledik.

Sarıova Tekke Köyü'nde mihman
Olunca orda da sürdük bir erkân
Evladımız oldu hem de iki can
Semalarla gönlü şehbaz eyledik.

Yeşilova işte burda dediler,
Niyazlar köyü de şurda dediler,
Haydar Yılmaz Baba Dar' da dediler
Buluştuk selama agaaz eyledik.

Kırk kurban tığlandı gelişimize,
Yüz kurban da Meydan açışımıza,
Nefesler yazıldı varışımıza
Edeb erkân ile söz - saz eyledik.

Niyazi Sultan'a vardık huzura,
Semalar oynayub saz vura vura
Bin er vardık muhabbet ile nura
Böyle ayn-ül-cem'i pek az eyledik.

Elmalı'da Abdal Musa Sultan'a
Niyaz edüp gülbank çektik canana.
Gece toplanınca canlar Meydan'a
Huda'nın katında bir naz eyledik.

Tekrarını nasib etsin erenler.
Gönlümüze bunca aşkı verenler.
Ne de güzel kurmuş yolu kuranlar
Biz de yola canı ibraz eyledik.

Bedri Noyan Dedebaba der : Canlar,
Açılsın meydanlar, olsun erkânlar,
Bize himmet etsin ulu Sultanlar
Huda'nın katında niyaz eyledik.

11 Temmuz 1968 Opr. Dr. Bedri Noyan (Dedebaba)

BU BÖLÜM :

*Rahmetli bilgin Ord. Prof. M. FUAT
KÖPRÜLÜ'nün ABDAL MUSA SUL-
TAN'a ilişkin bir makalesini koyuyoruz.*

*Makale, 1935 yılında Ulu
ATATÜRK'ün korumaları altında Türkiyat
Enstitüsünün çıkardığı Türk Halk Edebi-
yatı ansiklopedisinde yayınlanmıştır.*

ABDAL MUSA *

Prof. M. Fuat KÖPRÜLÜ

XIV. asırda Garbi Anadolu'da şöhret kazanarak menkıbeleri Osmanlı Devleti'nin ilk devirlerine ve hatta Yeniçeriliğin kuruluşuna ait rivayetlerle çok karışmış ve Bektaşî an'anesinde eskiden beri mühim bir mevki almış olan erenlerdendir. Belig'in, Bursa fethinden önce Buhara'dan gelen Kırk Abdal'dan biri olarak gösterdiği Abdal Musa, daha XV. asır tarihi menbalarında - mesela Aşık Paşazade'de - Hacı Bektaş mensuplarından olarak gösterilmektedir; bu itibarla, Hasluck'un, Hacı Bektaş - Abdal Musa arasındaki münasebeti, sonraki bir tekâmüle atfetmesi doğru sayılamaz; Hasluck'un bu telakkisi, Hacı Bektaş'ın ve Bektaşîliğin tarihi mahiyetleri hakkında eskiden beri devam eden ananevi bir yanlışlığın neticesidir; iptida, Bektaşî düşmanı olan Aşık

* Prof. M. Fuad Köprülü'nün 1935'de sadece bir fasikülünü neşredebildiği Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi'nde yarım kalmış olan Abdal Musa maddesini, sonradan kendi müsveddelerine dayanarak (bk. ** işaretli not) Köprülü'den Seçmeler (Kültür yayınları, İstanbul 1972) isimli eserde yayınlamış işek de orada geniş bir okuyucu kitle-sine hitap edilmesi dolayısıyla, hem madenin içindeki notlar çıkarılmış hem de madenin sonundaki tenkidi bibliyografya yazıya konulmamıştır.

Burada ilk defa olarak merhumun müsveddelerine dayanarak yayınladığımız Abdal Musa maddesinin sonundaki bibliyografya'dan Köprülü'nün sonraki araştırmaları neticesinde Türk edebiyatında ilk mu-tasavıflar (İstanbul, 1919 ve 2. basım Ankara 1966) isimli eserinde Abdal Musa ile Hacı Bektaş'ın münasebetleri hakkında varmış olduğu görüşlerini de, birtakım değişiklikler husule geldiği için burada tekrar yayınlamayı faydalı bulduk. (Dr. Orhan F. Köprülü).

Paşazadeden başlayarak XVI. - XVIII. asrın Sünni müelliflerinde de devam ettikten sonra, XIX. asırda Esad Efendi'nin *Üss-i Zaferi*'nde ve İshak Efendi'nin *Kâşif ül-esrar*'ında, kati şekilde ifade olunan bu yanlış telakkiler, G. Jakob tarafından tekrar edilmiş ve ondan sonra Bektaşilik hakkındaki bütün garp eserlerinde "tarihi bir hakikat gibi" yer bulmuştur; halbuki bu telakkiler, tarihi tenkit usullerinin meydana koyduğu neticeler değil, Bektaşilik aleyhindeki müelliflerin düstur haline koydukları ananevi bir yanlışlıktır. Bunun yanlışlığı ve Bektaşilik meselesinin tarihi mahiyeti hakkında ileri sürdüğüm noktayı nazar büyük bir ekseriyet tarafından kabul edilmişse de, H.H.Schaeder gibi bu mesele ile çok az meşgul olmuş bazı âlimler, her nedense, bu eski yanlışlıkları tarihi bir hakikat saymakta devam ediyorlar. (*Zur Stifterlegende der Bektaschis*, OLZ, 31 Jahrg.N. 12 1928). XIII. - XV. asırlar Anadolu tarihini ve Türk evliya menkıbelerini pek az bilen bu genç ve değerli âlimin, bu hususta ne kadar aldandığı ilerde izah edilecektir. Bu umumi mülâhazalardan sonra, Abdal Musa'ya ait menkıbeleri ve tarihi rivayetleri hülâsa ve tahlil edelim:

Abdal Musa ve Hacı Bektaş. Âşık Paşazade'ye göre, Hacı Bektaş, Rum bacılarından Hatun Ana (Xatun Ana) yı kendine kız edindi. Hatun Ana'nın muhiplerinden Abdal Musa, Hacı Bektaş türbesinde bir müddet oturdu, Orhan devrinde gazalara iştirak etti. Yeniçerinin birinden bir eski bürk istedi, o da üsküfünü çıkarıp verdi. Memleketine döndüğü zaman başındaki Yeniçeri bürkünü görenler bunun ne olduğunu sordular, o da "Buna elfi taş derler" cevabını verdi. Âşık Paşazade'ye göre, Yeniçeri bürkünün Hacı Bektaş tarafından Yeniçerilere verildiği hakkındaki iddia yanlıştır ve meselenin esası böyledir. Bu mesele hakkında Bektaşilik maddesinde izahat bulunduğu için burada tahlil ve tenkide girişecek değiliz. Yalnız, bu rivayet, Abdal Musa'nın XV. asırda bile Bektaşilikle alakadar sayıldığını göstermektedir. *Şakayık*'ta ve ona

dayanan Ali, Hoca Sadettin gibi tarihçilerde onun Bursa fethinde bulunduğu ve meşhur Geyikli Baba ile münasebetleri yazılıdır. Evliya Çelebi, onun Yesevi dervişlerinden olup, Hacı Bektaş ile Rum'a geldiğini söyleyerek onu Bektaşî dairesine sokar. Sonraki Bektaşî şairleri de ondan büyük bir hürmetle bahsetmişlerdir: Hüseyini adlı bir Bektaşî şairinin "Abdal Musa Sultan gazaba geldi" diye başlayan bir nefesi ona aittir. (Hususi kütüphanemiz yazmaları arasında XIX. asırda toplanmış bir *Bektaşî nefesleri mecmuası*'nda). Sonra, yine Bektaşî şairlerinden **Geda Muslu**'nun bir nefesinde, onun Rumeline Serçeşme (kumandan) olduğu, tahta kılıçla taşı ikiye böldüğü, bütün Rumeli'ni İslama getirdiği, kâfirlerle gazalarda bulunduğu anlatılır; bu nefeste Elmalı, **Boğaz Hisarı**, Abdal Musa'nın mekânı olan **Tanrı Dağı**, Gelibolu, Sarı Kız gibi coğrafi adlarla Seyyid Ali Sultan ve Nevruz beyleri gibi tarihi adlara tesadüf olunur ve Abdal Musa'nın Horasan'da Hoy (Xoy) şehrinden olduğu, (Hoy, malum olduğu gibi, Azerbaycan'dadır; Horasan'da gösterilmesi, meşhur Horasan erenleri ananesinin tesiri ile) söylenir. **Deli Şükrü**'nün, bir nefesinde de, Abdal Musa müridi olduğu onun kara sancağı bulunduğu, yedi dağı nefesle yürüttüğü yazılıdır. Aşağıda anlatacağımız vechile, meşhur Bektaşî Velisi Kaygusuz Abdal onun müridi olduğu gibi, meşhur bir nefesinde de şeyhinden hararetle bahseder. **Veli Baba**'nın da buna nazire olarak yine Abdal Musa hakkında yazılmış bir nefesinden de, onun tekkesinin Akdeniz yakasında olduğu ve Bektaşîlerin dört büyük dergâhından biri sayıldığı anlaşılır. Bütün bunlara ilave olarak, Bektaşî ayinindeki on iki posttan on birincisinin "Ayakçı Şah Abdal Musa Sultan Postu" olduğunu da söyleyelim. (*Risale-i Bektaşîyye* hususi kütüphanemiz yazmaları arasında; Ahmed Rifat, *Mir'at ı ül-Magâsıd*, İstanbul 1299, s. 271).

Abdal Musa ve Geyikli Baba, Abdal Musa ile Geyikli Baba'nın münasebetleri hakkında *Şakayık*'ta ve

ona istinat eden sonraki tarihçilerde meşhur bir menkıbe vardır: Abdal Musa bir ateş parçasını pamuk içine koyup bir müridiyle Geyikli Baba'ya yollamış; o da müride bir kâse süt verip geri göndermiş, mürit bundaki manayı anlamamış, fakat Abdal Musa bu sütün geyik sütü olduğunu ve vahşi hayvanlara tahakküm etmenin ateşle pamuğu birbirine tesir etmeyecek surette imtizaç ettirmekten daha zor olduğunu, yani, kendinin böyle bir remiz ile insanlar üzerindeki kudretini göstermek istemesine karşılık, onun hayvanlar üzerindeki tasarrufunu anlattığını söyleyerek, Geyikli Baba'nın mertebeye kendisinden daha yüksek olduğunu itiraf etmiş. Bu meşhur menkıbe ile Ahmet Yesevi'ye isnat olunan bir menkıbe arasında hiçbir fark yoktur. Ahmet Yesevi de kendi meclisinde erkeklerle kadınların birlikte zikretmelerine itiraz eden Maverâünnehir ve Horasan âlimlerine, bir hokka içine pamukla ateş koyarak göndermiş; ve böylece, kendi gibi bir velinin, meclisinde kadınlarla erkekler birlikte bulunsa bile, onların gönlünden her türlü kötülüğü giderebileceğini göstermişti. (Köprülüzade Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, s. 39). "Ateşle pamuğun oyunu olmaz" meselesi Türk ve Acemlerde kadınla erkeğin cinsi temayülleri anlatmak hususunda kullanıldığı için, bu menkıbenin nasıl teşekkül ettiği anlaşılıyor. Bu Yesevi menkıbesi, Abdal Musa'ya atfolunan bu menkıbeden şüphesiz daha manalıdır; çünkü, Abdal Musa'nın Geyikli Baba'ya durup dururken böyle bir keramet göstermesinde hiç mana yoktur. Bu menkıbenin Bektaşilere Yesevilikten geçtiği ve *Şakayık*'ın - hiç tasrih etmemekle beraber - Abdal Musa hakkında her halde Bektaşî menkıbelerinden istifade etmiş olduğu apaçık anlaşılıyor. (*Şakayık*'ın XIV. asır Türk şeyhleri hakkında verdiği malumatı tarihi bir hakikat gibi kabul ettiği halde, tarihi vüsukunu muhtelif vesiyelerle ispat etmiş olduğum Eflaki'nin *Menakib ül-Arifin*'ini tarihen kıymetsiz bir menkıbeler mecmuası sayan H. H. Schaeder'in ne kadar yanıldığına ve bazı

noktalarda gösterdiği lüzumsuz ve hatta manasız hypercritisime'e rağmen, en esaslı noktalarda menbaların tenkidi gibi, en iptidai ve zaruri usullerden nasıl gaflet ettiğine bu da bir delildir!).

Abdal Musa ve Kaygusuz Abdal, Bektaşî ananesinde umumiyetle kabul edildiği gibi, Kaygusuz Abdal - Antalya beyine tabi Alaiye sancağı beyinin oğlu olan Gaybî - tarikatça Musa'nın mürididir. "*Kaygusuz Abdal Menakibi*"nde bu münasebet hakkında verilen tafsilatın hülasası şudur: tekkeye girdikten sonra aldığı lakapla Kaygusuz Abdal, bir gün avda okla bir geyik vurdu. Yaralı geyik kaçça kaçça büyük bir asitanenin kapısından girdi. Gaybî de arkasından dergâha girerek dervişlere

geyiği sordu. Dervişler haberleri olmadığını söylediler. Meğer bu geyik suretinde görünen, bu dergâhın şeyhi olan Abdal Musa Sultan imiş. Abdal Musa, Gaybî'yi huzuruna çağırarak geyiğe attığı oku gösterdi. Bu kerameti gören Gaybî, şeyhe mürit olmak istedi. Şeyh ona mücerretlik tarikinin zorluklarını anlattı, babasından izin almasını söyledi. Nihayet, Gaybî'nin ısrarı üzerine onu tarikat usulünce tıraş ettiler; taç ve hırka giydirdiler; beline kemer bağladılar. Bunu duyan babası çok müteessir oldu. Genç oğlunun bu mücerretler dergâhına girmesi haysiyetine dokunmuştu. Hemen Teke Beyi'ne giderek oğlunu Abdal Musa'nın elinden kurtarmasını rica etti. Teke Beyi, Kılağılı İsa adlı birisini yollayarak şeyhi alıp getirmesini emretti. Fakat şeyhin kerametiyle attan inerken ayağı üzengiye takıldı, ürküp kaçan at üzerinde sürüklenerek parça parça oldu. Öfkelenen Teke Beyi şeyhin üzerine asker yolladı. Onu tutup yakmak için ateşler hazırlattı. Olup biteni keşfeden Abdal Musa, dört beş yüz müridiyle sema ede ede Teke Beyi'ne karşı yürümeye başladı; taşlar, ağaçlar da onunla birlikte yürüdüler. Böylece ateş yanan yere geldiler; ateşin içine girdiler. Sema ederek ateşi söndürdüler. Sonra geri dönüp tekkeye gelirlerken dağdan kara bir canavar indi. Abdal Musa: "İşte Teke Beyi'nin ruhu!" dedi. Tekkeye

odun taşıyan bir derviş baltasıyla vurup canavarı öldürdü. Bu sırada Teke Beyi de ölmüş, askerleri dağılmıştı. Bunu gören Alaiye Beyi, Abdal Musa'nın hak erenlerinden olduğunu anladı; üç yüz adamıyla birlikte gelip şeyhin elini öptü, oğlunun kalmasına razı oldu. Gaybi bu suretle tekkede kırk yıl hizmet etti. Şeyhi ona Kaygusuz lakabını verdi. Nihayet Hacca niyet etti. Abdal Musa ona icazetname yazıp verdi. Kaygusuz kâğıdı saklayacak münasip bir yer bulamayıp kalbinde saklamak için onu ayranına doğradı ve içti. Bundan sonra kalpten hikmetler söylemeye başladı ve şeyhinin verdiği kırk dervişle seyahate çıktı. (Hususi kütüphanemiz yazmaları arasındaki *Kaygusuz Abdal Menakibi*'nden).

Kaygusuz menkıbesinin Abdal Musa'ya ait olan bu kısmı, birkaç noktadan dikkate layıktır. Şeyhin geyik şekline girmesi, Teke Beyi'nin ruhunun bir canavar şekline girerek, o ölünce beyin de ölmesi, ağaçların taşların birlikte yürümesi, Şamani Türkler'in menkıbeleri'nde ve bu Şamani ananelerini devam ettiren Türk evliya menkıbeciliğinde ve bunun en temiz mahsulleri olan Bektaşî menkıbelerinde de mevcut olan motiflerdir. Abdal Musa'nın dağları taşları yürüttüğü, ona ait yazılan nefeslerde de zikredilir. O nefeslerde - bilhassa Geda Muslu'nunkinde - diğer birtakım kerametlere de işaret edilmesi, Abdal Musa'ya ait başka birtakım menkıbelerin mevcut olduğunu ve büyük bir ihtimalle ona mahsus bir menkıbeler mecmuası bulunduğunu anlatıyorsa da, şimdiye kadar buna rastlayamadık. Evliya Çelebi, Elmalı civarındaki Abdal Musa Tekkesi'nden bahsederken, bazı mahalli menkıbeler naklediyor. Yukarıki menkıbenin başka mühim bir noktası da, Abdal Musa ananelerinin Elmalı civarında yani, son zamanlara kadar mevcut olan meşhur dergâh sahasında toplanmış olduğunu göstermesidir. Abdal Musa menkıbelerinin böylece muayyen bir coğrafi çevre içinde toplanmasının sebeplerini ve bundan çıkarılabilecek neticeleri aşağıda göreceğiz.

Abdal Musa'ya Bağlı Başka Menkıbeler. Abdal Musa'nın Elmalı civarındaki türbe ve tekkesi Bektaşiliğin çok mühim bir merkezi mahiyetini aldıktan sonra, o taraflarda bulunan birtakım türbe ve tekkelerin de Abdal Musa ile alakadar sayılmağa başlandığı ve böylece, Abdal Musa menkıbelerine bağlı olarak bir takım mahalli menkıbelerin teşekkül ettiği anlaşıyor. Evliya Çelebi, Abdal Musa tekkesinden bahsederken, ona ait bazı mahalli menkıbeleri kaydettiği gibi, oradan altı saat kible tarafına gittikten sonra - Finike'ye varmazdan yedi saat önce - Abdal Musa halifelerinden Sevindük Dede karyesini ve onun türbesiyle orada oturan birkaç derviş gördüğünü ve ayrıca Finike civarında da Abdal Musa'nın başka bir tekkesi bulunduğunu, lakin evkafı olmadığından ancak kırk elli derviş olduğunu söylüyor. Bunlardan başka, Elmalı'nın üç saat şimalinde onun halifelerinden Kilerci Baba merkadini muhtevi bir tekke olduğu gibi, (Hasluck, *Christianity and islam under the sultans*, 507), Finike'de de şehrin bir saat garbında, Limira harabeleri civarında Kâfi Baba türbe ve tekkesi vardır ki, 1231 H. de tamir edildiği kitabesinden anlaşılan bu tekke, Evliya Çelebi'nin sadece Abdal Musa asitanesi olarak gösterdiği tekke olacaktır. (Süleyman Fikri, *Antalya Livası tarihi*, İstanbul 1340, s. 192-193). Kaygusuz Mısır'a giderken, Kâfi Baba'yı burada bıraktığı, Kaygusuz menakibinde yazılıdır (Rıfki, *Bektaşî sırrı*, İstanbul 1328, c. 2, s. 134. Bu rivayet Kaygusuz'un bendeki menakibin'de yoktur). Aynı eserde, Elmalı'da gömülü meşhur adamlar arasında Abdal Musa'nın baltacısı diye maruf Baltacı Gedik'ten de bahsolunmaktadır ki bu, Abdal Musa - Kaygusuz menkıbesinde kara canavarı öldüren derviş olacaktır. Hasluck, ayrıca eski Aydın vilayeti Bektaşî tekkelerini sayarken, vilayetin cenubunda, Kara Öyük civarında Yatağan mevkiinde, Yatağan Baba adlı bir velinin mezarı ve tekkesi bulunduğunu ve bu adamın Abdal Musa'nın piri olarak maruf olduğunu zikrediyor ve bu adın Aydın

vilayetinin şimal taraflarında yaşayan Yatağanlı oymağının adıyla alakası olmak ihtimalinden bahsediyor. İlerde türlü boy adlarından bahsederken, bu mesele üzerinde uzun uzun duracağımız için, şimdilik bu doğru mülahazayı kayıtlı iktifa ediyoruz.

Elmalı'da Abdal Musa Tekkesi. Bektaşiliğin büyük merkezlerinden olan ve Elmalı'nın üç saat cenubunda Tekke karyesinde bulunan Abdal Musa zaviyesi hakkında en çok malumatı Evliya Çelebi'de buluyoruz. Burası yüksek bir dağ eteğinde bağlık bahçelik yüz evli bir köydür. Evler tahta örtülüdür. Bura halkı hiçbir vergi vermezler. Yalnız Abdal Musa Tekkesinin tamiri, dervişlerin ve gelip geçenlerin ihtiyaçlarının temini bunların vazifesidir. Kible tarafında kale gibi kerpiç duvarlı ve dört bin adımlık bir bağ ortasında üstü çam tahtasıyla örtülü kârgir bir kubbe altında Abdal Musa yatar. Türbe üstündeki altın alem, beş saatlik yerden görülür. Sandukanın etrafında kıymetli Kur'anlar, tavanda kıymetli kandiller, avizeler vardır. Başucunda mücerretlik alameti olan beş terkli bozdoğanı tacı ve seyyid olduğunu gösteren yeşil imamesi durur. Horasan'dan Hacı Bektaş Veli fukarasındadır. Kubbede ziyaretçiler tarafından yazılmış birçok yazılar, yine ziyaretçiler tarafından hediye edilerek duvarlara asılmış palheng, zerdest, nefir, keşkül gibi birçok şeyler vardır. Merkadin etrafındaki geniş bağ ve bahçeler arasında, misafirhaneler, meydanlar, kiler, mutfak, fukara meydanı, mescit gibi birçok binalar vardır. Akarsu kenarlarında oturacak yerler vardır. Meydanlarda yüzlerce alem, çırağ, tef, kuddüm, nefir, nekkâre gibi Bektaşiliğe mahsus eşya vardır. Tekkede üç yüzden çok mücerret dervişler oturur. Evliya Çelebi âdeti üzere, bunların gayet ehl-i sünnet olduklarını da ilave ediyor! Mutfakta kırk derviş hizmet eder; meydan önünden akan suyun iki tarafında söğüt, kavak, çınar ağaçları vardır. Burada bir namazgâh köşkü vardır ki, üstü tahta örtülü kubbedir. Altında bir ab-ı hayat kaynağı vardır ki, Abdal Musa'nın

nazargâhı olarak meşhurdur ve içen hastalara şifa verir. Bu meydanın bir tarafında içi erzak dolu yirmi ambar vardır. Meydanın dışında büyük bir misafirhane bulunur ki, üstü konak ve altı ise iki yüz at alacak kadar büyük bir ahırdır. Misafir hiç eksik olmaz. Gelen misafirlere hemen Baba çorbası sunarlar. Tekke yapıldı yapılabı mutfağında ateş sönmemiştir. Tekkenin çok zengin vakıfları vardır. On binden çok koyunu, bin camuzu, on katar deve, yedi katar katırı, binden artık sığırı, yedi yüz kolan kısağı, yedi değirmeni, bağları bahçeleri, dağlarda koruları vardır. Evliya Çelebi, Anadolu halkının Abdal Musa Sultan'a gayet itikat ettiklerini, yirmi otuz konak yerden kara ve deniz yoluyla gelenlerin eksik olmadığını yazıyor. Evliya'nın anlattığı mahalli bir menkıbeye göre, tekkenin önü vaktiyle çok bataklıkmuş. Dervişleri buraya kaldırım yapmasını rica etmişler. O da, o gece çırağ ve meşaleler yakıp, tef, kuddüm, davullar çaldırıp, dergâh yanındaki dağa gitmiş; selam vermiş; iki rekat namaz kılmış. Dağa rica ederek kaldırım yapmak için at ve katır gövdesi büyüklüğünde on iki bin taş istemiş. Hemen bir gülbeng çekmiş, Abdalları Allah diyip ellerini yüzlerine sürmüşler. O gece korkunç bir fırtına olmuş, dervişler sabahleyin tekkeden çıkınca, o bataklık yerde üç bin adım uzunluğunda gayet iri iri taşlarla mükemmel bir kaldırım yapıldığını görmüşler. Evliya Çelebi'nin bu müşahâdeleri, hatta tekke önündeki muazzam kaldırım hakkındaki menkıbe, Abdal Musa tekkesinin ne kadar mühim ve ne zengin bir Bektaşî merkezi olduğunu anlatmaktadır.

Son zamanlarda bu tekkenin vaziyeti hakkında etraflı malumata tesadüf edilmiyor. Hasluck'ta, *Antalya Livası Tarihi*'nde verilen malumat birkaç satırdan ibarettir. Yalnız Konya vilayetinin 1330 mali yılına mahsus *Salname*'sinde, Abdal Musa türbesinin "mimari tarz itibariyle Selçuk devri eserlerini andırdığı" binaenaleyh, hakkında hiçbir malumat bulunmayan (!?) bu zatın Selçuk Beylerinden biri olduğu, zaviye ve kışla (Evliyanın

bahsettiği misafirhane olacak)'nın eskiden Bektaşilere ait iken, sonra Nakşibendi tarikine tahvil edildiği, yalnız bir türbedarı olduğu, zaviye binalarının harap bir halde bulunduğu, vakıf hâsılâtının yılda otuz bin kuruşu ** geçtiği yazılıdır.

Bursa'da Abdal Musa ananesi. XV. asır sonlarından başlayarak XVII. asra kadar yazılan tarih ve tercüme-i hal kitaplarında, Abdal Musa'nın Orhan'la birlikte Bursa fethinde bulunduğu ve Geyikli Baba ile münasebetleri anlatılarak, ona ait anane Bursa'da temerküz ettirilir. Şakayık'tan başlayarak, *Belig'in Güldeste'sine* kadar bütün tarihi ve coğrafi menbalar, bu hususta ya birbirinden nakillerde bulunmakta, yahut mahalli ananeleri tespit ederek bunu teyit etmektedir. *Baldır Zade* ve *Belig*, Abdal Musa'nın *Emir Sultan* civarında kendisinin adı verilen yüksek yerde gömülü olduğunu söyledikleri gibi, Evliya Çelebi de Bursa ziyaretgâhlarını anlatırken, Yesevi fukarasından olup, Hacı Bektaş ile Rum'a gelen Abdal Musa'nın "mamur bir tekkede asude" olduğunu söyler. *Güldeste*'yi bastıran Eşref Bey, Abdal Musa türbesi civarındaki evlerin harap olarak, o sırada yerlerine bağlar ve bahçeler yapıldığını ve Abdal Musa türbesinin de yıkılmış bulunduğunu ilave etmektedir. İşte görülüyor ki, Bursa'da ve civarında Abdal Musa'ya ait ananeler, Teke havalisindeki ananelerle mukayese edilemeyecek kadar kuvvetsizdir.

Tarihi Netice. Yukarıdan beri verilen tafsilat, görülüyor ki, Abdal Musa'nın tarihi şahsiyetini aydınlatmadan uzaktır; ve daha fazla Musa'dan bahsetmiş olan müsteşrikler de, son zamanlarda buna ait yazılar yazmış olan bazı müelliflerimiz gibi, yukarıda zikredilen

** İşaretili yerden sonraki kısım, merhumun müsveddelerinden faydalanılarak, metin sonundaki bibliyografik notlar çıkarılmak suretiyle, ilk defa tarafımızdan Köprülü'den Seçmeler (İstanbul 1972) isimli kitapta yayınlanmıştır.

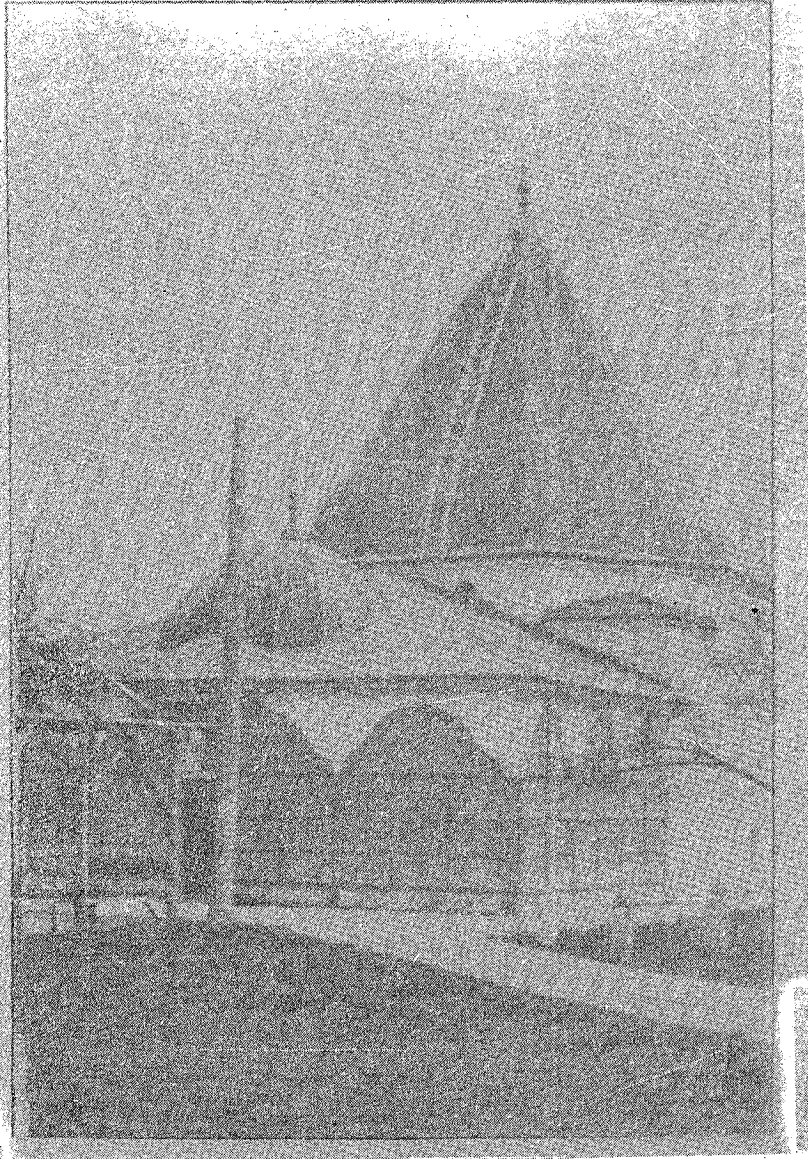
menbalardan birkaçını tekrarlamaktan başka bir şey yapmamışlardır. *Bektaşî Sırrı*'nda, Abdal Musa hakkında uzun tetkikler bulunduğunu söyleyen Bektaşî muhiplerinden Nabi Efendi, Burda ve Elmalı'da temerküz etmiş olan ananeleri iki ayrı şahsa isnat ediyor; ona göre, Bursa'daki Abdal Musa ile Elmalı'daki Abdal Musa iki ayrı şahsiyettir. O, *Kitab al Ansab al-Sadat* adlı bir risaleden naklen eski bir mecmuada Elmalı'daki Abdal Musa'nın Hacı Bektaş'ın amcası Haydar Ata'nın oğlu olarak kayıtlı bulunduğunu söylüyor; ve Safi adlı bir şairin esrine dayanarak, Hoy'lu olduğunu, Pir Bahaddin Nakşibent ile muasır bulunduğunu, taun definde tasarruf sahibi olduğu için, adı bir levhaya yazılarak bir evin kapısına asılırsa oraya taun giremeyeceğini söylüyor. Ve Abdal Musa'yı XIV. asır adamlarından olarak gösteriyor. Tarihi mahiyette olduğu iddia edilen bu rivayetlerin de nihayet menkıbelere ve indi tefsirlere dayandığı açıkça görünmektedir.

Birbirinden ayrı iki Abdal Musa bulunduğu iddiası, Bursa'da ve Elmalı civarında onun adına iki medfen bulunmasını tevil etmek maksadıyla uydurulmuştur. Halbuki aynı veli adına ayrı ayrı yerlerde makamlar bulunması, umumiyetle din tarihinde ve Türk evliya menkıbeciliğinde daima tesadüf edilen bir hadisedir. Abdal Musa ananesinin Bursa'da Yatağan Baba ile Aydın Vilayeti cenubunda, sonra en kuvvetli surette Teke havalisinde yerleşmiş olması belki de bu ananenin takip etmiş olduğu istikameti gösteriyor. Hükümet merkezi olan Bursa'da Abdal Musa ananesi eskiden beri Kızılbaş, daha doğrusu Heterodoxe Türk oymaklarının yaşadığı Aydın taraflarına hicret etmiş ve yine o vasıta ile en koyu bir Kızılbaş merkezi olan Teke eyaletine girerek orada kuvvetli surette yerleşmiştir. Bu havalinin eskiden beri çok mühim bir Batını-Şii merkezi olduğu ve bu türlü akıdelere en çok bağlı Türkmen oymaklarının buralarda yaşadığı, hatta Tahtacılar zümresinin de burada kesif surette bulunduğu düşünülürse bu nokta daha iyi

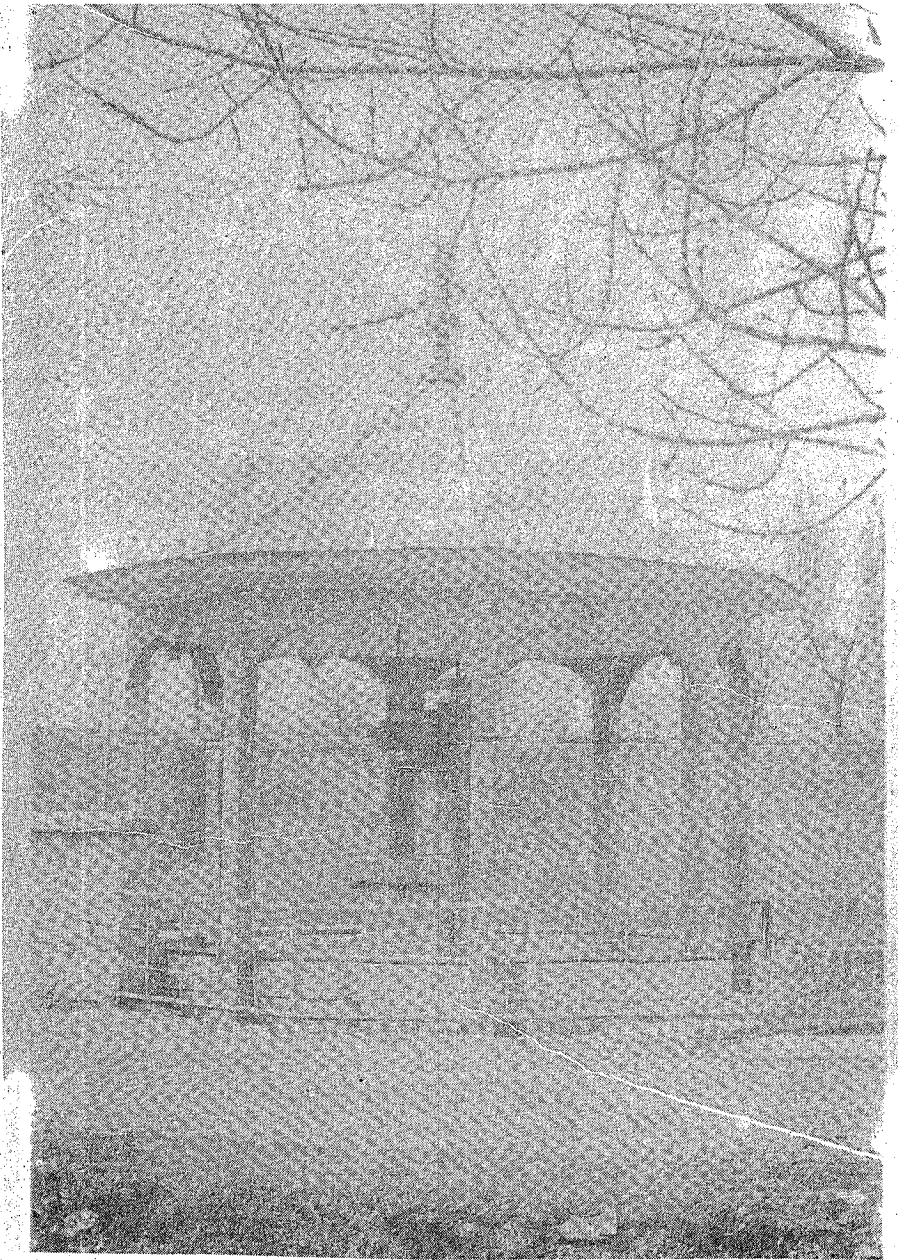
anlaşılır. Menkıbelere dayanılarak yapılan bu tarihi şahsiyeti anlamaya yarayacak elimizde birkaç vesika vardır; ilkönce bugün Denizli'de bir çeşmenin sağ duvarında duran ve harap olmuş bir tekkeye ait olduğu tahmin edilen 811 H. tarihli bir kitabede El-Şeyh Mustafa Abdal Musa adına tesadüf ediliyor (İsmail Hakkı, *Kitabeler*, İstanbul, 1929, s. 206). Eğer bu zat Bizim Abdal Musa ise, Bursa fethinde Orhan'la birlikte bulunduğu rivayet edilen kişinin bu tarihte henüz hayatta olması imkansızdır; bu Mustafa'nın, Abdal Musa'nın oğlu yahut dervişlerinden biri olması da hatıra gelebilir. Bu ayrı ihtimalleri tahlile girişmeden önce, Abdal Musa'ya ait başka bir tarihi vesika da zikredilir. Fatih devrinde Teke Eline ait resmi bir vesikada, Finike tevabiinde Abdal Musa tekkesinden bahsolunmakta ve eski zamanlardan beri vakıf olduğu rivayet edildiği halde defterde bulunmadığı ve Fatih'in beratıyla tasarruf edilmekte olduğu yazılmaktadır. (Ahmet Refik, *Fatih zamanında* Teke-Eli, TTEM, nu. 2 (79) 1340, s. 73). Burada zikredilen tekkenin Finike civarındaki Kâfi Baba dergâhı olduğu anlaşılıyor; bu tekkeyi Evliya Çelebi'nin de Abdal Musa'ya isnat etmesi, görülüyor ki, doğrudur ve eski bir ananeye dayanmaktadır. Yukarıki vesikada, XV. asır ortasında bu Abdal Musa tekkesinin eski zamanlardan beri mevcut olduğunun ayrıca tasrih edilmesi, bu tekkenin herhalde XIV. asır ortalarında kurulmuş olduğuna bir delildir. Bu vesikada Elmalı'dan bahsedildiği halde orada Abdal Musa'ya ait bir tekkeden hiç bahsedilmemesi o sırada bu ananenin yalnız Finike'de bulunduğu bir delil sayılabilir.

Bütün bu menkıbeler, ananelerle tarihi vesikaların telifinden çıkarılabilecek tarihi netice şimdilik şudur: Hacı Bektaş'ın doğrudan doğruya müritlerinden olmasa bile, her halde XIII. - XIV. asırda Anadolu'yu dolduran Babai-Abdal dervişlerinden olan Abdal Musa, Bursa fethinde bulunduktan bir müddet sonra, Denizli yoluyla Finike'ye gelmiş ve orada yerleşmiştir. Denizli kitabesi

onun dervişlerinden birine ait olsa gerektir. Bir eserinde 800 H. yılının zikredilmesi dolayısıyla zamanını açıkça tayin kabul olan Kaygusuz Abdal, Musa'ya o tekkede, XIV. asrın ikinci yarısında intisap etmiş ve o sırada İskenderiye ile sıkı ticaret münasebetleri olan Finike limanından Mısır'a gitmişler. XVI. asırda Anadolu'nun mezhebi vaziyeti itibariyle Bektaşilik inkişaf edince Elmalı civarındaki tekke kurulmuş ve Abdal Musa ananesi yavaş yavaş oraya nakledilmiştir; buna rağmen, Finike dergâhında o ananenin XVII. asır sonlarına kadar devam ettiğini Evliya Çelebi'nin kaydından anlıyoruz; XVIII. asırda ise bu son dergâh - oranın maruf bir şeyhi olduğu istidlal edilebilen - Kâfi Baba namına isnat edilmekle beraber, eski ananenin tesiriyle o da Abdal Musa müritlerinden olarak gösterilmiştir. Bazı Bektaşî şiirlerinde ve Kâfi Baba tekkesi kitabesinde Abdal Musa'ya pir-i sani lakabı verilmesi, Âşık Paşazade'nin yukarıda naklettiğimiz rivayetleri, Abdal Musa'nın Bektaşî olduğunu ve Bektaşilikteki mühim mevkiini anlatmaktadır. Yine Bektaşî şiirlerinde onun kâfirlere gazasından bahsedilmesi de Bursa fethinde bulunmuş olmasının bir hatırasıdır. Herhalde, Teke Eli'ndeki Batm-Şii cereyanlarının tarihinde Abdal Musa'nın büyük bir tesiri olmak icap eder. Artık bu izahattan sonra, birbirinden ayrı iki Abdal Musa olduğunu iddiaya - eldeki tarihi vesikalara ve Bektaşî ananelerine göre - imkân kalmıyor. Ve Abdal Musa'nın tarihi şahsiyeti, tesiri ve zamanı, az çok bulanık olmakla beraber, umumi çizgileri itibariyle biraz aydınlanmış oluyor.

Abdal Musa Tekkesi bu erenler
Uzaktan, yakından çekip gelenler
Vaktidolu der ki günahız gider
Yüz sürüp günahın ele alanlar

Zemzem suyu içenlere şifadır
Dileyenin günahları affadır
Vaktidolu sevdiğini bulunca
Gecesi gündüzü hepsi sefadır

BİBLİYOGRAFYA

Yukarıda gösterilenlerden başka bk. Taşköprü Zade Ahmed, Al-Şakayık al Numaniye, ile Halli an'ın 1299 Mısır basması kenarında, c. 1. 76; Mecdi, Şekayık tercümesi, c. 1, 33-34; Muhtesip zade Haki-i Belgradi, Şekayık tercümesi, hususi kütüphanemiz yazmaları arasında; O. Rescher; Eş Şaqa-iq en-No'maniye, Konstantinopel 1927, s. 6, Aşık Paşa zade Tarihi, İstanbul 1332, s. 205 (burada not 3'de verilen malumatın hiç kıymeti yoktur); Ali, Kühn ül-ahbar, V. 64, Hoca Sadeddin, Tac üt-tevarih, II. 406-407, Baldır zade Mehmet Selisi, Ravza-i Evliya (bu eser hakkında Abdal Murad bibliyografyasına bakılmalıdır); Bursalı Belig, Güldeste-i Riyaz-ı İrfan, Bursa 1302, s. 213-214; Anonim Tevarih-i ali Osman'larda ve XV. asra ait tarihi menbalar da Abdal Musa'ya ait hiçbir şey yoktur. Aşık Paşa zade'deki malumat yalnız ona münhasırdır ve başkaları tarafından alınıp tekrar edilmemiştir. Neşri ve Heşt Behişt başta olmak üzere XV. asırdan başlayarak yazılan hemen bütün tarih ve teracim kitaplarında Abdal Musa'ya ait verilen malumat, Bursa'daki ananeyle alakalı birkaç satırın tekrarından ibaret kalmıştır. Evliya Çelebi, Seyahatname, II. 46; IX; yazma, Pertev Paşa Kütüphanesi, nu. 462, V. 61a-b; Hammer, HEO, I, 154-155; Ata Bey Tercümesi, I. 191-192; Sadedin Nüzhet, Bektaşî Şairleri, İstanbul 1930, s. 56, 125,

196, 392; Rıfkı, Bektaşî Sırrı, İstanbul 1323, I, 37-38 (Ali'nin malumatını tekrardan ibarettir); G. Jacob, Beitrage zur Kenntnis des Derwisch orden der Bektaschis, TB. g. Berlin 1908, s. 85 (Şekayık'a ve Evliya Çelebi'ye istinaden); Brown, The Dervisches, edited by H.A. Rose, London 1927, s. 167, 189, 215, 219, 220, (Aşık Paşa zade, Evliya Çelebi ile Jacob ve Hasluck'a istinaden); Köprülü zade Fuat, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvurlar, İstanbul 1919, s. 54, 55, 376; 2. baskı Ankara 1966, s. 38, 291 (ve 302) (burada Abdal Musa'nın Hacı Bektaş ile münasebetlerinin kati surette inkâr edilmesi, Bektaşilik hakkında o sıralarda umumi olan yanlış telakkiye uyulmasındandır. Sonraki tetkiklerimiz neticesinde bu husustaki bilgilerin ne kadar değiştiği bu makalenin başında zikredilmiştir); F.W. Hasbuck, Christianity and Islam under the sultans, Oxford 1929, s. 290, 340, 507, 509, 514 (bu iki cildi teşkil eden makalelerin mühim bir kısmı Atina İngiliz Arkeoloji Mektebi Yıllık Mecmuası'nın muhtelif ciltlerinde çıkmıştır. Bu müellifin bu mecmuada çıkan ve yukarıki cilde de giren bazı makalelerinin tercümelerinden mürekkep olan Bektaşilik Tetkikleri'nde Abdal Musa'dan ve müridlerinden bahis vardır (İstanbul 1928, s. 9-11. 18); Hasluck, bu hususta, sadece, yukarıda zikri olunan Türk menbalarından birkaçının Avrupa dillerine yapılmış tercümelerinden ve bazı garp sey yahlarının müşahedelerinden faydalanmıştır.

M. FUAT KÖPRÜLÜ

BU BÖLÜM :

Kaygusuz Abdal'ın Menkabevi Hayatı

(Menakıbnâme'ye göre)

Abdal Musa Sultan ile ilgili olan bölümler, Prof. Dr. Abdurrahman Güzel'in "Kaygusuz Abdal" adlı kitabından aynen aktarılmıştır.

YAŞADIĞI DEVİRDE TEKE İLİ

Prof. Dr. Abdurrahman Güzel

Horasan'da Ahmed Yesevi ile başlayan tasavvuf hareketi, Anadolu'ya geldi. Bilhassa Horasan ve başka Türk yurtlarının Moğol istilâsı altına girmesinden sonra buradaki Türkler Anadolu'da bir sığınak buldular. Manevi bir göç halinde Anadolu'ya geldiler. Horasan Erenleri olarak isim yaptılar. Bu göç akımı uzun zaman devam etti. Hatta Kaygusuz Abdal'ın şeyhi Abdal Musa'nın da Hoy'dan geldiği bilinmektedir.

Bunlar Anadolu'ya yepyeni fikir, ahlak ve iman canlılığı getirdiler. Büyük şehirlerde dergahlar kuruldu, kasaba ve köylerde tekkeler açıldı, her tarafta sofiler halkı irşat etmeye koyulunca adeta bir misyon hareketiyle Anadolu'da tasavvuf hızla yayıldı.

XIII. ve XIV. yüzyıllarda Anadolu'da siyasi bir istikrar, sağlam bir devlet otoritesi yoktu. Moğol akınları ile memleket yağmalanıyor, yakılıp yıkılıyordu. Hiçbir yerde can ve mal güvenliği kalmamıştı. Herkes huzursuzdu. İşte bu şartlar altında insana manevi bir alemin sesini duyuran, insanları kardeş gören, yardımcı olmaya davet eden, Allah'ın mümtaz bir kulu olmayı öğütleyen tasavvuf cereyanına sımsıkı sarıldılar. Tarikatın manevi havasında ve şeyhlerin nüfuzu altında huzur bulmaya çalıştılar.

Artık tasavvuf, saray ve konaklarda, şiir ve edebi yatta bir sanat unsuru olurken halk arasında da ahlaki öğütler şeklinde yayılıyordu. Bunu sultanlar da benimsemişti. Bu devirde tasavvufun asıl dayanağı Ahilikti. Zira Ahilik, dini - iktisadi bir teşkilattı. O, yalnız dünya değil, hem dünya hem de ahireti beraber

yürütmeye çalışan bir teşkilattı. Bu esnaf ve sanatçılar birliği zamanla tasavvufi bir renge büründü. Bektaşilik, Melamilik, Nakşibendilik, Bayramilik gibi millî tarikatlar hep bu teşkilattan çıktı. (32)

İşte bütün bu şartlar neticesinde Antalya bölgesi de tasavvuf akımlarının yayıldığı bir yer oldu. Şehir, köy ve kasabalarda açılan dergahlar, tekkeler hepsi İslam Dini'nin şeriat ölçüleri içinde, manen ve maddeten korku içinde bulunan bu insanlara bir kurtuluş kapısı oluyordu. İşte Alâiye Beği'nin oğlu Alaeddin Gaybî Bey de bu manevi havaya kapılanlardan biri oldu. Onun babasının sarayını terkedip, Abdal Musa'ya mürit olmasıyla Türk tekke edebiyatı, yeni coşkun ve samimi bir ses duydu.

ABDAL MUSA'YA İNTİSABI

Elimizde bulunan Menakıbnâme'ye göre Gaybî Beğ, Abdal Musa'ya şöyle intisap etmiştir:

Teke İli Alâiye Sancak Beği'nin oğlu Gaybî Beğ, on sekiz yaşında iken, tevâbilerinden bir kısım kişilerle ava çıkar. Avlanırken bir tepe üzerinde Beğzade, bir ahu görür. O esnada ahu onun önüne çıkagelir. Gaybî Beğ, onu görünce hemen tirkeşinden bir ok çıkarıp, kirişe kor, nişan alır ve oku atar. Kirişten çıkan ok, ahunun sol koltuğunun altına saplanır, fakat ahu yıkılmaz, sıçrayıp kaçır. Gaybî Beğ de ardına düşer. Ahu'dan durmadan kan akar, Gaybî Beğ de onun kaçışına bakar.

Ciddi bir şekilde onun üzerine at sürer. Dağlar, vadiler geçip nihayet bir sahraya inerler.

Yaralı ahu büyük bir âsitâne kapısından içeri girer (10). Gaybî de arkasından dergaha girerek dervişlere

32) Bak: A. Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, C.1, İst. 1973, 147-148

10) Abdal Musa Tekkesi halifelerinden Halil Zeybek ve Akçainiş Köyü sakinlerinden Hasan Tanal'dan bu hadiseyi şöyle tespit ettim :

Teke İli Alâiye Sancak Beği'nin Gaybî isminde bir oğlu vardı. 13 -14 yaşlarına gelince günden güne sararıp solmaya başlıyor. Babası çocuğunun bu durumuna çok üzülüyor. Arkadaşlarına " Bu çocuk neden böyle sararıp soluyor ?" diye sordu-

geyiği sorar. Meğer o sahradaki bu dergah, velayet erenlerinden Seyyid Abdal Musa Sultan'a aitmiş. Abdal Musa, burada büyük bir âsitâne yaptırmış. O'nun hizmetinde pek çok kişiler varmış. Yanına gelenler mutlaka mürit ve muhip olup kalırlarmış. Pek çok dervîşi varmış. Hepsî Abdal Musa'ya layık ile hizmet ederlermiş. O'na bağlıymışlar. İşte geyiğin ve Gaybî Beğ'in girdikleri dergâh bu idi.

Dervişler Gaybî Beğ'i görüp karşıladılar ve atının dizginini tutup :

" - Buyurun, ziyarete geldünüz ise aşağı inün" dediler. Gaybî Beğ:

" -Buraya oklanmış bir ahu geldi, o benim şikarumdur, nice oldu, onu bana virün" dedi. Dervişler de:

" -Buraya böyle bir ahu gelmedi ve biz görmedük " dediler. Gaybî Beğ:

ruyor. Arkadaşları Gaybî Beğ'e soruyorlar :

" - Sana ne oluyor, sevdalı mısın yoksa?" Gaybî cevap veriyor.

- Hayır arkadaşlar sevdalı değilim, yalnız benim içimde bir aşk var ki, ne olduğunu ben de bilemedim.

Bir gün Gaybî, babasından izin alır, atına binip avlanmak üzere yanına yiyecek ve birkaç kişi alarak Alanya'dan yola çıkar. Manavgat - Serik - Aksu - Aknik Köprüsü'nden geçerek Antalya'ya; oradan da Kepezbaşı - Yenice - Barutlu - güzergâhından Gölcük'e gelince tepenin başında bir geyik görür. Gaybî :

" - Ha... benim aradığım av bu" diye attan inip ok atıyor. Ok, geyiğin ön sol koltuğuna saplanıyor. Tutacak oluyor, bir yaklaşıyor, bir uzaklaşıyor. Böylece Söğütçük - Korkuteli - Yokoman Beli - Beyis Ovası - Öküz Gözü - Sabanca - Elmalı Boyları - Düden Köyü - Yazır Köyü güzergâhından Tekke Köyüne, Tekke'nin Gaib kapısına kadar geyiği izliyor; fakat orada geyik Tekke'nin içine giriyor. Geyiğin içeri girdiğini gören Gaybî :

" - Benim avım buraya girdi, bana müsaade edin içeri girip avımı alayım " diyor.

" -Hiç dervişler yalan söyler mi, niçün inkar idersünüz? Ben ahuyu kendü gözümle gördüm, buraya gelüp içerü girdi " dedi. Dervişler bu sözler karşısında hayret ettiler:

" -Bizüm haberimüz yok, bilmiyoruz" dediler. Beğzade, bu durum karşısında hayli melül ve perişan oldu. Bir müddet öyle kaldı, "Aceb bu ahu nice oldu, nereye gitdi? Bunlardan gayri kimünle söyleşsek?" diye düşünürken, dervişler, dergâha doğru dönüp:

" -Sultanum! 'Ala'ye Sancagı Begi oğlu Gaybî Beg, buraya gelüb bizden şikar taleb ider ", dediler. Bu esnada, zaten durumu içeriden dinleyen Sultan:

" - Onu benüm katuma getürün, gelsün ben ona cevap vireyüm " dedi. Dervişler Gaybî Beğ'e :

" - Sizü, erenler gelsün diye buyurdılar. Hem ziyaret kılasun, hem de kifayetlü cevap alasun " dediler Gaybî Beğ de, Sultan'ın bu hitabını işitti ve hemen atından aşağı inerek " N'ola varalum, o mübarek cemalini görelüm, ellerini bus idüb, hak-i payüne yüzümüzi sürelüm " dedi. İçeri meydana girdi, Sultan'ı gördü, hemen eğilerek selam verdi, ileri yürüyüp elini öptü, alnını yere koyup, hak-ı payine yüzünü sürdü. Daha sonra geri çekilip, karşısında el kavuşturarak ayakta durdu. Seyyid Abdal Musa hazretleri, onun selamını izzetle aldı:

" -Hoş geldünüz oğlum, safa geldünüz, kadem getürdünüz. Gönlün, dilegün nedür, dile bizden, söyle işidelüm bilelüm" dedi. Gaybî Beğ, keyfiyet'i hali beyan etti. Vakayı olduğu gibi anlattı. Sultan:

" -O ahu, neden senün şikarun oldu? " diye sordu

Gaybî Beğ:

" -Sultanum! Ben onı ok ile vurdum, üzerine at sürüp hayli koşdum. Çok menzil aldı, yoruldu, güç ile buraya geldi " cevabını verdi. Sultan :

" - O okı görünce bilür müsün ? " diye sordu. Gaybî Beğ:

" - Bilürem, Sultanım! " (11) dedi. Abdal Musa:

" - Bak imdi, gör okunu " dedi. Kendi mübarek kolunu yukarı kaldırdı. Koltuğunun altında saplı bulunan oku gösterdi, Gaybî Beğ, bakıp gördü ki, attığı ok, Sultan Abdal Musa'nın koltuğuna saplanmış duruyor. meyer bu geyik suretinde görünen, bu âsitânenin şeyhi Abdal Musa Sultan imiş. Beğzade, bu durumu görünce çok pişman oldu, utandı; bir vakit korku ve heyecanından kendine gelememi. Kendine gelince hemen Sultan'ın elini öpüp, ayağına baş koydu, özür diledi, tazarru ve niyaz eyledi. Abdal Musa da koltuğunun altındaki oku çıkarıp, Gaybî Beğ'in önüne koydu ve şöyle dedi:

" - Dergâhumuzda 'itizar ehline lutf u ihsan kapısı her zaman açıktır. Biz geçtük suçundan, bir dahı böyle etmeyesün, her gördüğün câna ok atmayasun. " Beğzade pişmanlık duydu. Akli başına gelince Abdal Musa'nın hizmetine alınması için tazarru ve niyazda bulundu :

" - Sultan'ım! Bendenüzi hizmetünüze layık görüp, ogulluga kabul eyleyün. Allah'un kudretiyle hizmetünüze idelüm." Sultan şöyle karşılık verdi :

" - Oglum! Bu erenler yolına gitmeklige mutlak mücerredlik gerektür. Sonunu düşünmeyüp sonra peşiman olmakdan tek durmak yegdür. Zira kim bu yol, ince, sarp bir yoldur ve bu yolun derd ü belası, mihnet ü cefası boldur ve bu tarika giren kişi kâdir oldugu denlü elden gelen işi men'itmeye. Halkdan kendüsine her ne cefa gelürse sabreyleye ve canib-i Hakk'dan ne bela nazil olırsa kendüsine ganimet bile, feryad kılmaya, incinüb me'lul ve mahzun olmaya. Hakk Te'ala Hazreti'nün, her işde bir hikmeti vardır. Mesela dünya ve ahiret, cehennem ve cennet, gice ve gündüz, kış ve yaz, gam ü şadi, ağlamak ve gülmek, tag ve sahra, yokuş ve iniş

11) " - Bilirim Sultanım ! Çünkü okta Alâiye Sancağı Beği'nin nişanı vardır " dedi. (Hasan Tanal, Akainiş Köyü / Elmalı)

hep birbirinin mukabilidir. Senün pederün bir "Sancak Begi"dür. O sana riyazatı çekmege rıza virmez. Var imdi pederünden icazet al, ondan sonra bizüm katumuza gel. Gönlüne de danış ki, sonra peşiman olmayasun." Beğzade :

" - Sultanum! Benüm pederüm sizensünüz. Burada kaldığuma razı olmazsanuz, ben gayri yire gitmem ve bu âsitâneyi terk itmem. Gelmek var, gitmek ve dönmek yok ", dedi. Bu müşavereden sonra Abdal Musa, bir halifesine buyurdu:

" - Gaybî Beg'ün başını tıraş idün. " Bu emir üzerine, onu tarikat usulünce tıraş ettiler, tac ve hırka giydirdiler, beline kemer bağladılar. Daha sonra âsitâne-i saadet'te yer gösterip, bir posta oturttular. Gaybî Beg de bu post üzerine çıkıp iki diz üzerine, erkan üzre oturdu. Fahr libasını kabul edip, dünyadan el etek çekti, her şeyden uzak kalıp Hakk'a tevekkül kıldı (12).

Menakıbnamede bundan sonra Gaybî Beg'in babasının Teke Begi'ne Abdal Musa'yı şikayet etmesi ; Teke Begi'nin Abdal Musa'yı cezalandırmak üzere harekete geçmesi ve ölümü anlatılmaktadır.

Beğzade'nin yanında bulunan refakatçılar, ahunun arkasından yalnız başına giden Gaybî Beg'i kaybetmişlerdi. Dağları, ovaları, sahraları tamamiyle aradıkları halde onu bulamamışlardı. Nihayet hizmetkarlardan biri kan izini takiben âsitâne-i saadet'e geldi. Kapıdan içeri baktı. Gördü ki, Beğzade buradadır. Hemen diğer yol arkadaşlarına durumu haber verdi :

" - Gaybî Beg'i burada buldum, gelün", dedi. Bunun üzerine ne kadar atlı yarsa hepsi âsitâne'ye geldiler. Atlarından inip âsitâne kapısından meydana girdiler. Orada Beğzade'yi gördüler. Beğzade, atından ve donundan feragat etmiş, bir post üzerinde oturuyordu. Selam verip durumu Gaybî Beg'den sordular. Gaybî Beg'de, vakayı olduğu gibi anlattı. Maiyetinin tereddüdünü izale maksadıyla :

" - Bundan sonra benüm babam Abdal Musa Sultandır. Siz bana dahl idemezsiniz. Hemen

12) Menakıbnamede, AG nüshası, s. 2 - 5

at ve tumanumu alup benden farig olun!" dedi. Bunun üzerine maiyeti de bu emre uyarak atını ve elbiselerini alıp, babası katına, Alâ'ye Sancak Begi nezdinde geldiler. Bevvablar, Gaybî Beg'in atını ve elbiselerini görüp kendisini göremeyince şaşırdılar.

" - Gaybî Beg avdan geri dönmedi, gaib old, hiç görünmez. Nerede ve ne halde olduğunu bilmeyüz" dediler. Zaten merak içinde bulunan Alâ'ye Sancak Begi bu konuşmaları içeriden duydu. Akli başından gitti. Bu esnada kulları başına geldi. Durumu tafsilatıyla onlardan sordu.

" - Hani oğlum Gaybî nice oldu? Sizünle beraber gitmiş idi, neyledünüz?" dedi. Onlar da, Beğzade'nin durumunu gördükleri ve Gaybî'den duydukları şekliyle babasına anlattılar:

Alâ'ye Sancak Begi, oğlu Gaybî'nin bir derviş olup, Abdal Musa Tekkesi'nde kaldığını işitince ciğeri yandı, acısı tepesine çıktı. Hemen yerini, yurdunu bırakıp, oğlunun kurtarılması için ricada bulunmak üzere Teke Begi'nin huzuruna geldi. Selam verdi, yüzünü yerlere sürdü, ağladı. Abdal Musa hazretlerinden şikayette bulundu :

" - Bir aşık dünyayı tutdı. Dört-beş yüz abdalı var. Benüm oğlumu dahi efsunlar idüb alakoymuş! Bana meded eyle! Tut, onun hakkından gel! Bu yanmış yüregüme bir su serpüp bana derman eyle, yok dersen helak oluram, halk içinde vakarum, namus u arum kalmadı. Her ne idersen becid tut" dedi.

Meğer o esnada Teke Begi'nin yanında meşhur bir kimse vardı. Adı Kılağılı İsâ idi. Bu, bahadır bir kişiydi. Teke Begi, nerede bir cenk olsa, daima onu gönderirdi. Zira onun beceremediği iş yoktu. Hiçbir kimsenin bitiremediği işi bu bitirirdi. Kafdağı bile olsa giderdi. Hiçbir kimse ona karşı durup savaşamazdı. Civanmert idi. Teke Begi'nin en çok güvendiği itimat ettiği bir kişiydi.

Teke Begi, Abdal Musa'yı getirmesi için en çok güvendiği Kılağılı İsâ'yı katına çağırdı ve şöyle dedi :

" - Var, o Abdal'ı bana tut getir, nice kişidür göreyüm, andan haber sorayum" dedi.

Bu emri müteakip Kılağılı İsa, el baş üstüne koyup saray kapısından çıktı, hemen atını eğerleyip üzerine bindi ve süratle at koşturarak Abdal Musa Âsitanesi'ne geldi. İçeri girdi. Dervişler onu görünce, hürmetle karşıladılar, atının başını tutup :

" - Aşağı in de, atını bağluyalım" dediler. Bunun üzerine Kılağılı İsa :

" - Ben aşağı inmem, bana tiz haber virün, Abdal Musa Sultan sizün hanginüzdür? Ana söyleyün gelsün, benümle Teke Beği'ne gidelüm" dedi. Dervişler :

" - Sultan seccadesinde oturup halifeleri ile sohbet ider. Sen dahi sözün var ise içerü meydana gir, mübarek elüni öp, sonra ne hacetün var ise huzurunda arz eyle, dileğini dile" dediler. Kılağılı İsa :

" - Söyleyün gelsün! Bana zahmet virmesün, ben atumdan aşağı inmem" dedi.

Sultan, bu karşılıklı konuşmaları işitti ve hemen nida kıldı :

" - Sana kim dirler ve adun nedür?". Kılağılı: " Bana Kılağılı İsa dirler " diye cevap verdi.

Sultan; "Hemen edebünle geri dön, geldiğin yola git, biz senün didiğün âdem degilüz" dedi. Kılağılı İsa'ya bu sözler pek hoş gelmedi. Hiddetlendi. Hemen atından aşağı inip içeri girerek, Sultan'ı tutup zorla dışarı çıkarmak ve Teke Beği'ne götürmek istedi. Sağ ayağını üzengiden çıkardı, fakat sol ayağı üzenginin içinde kaldı. Çıkarmak için uğraşırken, ayağı ile atın karnına tekme vurunca at ürküp durduğu yerden hızla uzaklaştı. Durdurmak mümkün olmadı. At, kapıdan dışarı çıkıp öyle koşuyordu ki, ne atı durdurabiliyor, ne de ayağını kurtarabiliyordu. Çünkü at, yel gibi uçuyordu. Kılağılı İsa da atın arkasından sürünüp gidiyordu. Böylece at, Teke İli'ne kadar bu minval üzre vardı, Kılağılı İsa ise, taştan taş, yerden yere çarpıla çarpıla, pare pare oldu, baş kol dağılıp ancak üzengide takılı bir budu kaldı. Karşıdan gördüler ki, Kılağılı İsa'nın atı kaçıp gelir, nihayet at bu haliyle menziline geldi. Ama üzerinde kimse yoktu. Bu ne haldir diye ileri vardılar ve atı tutup gördüler ki, atın sol üzengisine asılmış bir insan

budu var, başka hiç kimse yok. At ise koşmaktan kan tere batmıştı. Kılağılı İsa'nın başı, kolu, gövdesi gitmiş, yalnız bir budu üzengide asılı kalmıştı. Bu hali hemen Teke Beği'ne bildirdiler.

Bunun üzerine Teke Beği melül ve perişan olup çok hiddetlendi. Zira Kılağılı İsa, Teke Beği'nin hem güvenilir bir maslahatgüzarı, hem de kıymetli bir cengaveriydi. Durumu etrafına sordu. Herkes ayrı ayrı tahmin yürüttü. Teke Beği, daha fazla gazaplandı ve bütün adamlarını yanına çağırarak şu emri verdi :

" - Askerler atlarına binsünler, filan yire azim bir ateş yaksunlar, o münafığı ateşte yakayım, temaşa ideyüm" dedi. Alâiye Sancağı Beği ve bütün askerleri arkasına süvar olup alemler, sancaklar kaldırılıp, davul ve zurna çalınıp, munzam süvarler halinde durdular. Beğ buyurdu :

" - Öncüler önde gidecek ateşi yakacaksınız.. Abdal Musa yanacak; biz de arkadan geliyoruz" dedi.

Bu durum Abdal Musa hazretlerine önceden malum oldu. Oturduğu yerden "Ya Allah!" diye bir nara vurdu. Bu ses üzerine dört-beş yüz müridiyle beraber Abdal Musa sema ede ede Teke Beği'ne karşı yürümeye başladı. Âsitane'nin batısında yüksek bir dağ vardı. Abdal Musa ve müritlerinin sema etmesi esnasında bu dağ da hemen onların ardınca yürüdü. Sultan, dağın yürüdüğünü görünce, ona bakıp mübarek eliyle işaret edip "Dur dağum dur!" dedi ve dağ durdu. Daha sonra Abdal Musa ile taş ve ağaçlar cuşa gelip Sultan'ın ardınca Teke Beği'ne doğru yürüdüler. Dur Dağı'nda ne kadar ağaç - taş varsa hepsi halka olup Abdal Musa ile sema girdiler. Sultan ve müritleri sema ederek ateşin içine doğru yürüdüler ve ateşi tamamen mahvedip söndürdüler.

Teke Beği, askeri ile gelirken bu durumu görünce Çatal Derbendi'ne doğru yürüdü. Askeri de onun ardınca geldiler. Beri taraftan Abdal Musa, halifeleri ve dervişleri ile sema ederek ateşi tamamiyle söndürdükten sonra Tekke'ye doğru yürüdüler. Yolda gelirken, dağdan bir "Kara Canavar"ın gelmekte olduğunu gördüler. Yaklaşınca, Sultan onu gördü ve "İşte Teke Beği'nün

rûhı" dedi. Tekke'ye odun getiren Baltası Gedik adında bir derviş vardı. Bu derviş baltasıyla o canavarı vurup öldürdü. Bu esnada Teke Beği de at üzerinden düşüp ölmüş ve askerleri dört bir yana giderek dağılmıştı.(13)

Menakıbname'nin bundan sonraki kısmında Gaybî Beğ'in babasının, oğlunu kendi rızasıyla Abdal Musa'ya teslim edişi anlatılmaktadır :

Teke Beği'nin ölümü ve askerlerinin dağılmasını bizzat gören Alâiye Sancağı Beği, bildi ki, Sultan Abdal Musa, velayet ve keramet sahibidir. Bu işlere biraz da kendisinin sebep olduğunu düşünen Sancak Beği pişman oldu. Tevbe ve istiğfar eyleyerek "Varub o er ile buluşalum, mübarek elüni öpüp, ayaklarına yüz sürüp, özür dileyüp kendüsine tabi olalum" diye düşündü. Bir müddet sonra, Alâiye Sancağı Beği, üç yüz adamıyla birlikte, 'Alâiye'den kalkıp, Abdal Musa Sultan'ın Âsitanesi'ne müteveccih hareket etti.

Öte yandan Abdal Musa halifeleriyle sohbet etmekteydi. Başını kaldırıp şöyle söyledi :

" - Filan mahalde iki pınar çıktı. Birinden bal ve birinden de yağ revan olup akdı. O pınarlardan bal-yag alıp mutfakda bir yire doldurun. Bizim Gaybî'nün babası Alâiye Sancağı Beği, kendüsine tâbi üçyüz adamıyla gelüp bizümle mülakat olmaga azm kıldı. Erte bir gün gülerler. Onları ziyafet idüb konaklık eyliyelüm. " Dervişler Sultan'ın dediği yere vardılar. Gördüler ki iki büyük pınar çıkmış, birinden bal, diğerinden de yağ-ı safi akmaktadır. Dervişler bundan üç gün üç gece taşıyıp mutfakı doldurdular. Bu pınarlardan bu nimetler üç gün üç gece aktı. Duyan herkes gelip bu pınarlardan bal, yağ aldılar. Kaplarını doldurdular. Dördüncü gün olunca Abdal Musa Sultan "Şimdiden sonra pınarlardan su aksun!" dedi. Halifeler ve dervişler "Sultanum, bu pınarlari koyun, ta kıyamete degin böyle bal yağ aksun,

13) Menakıbname, AG nüshası, s. 5-10

nice kimseler faydalansunlar, size hayır dua kılsunlar ve hem sizin yadigârunuz olsun" dediler.

SULTAN ABDAL MUSA

" - Didigünüz olur, Lakin miri canibinden ademler gelürler, bizden sonra üzerlerine nazır olurlar, çok mücadele olur, fukaraya virmezler" dedi. Sultan'ın dediği gibi, dördüncü gün vardılar gördüler ki, o pınarlardan bal yağ yerine su akar. Buna binaen bu pınarlara "Bal ve Yağ Çeşmeleri" derler.

Bu taraftan Alâiye Sancağı Beği üç yüz adamıyla Âsitâne kapısına geldiler. Atlarından aşağı indiler. Sultan'dan destur alıp içeri girdiler. Sultan'ın mübarek cemalini gördüler. Ellerini öpüp ayaklarına yüz sürdüler. Her biri, önce Sultan'dan özür dilediler ve "Kem bizden, kerem erenlerden; bizüm eksüklüğümüze kalmıyasınız" dediler. Sultan, onların özürlerini kabul edip, "Dergâhumuzda i'tizar sahiblerine lutf u ihsan kapuları açıktır. Hoş geldünüz, safa geldünüz" diyerek her birine yer gösterdi.

Alâiye Beği, maiyeti ile birlikte, Âsitâne misafirhanesinde üç gün üç gece konakladı. Ev sahipleri bunlara büyük ziyafetlerde bulundu, dervişler de hizmet ettiler.

Gaybî Beğ dahi babasıyla görüştü. Babası onun iki gözlerinden öpüp nüvaziş eyledi ve :

" - Oglum, fahrün mezid olsun! Akluna fikrüne kurban olayım. Bu fani dünyada akıl odur kim bir mürşid etegine yapışa, salihler-veliler guruhuna karışa, ahiretde dahi onlar ile haşr ola" dedi.

Ala'iye Sancağı Beği, bu sözleri söyledikten sonra oğlu Gaybî'yi hatır u safa hüsnü rıza ile Abdal Musa Sultan hazretlerine teslim edip, onun terbiyesine bıraktı. Daha sonra Sultan Abdal Musa'dan destur alıp vedalaştı. Bu vedalaşma esnasında Gaybî Beğ, Abdal Musa'ya intisabının babası tarafından da hüsnü rıza ile husul bulduğunu görmekten mütevellit, memnuniyetle babasının elini öperek son oğulluk vazife ve hürmetini

gösterdi. Gaybî Beğ, Âsitâne'de kaldı.(14)

MAHLAS ALIŞI

Gaybî Beğ'in "Kaygusuz" mahlasını alış Menakıbname'de şöyle anlatılmaktadır :

Gaybî, bundan sonra beğzadeliği tamamen terk ve maddi hayatın alâyişinden feragatla, dervişliği ihtiyar etmiş, zahir âlemin kayıt ve alâikinden nefsinı tecrit etmiştir.

Bundan sonra Abdal Musa Sultan, sünnet nazariyle Gaybî'nin yüzüne baktı ve :

" - Gaybî, kaygudan reha buldun, şimdiden sonra Kaygusuz oldun" dedi. Gaybî yüzünü yere koyup meskenet gösterdi. Sultan bu sözleriyle Beğzade'nin ismini "Kaygusuz" diye söyledi. Bundan itibaren Gaybî Beğ'in adı "Kaygusuz" oldu.(15)

ŞEYHİNDEN İCAZET ALMASI

Rivayet bu cihettedir ki Kaygusuz, Abdal Musa Âsitânesi'nde kırk yıl hizmet eyledi. Nasibini aldı. Menzil ve meratib sahibi oldu. Hacca gitmeye niyetlendi. Aşağıdaki şiiri okuyarak Abdal Musa'dan icazet istedi :

"Canımı (Pirüm) yolına kurban iderem ben
Belürsüz olıcak (16) can u cihanı niderem ben

Şey'en lillah benüm gıybetüme kılıç salan
Hercayi yüze gülici yarı niderem ben

Hayvan ü ademe zencir yular dahı dayanmaz
Ehl-i tariki bin (17) nefesde yederem ben

Hüsnün cemalün görelî geldüm imana
Muhammedi'yem bu dine ikrar iderem ben

Hal diliyle icazet ister Kaygusuz Abdal
Şahum assı kıl(18)kuşum uçdı giderem ben"(19)

14) Menakıbname, AG nüshası, s. 10-12

15) Menakıbname, AG nüshası, s.12

16) Olunca

17) M. Y. Dağlı, a. g. e., s. 20'de " yek "

18) Menakıbname, AG nüshası, s.13'te " kal "; M. Y.

Dağlı, a. g. e., s. 20'de " İhsan Kıl "

19) Menakıbname, AG nüshası, s.12-13

Bunun üzerine Abdal Musa "Bana divit ve kalemi getirün" diye emretti. Dervişler istenilenleri getirip hazır eylediler. Sultan, kalemi kağıdı alıp Kaygusuz'a bir "İcazetname" yazdı. İcazetname aynen şöyledir :

"Bismi'llahi'r-Rahmani'r-Rahim!

Elhamdü lillahi'l-lezi ca'ale kulûbe'l-arifine ila ahirihi. Her ne kim vardur cevab içinde mastur kıldı. Dahı buyurdu kim bizüm ile müşahede kılmak murad eyleyen Kaygusuz'a nazar eylesün. Ve bizden hayr dua iltimas eyleyen Kaygusuz'dan alsun. Safa nazarın ve himmetin reca ve niyaz kılsun ve her ne diyara ki'azm idüb (varsa) gerekdür ki, ol vilayetün erbab ü a'yan ve ekabir ve eşraf ve agniya ve fukara, her kim olşa, mezbur Kaygusuz'un üzerinde bir vechile nazar-ı inayet ve merhamet ve şefkat dirig buyurmayalar. Bu canibün ri'ayet hatırıçün ana 'izzet ve hürmet kılalar. Anun kadem-i kudûmın kendülere minnet-i 'azimile ra'iiyyet bileler; didarlarıyle müşerrefolup safa-nazar himmetiyle mugtenim olalar; ve ana olan riayet ve himayet mahza bu canibe olmuş gibidür, şöyle bileler. Baki ne ola ki ma'lum-ı sa'adet olmaya ve's-selam" (20)

Kaygusuz Abdal icazetnameyi aldı, şeref-i dest bus kıldı. Tazarru ve niyaz edip meskenet gösterdi. Makamına geldi, karar eyledi. Şevk ve muhabbetinden ona bir susuzluk arız oldu. Bir keşkül içine bir miktar yoğurt koyduktan sonra üzerine su katarak ayran yapar ve Erenlerin yazıp verdiği icazetnameyi ufak parçalar halinde ekmek lokması gibi ayranın içine doğrayarak içer. Zira, bu icazetnameyi en iyi bir şekilde yemek suretiyle kalbinde saklayabileceğini gönlünden geçirmişti. Bu hali gören dervişler taaccüp edip, durumu hemen Abdal Musa Sultan'a haber verdiler. "Sultanum, bir divaneye, bunca zahmet çeküb mübarek elünüzle

20) Menakıbname, AG nüshası, s.13

icazetname yazup verdinüz, o bunun kadr ü kıymetünü bilmeyüb yogurt içine dograyub yidi" diye şikâyetle bulunurlar. Abdal Musa Sultan bu haberi işitince sadece tebessüm eder ve "Bana Kaygusuz'ı çağırın, haber sorayum niçün böyle eylemiş?" der. Kaygusuz'a haber verilir ve hemen Kaygusuz, Abdal Musa'nın huzuruna gelir. Abdal Musa, Kaygusuz Abdal'a sorar :

" - Niçün böyle eyledün?"

Kaygusuz özü ü niyaz eyleyerek şöyle cevap verir :

"- Sultanum, sizün yadigârunuzu saklamaga hiç bundan daha ma'kül bir yir bulamadım. Kendü kalbümde saklayam". Bu cevap Sultan'ın çok hoşuna gitti ve şöyle dedi :

" - Başka kimseler dışarudan söyler, sen içünden söyleyesün". O saat Kaygusuz'un gözü gönlü açıldı ve söylemeye başladı. Bundan sonra Kaygusuz'un mana denizine dalıp söylediği her sözü bir kitap oldu, arifler yazdılar ve onun manasını bildiler, cahiller bilmeyip şaşakaldılar.(21)

MISIR'A GİDİŞİ

Bir akşam vakti, halifeler ve dervişlerin hepsi meydana gelip, menzil-i meratib üze yerlerini alıp seccadeleri üzerinde oturdular. Abdal Musa ise "sadr-ı âlâ'da" oturmuştu. Çerağlar yakıp gülbanklar söylediler. Bu esnada Kaygusuz Abdal, oturduğu yerden kalkarak şeyhine doğru yöneldi. Erenler karşısında meskenet gösterip, yüzünü yere koydu, gitmek üze izin istedi. Bu hal, Sultan'a malum oldu. Etrafına baktı ve "Bizüm Kaygusuz'a kim yoldaş ola?" diye sordu. Hemen kırk nefer ayağa kalkarak Kaygusuz'un yanında yerlerini aldılar. Abdal Musa da dua-ı gülbank edip onlara uğurlar diledi.

Sabahleyin bir koyun kurban ettiler. Söğüş edip onu kırmızı büryan kebabı şeklinde pişirdiler. Birkaç ekmek ile büryanı Kaygusuz'a verdiler.

Kaygusuz Abdal ve dervişleri sabah namazını eda ettikten sonra azıklarını alıp yola çıktılar. Bir menzile

vardılar. Konakladıkları yerin etrafında bağ-bahçe, sebze ve meyveler vardı. Orada ayrıca ulu bir kavak ağacı bitmiş idi. Yanından da ulu bir su akardı. Bu su, Abdal Musa'nın dergâhına giderdi.

Kaygusuz oraya gelince biraz dinlendi. Sofrayı açıp içinde bulunan kebabı kırk nefere taksim ederek dağıttı. Yediler, şükrettiler, ellerini yudular, daha sonra sohbeta başladılar. Bu arada Kaygusuz, başını kaldırıp kavak ağacına baktı ve :

" - Bu çınar 'acaib ulu çınar degül midir, ne hoş yirde bitmiş, bâlâ-bülend olmuş" dedi. Esasında ona "Zergerdan Kavak ağacı" derlerdi. Kaygusuz Sultan da onun gerçekten bir kavak ağacı olduğunu biliyordu, yanındakileri imtihan maksadiyle böyle söylüyordu. Dervişler :

" - Sultanum, bu çınar degül, kavak agacıdur" diye cevap verdiler. Bunun üzerine Kaygusuz:

" - Ben onu çınar agacı sandum" dedi. Hiç konuşmadan hemen Âsitâne'ye geri döndü. Dervişler, Kaygusuz'un geri gelişini gördüler ve

" - 'Acaba niçün gitmedi" dediler.

Durum, Abdal Musa Sultan'a malum olmuştu. Kaygusuz'un yoldaşları ona tam olarak tabi olmamışlardı. O gün yine akşam oldu. Yine adet üze çerağlar yakıldı. Kaygusuz, yine kapıya vardı. Yüzünü yere koydu. Âdet üze yerine geçti. Abdal Musa Sultan'ın "Bu defa evvelki yoldaşlar otursun ve gayrıları kalkup Kaygusuz'un yanına varub dursunlar" emri ve işareti mucibince kırk nefer kalkıp Kaygusuz'un yanında durdular. Âsitâne'de beş yüz nefer bulunmaktaydı. Geri dönenler hatalarını ancak orada anladılar, pişman oldular ve :

"- Bilmedük, muvafakat kılmaduk, yek-dil, yekcihet olmaduk, cümle bir dilden söylemek gerek idi. Simdiden sonra ne fayda, peşimanlık fayda itmez" dediler.

Yine sabah olunca bir koyun kurban edildi. Büryan kebab yapılarak pişirildi. Birkaç ekmek ile sofraya konup Kaygusuz'a verildi. Kaygusuz Abdal, Abdal Musa'nın elini öpüp bâki halife ve dervişlerle vedalaşır

21) Menakıbnâme, AG nüshası, s.12-14

âsitâne'den ayrıldı. Yine aynı kavak ağacının dibine gelip konakladılar. Yemekten sonra Kaygusuz Sultan başını kaldırıp :

" - Yârenler ne hoş çınar bu ulu çınar" dedi. Bu halin ne olduğunu tevabileri bildiler. Bülbul kuşu gibi hepsi bir dilden ötüp :

" - Sultanum beli, güzel çınardur!" dediler. O zaman Kaygusuz Sultan dahi bildi ki, bu yoldaşları kendisine tabidirler. Hepsi yek-dil, yek - cihet olup birbirine muvafakat eylediler. Bu sözler üzerine Kaygusuz'un gönlü boş oldu ve :

" - Bu çınardan bize biriniz meyve getürse, ta'am üstüne omı tenavül eylesek" dedi. İçlerinden biri hemen kalkıp eteğini beline sokup kavak ağacının üzerine çıktı; bir dalı sıkıca tutup silkeleyiverdi. Kudret-i Hüda'nın evliyalara bahsettiği velayet zahir oldu ve kavak ağacından kırmızı kırmızı elmalar döküldü. Kavak ağacından düşen elmaların birçoğu bu suyun içine düşüp yuvarlana yuvarlana Âsitâne'ye doğru akıp gitti.

Abdal Musa Sultan, Âsitânesi'ndeki "vahdethanesi"nde oturuyordu. Hemen halifelerine buyurdu :

" - Bizüm Kaygusuz'un velayet elmaları su ile akup gelür, tiz tutun, biz de tenavül idelüm". Halifeler ve dervişler Erenlerin nutkunu işitince her biri süratle dışarı çıktılar. Akarsuya baktılar. Gördüler ki, kırmızı kırmızı elmalar su içinde yüzerler. Her biri beşer onar elma tutup Sultan'a getirdiler, tenavül eylediler. İlkbahar günleri idi. Meyve mevsimi değildi. Bunu görüp işitenler hayretler içinde kaldılar.

Kaygusuz Abdal ise elmaları yedikten sonra bütün yoldaşlarıyla beraber Mısır diyarına doğru yola çıktılar.(22)

DÖNÜŞÜ

Bu ziyareti müteakip Anadolu'ya şeyhine gelmek

22) Mısır'a kadarki yolculu hakkında, Menakıbnâme'de "Bu babda söz çoktur. Eğer Mısır gelinceye kadar vaki olan hal zikr olunsa gayet müfassal olur. Bari maksuda varalum " denmektedir. Menakıbnâme, A G n hası s. 18

üzre yola çıktı. Şam'a geldi. Şehre girmeyip Kutayfa denilen mahalle, oradan Karye-i Nebek'e ve Kal'a-i Humus'a geldiler. Halid b. Velid ve Baba Amr orada yatardı. Ziyaret ettiler. Oradan Kal'a-ı Hama'ya geldiler. Asi suyu üzerine konup oturdular. Burada Kal'a'ye su çıkarır büyük bir "su dolabı" vardı. Buna "Muhammedi Dolâb" (30) derlerdi. Kaygusuz bu "dolâb"a bir kaside söyledi ki adı " Kaside-i Dolâb " dır (31).

Daha sonra Karye-i Şeyhun - Ma'arrâ (?) - Serakıb (?) -Han-ı Tuman - Halep - Akyol - Kilis - Ayıntâb yolu ile Fırat üzerindeki Bincik (Birecik ?) iskelesine, oradan da Bağdat'a ulaştılar. Bağdat'ta bir müddet dolaştıktan sonra Hille, Kûf, Necef, Kerbela şehirlerini ve oradaki mukaddes yerleri ziyaret ettiler. Tekrar Bağdat'a döndüler. Oradan Medâin, Samarra, Musul, Nusaybin yolu ile Abdal Musa Âsitânesi'ne geldiler (32).

Kaygusuz ve kırk neferi, Abdal Musa ve dervişleri tarafından karşılandı. Âsitâne'ye girildikten ve gerekli tarikat ayinleri icra edildikten sonra şükür namazını eda ettiler. Daha sonra Kaygusuz, Abdal Musa'yı gördü, yüzünü yere vurdu, ellerini öpüp ayaklarına yüz sürdü. Abdal Musa "Safa geldünüz, kadem getürdünüz" diyerek onları karşıladı. Kaygusuz ve dervişleri teker teker hediyelerini takdim ettiler. Gezip

30) Dolâb-i Muhammedi, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde de geçmektedir. Evliya Çelebi, Hama'da bu adla anılan bir büyük su dolabını anlatır. Ona göre , orta milinden yukarısına kadar kırk, aşağısı da kırk arşın olan ve şehrin suyunu temin eden bu dolab, Asi Nehri'nin kıyısındadır. Gece yarısı bu dolâb dönerken çıkardığı " Ya Muhammed ! " sesi, dört yanından, sekizer saatlık mesafeden duyulur. Bu yüzden de " Dolâb-ı Muhammedi " diye anılır. (Bak: Evliyâ Çelebi, Seyahatname, C. III, İstanbul İkdâm Matbaası 1314, s. 60)

31) Menakıbnâme'nin bu kısmında 38 beyitlik " Kaside-i Dolâbnâme " verilmektedir.

32) Menakıbnâme, AG nüshası, s. 31-43. Ayrıca 44. sayfada Kaygusuz'un Abdal Musa'ya kavuşması dolayısıyla söylediği sekiz kıtalık şiir yer almaktadır.

gördükleri yerleri anlattılar. Kaygusuz'un cuşa gelerek seyhine kavuştuğunu ifade eden bir şiir söylemesiyle menakıbname sona ermektedir. (33)

HAYATI:

Kaygusuz Abdal, Elmalı'ya bağlı Tekke Köyü'nde bulunan Abdal Musa Türbesi'nde gömülmüştür. İlhan Akçay, Elmalı'nın Tekke Köyü'ndeki Abdal Musa türbesinin iç kısmında Kaygusuz Abdal'ın da yattığını zikreder (34). 1976 Temmuz'unda Teke-eli'nde bir araştırma gezisi yapan Ş. Tekindağ, Elmalı'nın Tekke Köyü'ndeki Abdal Musa türbesinde Kaygusuz'un da mezarının bulunduğu kayıtlı olduğunu yazıyor. Tekindağ'ın bu husustaki kaydı şöyledir: Abdal Musa Türbesi'nin giriş kapısı üzerinde bulunan bir kitabe, tekke içinde yatanların adlarını zikretmektedir. Sonradan konulduğu anlaşılan bu kitabe, Abdal Musa'nın babası : Hasan Gazi, annesi : Ümmü Gülsüm, kız kardeşi : Zeynep, müridi : Kaygusuz Abdal ve üç dervişin adları kayıtlıdır. (35). Ş. Tekindağ, sonradan konulduğunu zikrettiği kitabe hakkında başka bir bilgi vermemektedir. Her halde bu kitabe oldukça muahhardır. Biz de buradaki Abdal Musa Türbesi'ne yaptığımız muhtelif ziyaretlerde, türbenin iç kısmındaki kitabesiz mezarlardan birinin Kaygusuz Abdal'a ait olduğunu halen türbenin halifesi olan Halil Zeybek'ten işittik. Buradaki türbenin Abdal Musa'ya aidiyeti hususu ise Evliya Çelebi'ye kadar uzanır. Seyahatname'de Evliya Çelebi, Abdal Musa evkafı olduğunu ifade ettiği bu âsitâneyi etraflica anlatmaktadır. (36) Ancak Evliya Çelebi'de, mezarlardan birinin Kaygusuz'a ait olduğuna dair bir kayıt yoktur.

Yukarıdaki her iki rivayetin de değişik Bektaşî ananelerine dayandığı ortadadır.

33) Menakıbname, AG nüshası, s. 45-46

34) İlhan Akçay, Abdal Musa Tekkesi, VII. Türk Tarih Kongresi Ankara, s. 365

35) Ş. Tekindağ, Teke-eli ve Teke-Oğulları, Tarih Enstitüsü Dergisi, Sayı : 7-8, İstanbul 1977, s. 73.

36) Ş. Tekindağ, a. g. m., s. 76-78; E. Çelebi, Seyahatname, C. IX, s. 273- 276

NETİCE

Asıl adı Alâyi Gaybî (Alâeddin Gaybî) olan Kaygusuz Abdal XIV. asrın ortalarında Alâiye'de doğmuştur. Doğum tarihi H. 742 / M. 1341-42'den eskiye gidemez. Babası, bizim tahminimize göre Alâiye Begi Hüsameddin Mahmud; dedesi Alâeddin bin Yusuf'tur. Alâiye Beyleri ailesi Karamanoğullarından inmektedir. Bir rivayete göre aynı ailenin bir tarafı da Anadolu Selçukluları'na dayanmaktadır. Bu devirde Alâiye, zengin bir ticaret merkezi ve mühim bir limandır. Mısır ve Suriye tüccarları Alâiye'de ticaretle meşgul olmakta ve Alâiye'den mezkûr memleketlere büyük mikyasta kereste ihraç edilmektedir. Ayrıca Alâiye Beğliği; Antalya, Karaman ve Memlûklar'la sıkı siyasi ve askeri münasebetler içindedir. 1361 - 1373 yılları arasında, Teke ve Alâiye Beğleri Kıbrıs Krallığı ile çetin mücadeleler vermişler; Teke Begi Mübarizeddin Mehmed, Alâiye Begi Hüsameddin Mahmud ve Karamanoğlu Alaeddin Ali müştereken Kıbrıs Krallığına karşı şiddetli savaşlar yapmışlardır. Bu çetin savaşlarda Antalya on yıl kadar Kıbrıslıların elinde kalmış, bir ara Alâiye dahi Kıbrıs donanması tarafından işgal edilmiştir. Alâiye beylerinin şehre on mil mesafede bir sarayları vardır. Alâeddin Gaybî işte böyle bir aile ve muhit içinde çocukluk ve gençlik yıllarını geçirmiştir. Şüphesiz ki zamanının bütün ilimlerini tahsil etmiş, ayrıca avcılık, okçuluk gibi hünerleri de saraya mensup bir Beğ oğlu olarak en mükemmel şekilde öğrenmiştir. Genç yaşında Elmalı'daki Abdal Musa'ya intisap ederek Kaygusuz adını almış ve uzun müddet Abdal Musa'nın hizmetinde bulunmuştur. Tahminen H. 800 / M. 1397 - 98 yıllarında Mısır'a gelerek orada bir tekke açmış, Mısır'da tarikatını yerleştirdikten sonra Hacca gitmiş; Hicaz, Suriye ve Irak'ı dolaşarak Anadolu'ya dönmüştür. Anadolu'da, hiç olmazsa Güney ve Batı Anadolu'da bir süre dolaşmış olmalıdır. 1424 - 1430 tarihleri arasında Rumeli'ye geçmiş; Edirne, Yanbolu, Filibe ve Manastır'da bulunmuştur. Bundan sonra muhtemelen tekrar Anadolu'ya (belki de Mısır'a) dönen Kaygusuz, tahminen 1444 yılında vefat etmiştir.

(Kaygusuz Abdal - Prof. Dr. Abdurrahman Güzel Kültür Bakanlığı yayınları Ankara - 1981)

ABDAL MUSA HAKKINDA

Hasan Tanal

ABDAL MUSA 'nın geyik donuna girip görünmesini Beyan eder.

Antalya'nın kazası Alanya'da oturan bir Bey varmış. Bu Beyin Gaybî isminde bir oğlu olan Gaygısız Abdal on üç, on dört yaşlarına gelince günden güne sararıp solmaya başlıyor. Babası , çocuğunun bu durumuna çok üzülüyor. Arkadaşlarına sorduruyor. Bu çocuk neden böyle sararıp soluyor diye. Arkadaşları Gaybî'ye soruyorlar :

- Sana ne oluyor, sevdalı mısın yoksa ?

Gaybî cevap verir :

- Hayır arkadaşlar, sevdalı değilim, yalnız benim içimde bir aşk var ki, ne olduğunu ben de bilemedim.

Bir gün Gaybî babasından izin alarak atına binip biraz avlanmak üzere yanına yiyecek erzakını alıp yola

çıkıyor. Manavgat'tan geçiyor. Şerik'ten, Aksu'dan, Aknik köprüsünden geçerek Antalya'dan, Kepez başından, Yenice'den, Barutlu'dan derken Gölcüğe gelince tepenin başında bir geyik görüyor. Gaybî :

- Ha..Benim aradığım av bu diye attan inip bir ok atıyor.

Ok geyiğin ön sol koltuğuna saplanıyor. Tutacak oluyor, bir yaklaşıyor, bir uzaklaşıyor. Böyle böyle Söğütçük'ten, Korkuteli'nden, Yokoman belinden, Beyis ovasına, Beyis ovasından, Öküzgözü'nden, Sabanca'dan, Elmalı boylarından, Düden Köyü'ne. Oradan, Yazır Köyü'nden, Tekke'nin içinden geçip Gayip kapısından tekkenin içine giriyor.

Geyiğin içeri girdiğini gören Gaybî:

- Benim avım buraya girdi, bana müsaade edin de içeri girip avımı alayım, diyor.

Dervişler :

- Hayır. Sultanımıza soralım, müsaade ederse girebilirsin.

Dervişler Abdal Musa Sultan'a, avcının içeri girmek istediğini söylüyorlar. Sultan kabul edende Gaybî içeri alınıp Abdal Musa Sultan'ın huzuruna çıkarılıyor.

Abdal Musa Sultan Gaybî'ye soruyor:

- Sen burada ne anyon?

Gaybî cevap veriyor :

-Ben Alanya Beyi'nin oğlu Gaybî'yim. Çok

uzaklardan beri kovup geldiğim avım buraya gelip, bu kapıdan içeri girdi. Benim avımı verin.

Abdal Musa Sultan soruyor :

- Avın senin olduğunu nereden bilelim ?

Gaybî cevap veriyor :

- Benim avımın ön koltuğunda okum saplı olarak buraya girdi.

Abdal Musa Sultan :

-Okunu görsen tanım mısın ?

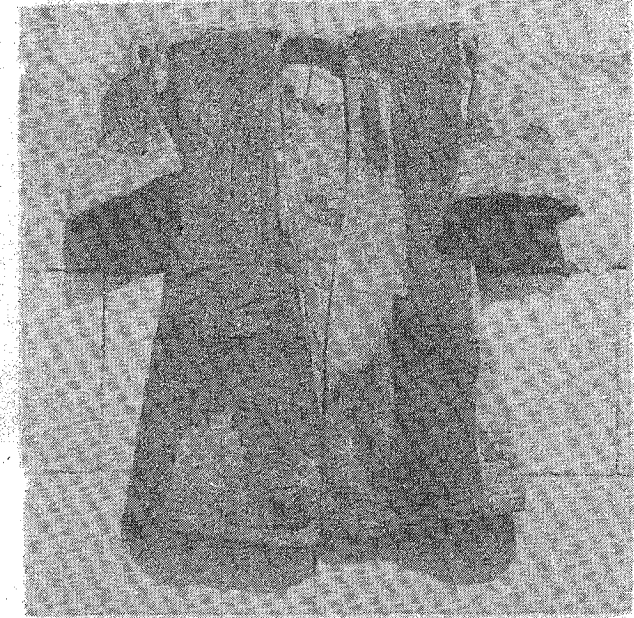
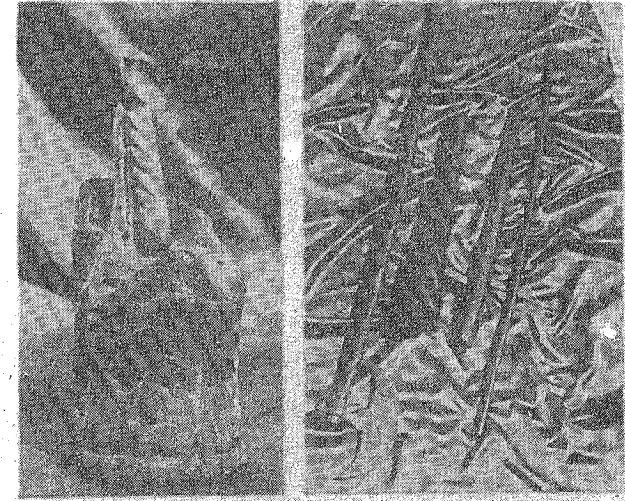
Gaybî :

- Bilirim, çünkü okta Alanya Beyi'nin nişanı vardır. Der.

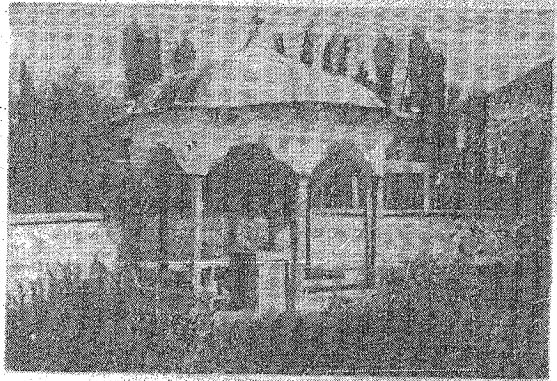
Abdal Musa Sultan hırkasını kaldırıp oku sol koltuğunda saplı olarak gösterip, çekip Gaybî'nin eline verince, Gaybî, Abdal Musa Sultan'ın eline ayağına kapamıyor.

- Ben Bey oğlu olmuyorum artık, burada kalmak istiyorum. Deyince, Abdal Musa Sultan Hazretleri kabul ediyor. Ondan sonra Gaybî, dergâhta kalıyor. O zamanın âdeti üzerine saçını sakalını tıraş ediyor. Üzerindeki elbiselerini değiştiriyor. Ve Abdal Musa Sultan'ın töresi ne ise ona uyuyor.

Gaybî'nin gelmediğini gören, Alanya Beyi oğlunun dönmeişine çok üzülür. Etrafa haber salar. Elmalı'nın Tekke Köyü'nde Abdal Musa Sultan'ın yanında (maiyetinde) olduğunu haberini alır.

Mumu yakmış ısıtıyor âlemi
Baltası egesi dilsiz kelâmı
Hırkasıyla nur'a boğar geleni
Vaktidolu Kuldur Abdal Musa'ya

Çeşmesinden ab'ı hayat akıtır
Gelenleri hep gönülden okutur
Kaygusuz eğilmiş yılan bakıtır
Vaktidolu kuldur Abdal Musa'ya

O zaman bir de Antalya'nın Teke köyü vardır. O köyde bir Bey var, bu Teke Beyi her bakımdan başarılı olduğundan, Gaybî'nin babası, Alanya Beyi Teke Beyine haber salıyor :

- Oğlum Gaybî yoktur, şimdi Elmalı'dan üç saat ileride Tekke Köyü'nde Abdal Musa derler bir adamın maiyetinde olduğunu haber aldım. Eğer benim oğlumu onun elinden alır getirirsen, sana istediğin kadar para veririm . Diyor.

Teke Beyinin ise İsak, isminde gürbüz bir pehlivanı varmış. O İsak'ı ata bindirip yolluyorlar. Sora sora Elmalı'ya gelen İsak, Tekke Köyü'ne gelip tekkenin Gayip kapısına duruyor. Atın üstünden bile inmeden, Dervişlere:

- Buraya Alanya Beyinin oğlu gelmiş. Abdal Musa'nın maiyetindeymiş. Onu bana çabucak getirin. Getirmezseniz sizin için kötü olur.

Ve kötü kelime söyleme küstahlığında da bulunuyor.

Tabii bu hal Abdal Musa Sultan' a malum oluyor. Bir de bir olay oluyor, İsak'ın altındaki at şahlanıyor, şahlanıyor İsak'ı parça parça ediyor.

Bu haber Teke Beyine ve Alanya Beyine ulaşınca kuvvetli bir asker toplayıp Beylerin ikisi birden harekete geçiyorlar.

Tekke Köyü'nün üç kilometre güneyindeki Cataltepe diye anılan tepenin üstü düzlük, bu düzlüğe gelip konaklayan Teke ve Alanya beyleri. Bir haberci

gönderiyorlar Abdal Musa Sultan'a ki, gelsin onunla harbimiz var diye.

Sonra Çataltepe'nin üstüne kuvvetli odun, ormandan topluyorlar, Abdal Musa gelince onu ateşe atmaları için.

Abdal Musa Sultan bu haberi alınca hemen hazırlanıp yürüyor. Fakat Abdal Musa Sultan'ın kuzey tarafında Genceli şehri varmış. Şehire yakın Yedi tane dağ var. Abdal Musa Sultan yürüyüşe geçince o dağlar, kurtlar, kuşlar hep birden yürüyüşe geçiyorlar.

Abdal Musa'nın geldiğini gören Teke ve Alanya Beyleri, yığdıkları odunu ve ormanı ateşleyip yakıyorlar. Ateş iyice yükseliyor güya Abdal Musa gelince ateşe atacaklar.

Abdal Musa Sultan, Çataltepe'ye yaklaştıkça, ateş köreliyor, tam tepenin yanına gelince ateş tamamen sönüyor.

ALANYA BEYİ HATA ETTİĞİNİ ANLADI

O zaman Alanya Beyi, Abdal Musa Sultan'ın eline ayağına düşüyor.

- Hata etmişiz, affet diyor,

- Oğlum Gaybî'yi evvela Allah'a, sonra da sana

emanet ediyorum. deyip Alanya Beyi ile Teke Beyi ordularını alıp dönüyorlar. Sulh olunca Abdal Musa Sultan'ın arkasından gelen dağlara, taşlara ve ağaçlara Abdal Musa Sultan dur, diyor herkes yerli yerinde duruyor.

Abdal Musa Sultan Gaybî'yi yanına çağırıyor,

- Şimdiden sonra senin adın Gaybî değil, Gaygusuz olacak.

Diyor.

Erenlerin oturdukları binanın avlusu çamurla su ile doluymuş. Dervişler,

- Sultanım, şu dağdan taş çeksek de Gaybî kapusuna kadar döşeme etsek şu çamurdan sudan kurtulsak olmaz mı ? Diyorlar.

Abdal Musa,

- Olur, diyor.

Gece olunca kuvvetli bir fırtına kopuyor. Yağmur, yer göğe karışacak kadar çok yağıyor. Hiç kimse dışarıya çıkmıyor. Sabah olmuş, bir de ne görmüşler : Binanın kapısından Gaybî kapısına kadar taş döşenmiş. Döşenen taşların adedi tam on iki bin imiş.

GELİN PINARI

Abdal Musa'nın kerametleri saymakla bitirnesine imkân yoktur.

Bir gün Abdal Musa Sultan, dağdan aşağı giderken bir gelinle kaynana ekin biçiyorlar. Yanlarına varıp içmek için su istiyor. Kocakarı, suyumuz yok diyor. Suyu vermeyince ilerleyen Abdal Musa Sultan'a Gelin,

- Amca gel su var vereyim, diyor. Verdiği suyu Abdal Musa Sultan içiyor. "Kızım Şu radan Allah'ın izni ile bir su çıkaralım, bu suyun adını gelin pınarı koyacağım, ebedi senin ismin anılacak."

Diyor. Bugün halen o pınara Gelin Pınarı deniyor.

Abdal Musa Sultan'ın tekke sinin yukarısında Budala Sultan'ın türbesi var, onun etrafında taşlar var. Gaygusuz Abdal her gün gider, bir koyun keser Budala Sultan'ın taşlarının üstüne taksir eder. Kurtlar gelir Gaygusuz'un müsavî olarak taksim ettiği etleri yeyip giderler. Bu böylece yıllar yılı devam etmiş.

Dur dağındaki kurtlara. " Gaygusuz Kurtları " denmiş. Gaygusuz ermiş, fakat erdiğini bilmiyor.

İKİ ARSLAN BİR POSTTA OTURMAZ

Abdal Musa Sultan, Gaygusuz'u çağırıyor,

- Ya Gaygusuz Sultan, iki arslan bir postta oturmaz. Dervişlerden al, Mısır'a hicret et. Diyor.

-Yalnız dervişleri biz mi seçelim, sen mi ?

Gaygusuz,

- Ya Sultanım, biz seçelim diyor.

Kırk dervişleri seçip yola düşüyor.

Avlan gölünden, Avlan belinden, Aykısca'dan, Çatallar'dan, Finike'nin yanında Keli Baba diye bir türbe var onun az ilerisinden, Bedir zamandan Zengerdeğe geliyorlar. Orada sekiz, dokuz asırlık bir çınar ağacının yanına Gaygusuz dervişleriyle birlikte konaklıyorlar.

Çınarın yanı başındaki dağdan bir su çıkıyor, çınar ağacının yanından geçiyor. Gaygusuz Sultan dervişleriyle birlikte ağacın dibine geliyor. Kış zamanıymış. Dervişlere, çınar ağacından Abdal Musa Sultan'a elma gönderelim diyorlar. Ağaca çıkıp ağacı sallıyorlar. Ne elma var, ne yaprak. O zaman Gaygusuz hata ettiğini anlıyor. Dervişleriyle birlikte geri dönüyor. Abdal Musa Sultan'ın yanına geliyor.

- Sultanım , ben hata etmişim, dervişleri sen seç diyor. Abdal Musa Sultan kırk derviş seçiyor. Aynı

çınar ağacının dibine geliyorlar.

Gaygusuz Sultan,

- Haydın bakalım, çıkın çınar ağacına, Allah'ın izni ile elma silkeleyin, Sultanımıza gönderelim diyor.

Dervişler ağaca çıkıyorlar. Kimisi olmuş, kimisi koruk, kimisi daha çiçekte sallıyorlar. Elmalar dökülüyor.

Dökülen elmaları toplayıp ağacın yanından geçen suya doldurup Abdal Musa Sultan'a gönderiyorlar. Elmalar su yolu ile Abdal Musa Sultan'a varıyor.

Abdal Musa Sultan'ın haberi olup hediyeleri alıp,

-Hediyenizi aldım.

diyor ve o da onlara hediye gönderiyor.

Gaygusuz dervişleriyle Mısır'a giderken bir kadından bir kaz satın alıyorlar. Bu kazı pişirmek için çok zahmet çekiyorlar. Bakalım nasıl kaz imiş ve Gaygusuz Sultan o kaza ne demiş.

KAYNATIRIM KAYANAMAZ

Bir kaz aldık karıdan

Boynu uzun borudan

Kırk Abdal kanı kurutan

Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

Kaza verdik avuç akça

Eti kemiğinden pekçe

Ne kazan koydu ne kepçe

Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

Dokuzumuz odun çeker

Sekizimiz ateş yakar

Kaz kaldırmış başın bakar

Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz.

Kazı koyduk ocağa

Sıgradı çıktı bacaya

Bu ne haldir hacı ağa

Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz.

Kaz değil azmış

Kanadın kuyruğun düzmüş

Gal dağın gezmiş

Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz.

Kazımın kanadı sarı

Eti kemiğinden arı

Sağlıkla kalın gayrı

Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz.

Kazımın kanadı selki

Dişleri koca tilki

Nuh nebiden kalmış belki

Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz.

Nuh nebiden kalmış belki
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz.

Ocağa koyduk bulgur
Bulgur Allah diye kalgır
Hey erenler bu ne haldir
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz.

GAYGUSUZAM ne edelim
Ahdımız ile gidelim
Kaldırım postu gidelim
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz.

Her kişi kendine göre çözsün çözebildiği kadar.

Gaygusuz Sultan dönüp tekrar Abdal Musa Sultana gelende, Abdal Musa Sultan onu Edirne'de harbe gönderiyor. Gaygusuz Edirne'de harp ederken, Abdal Musa Sultan dervişlerle yemek yerken,

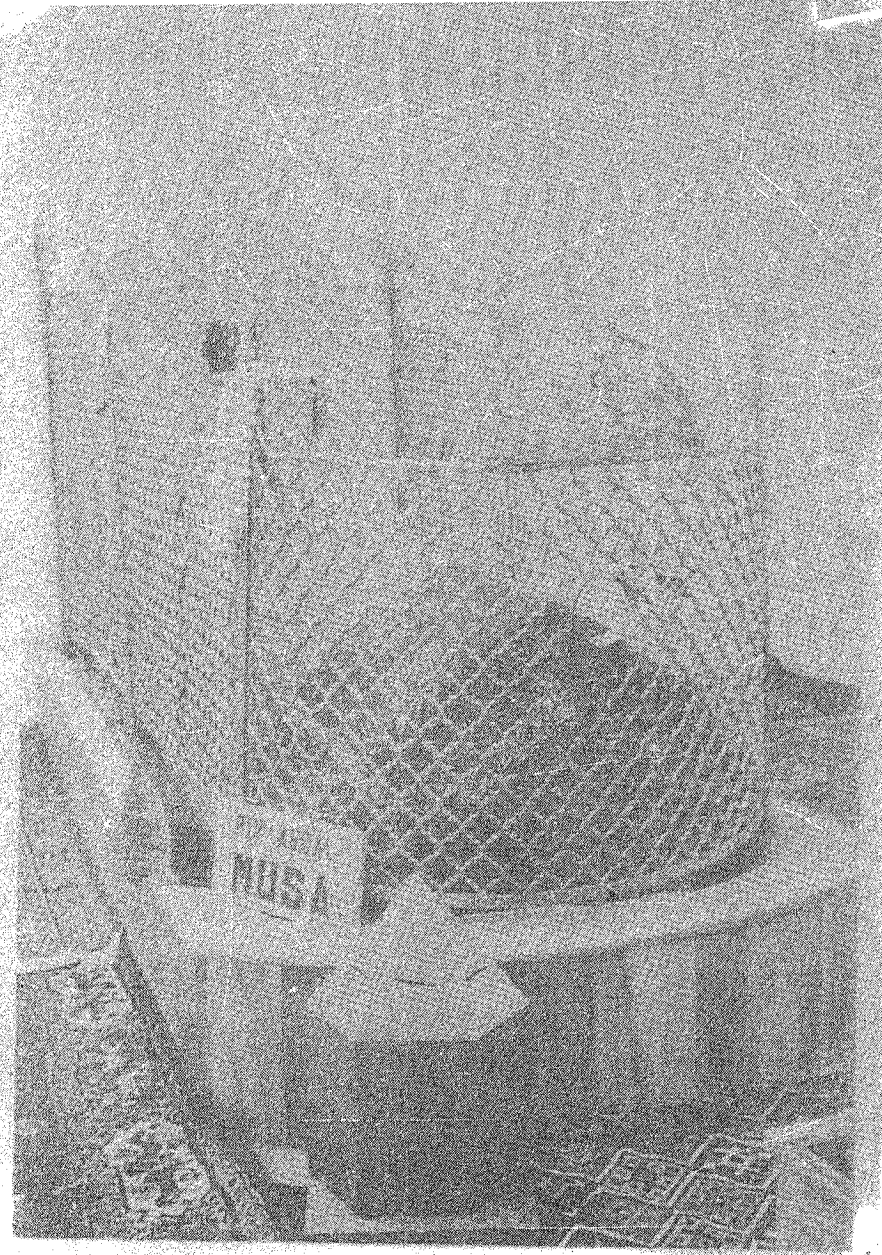
- Bir lokma da Gaygusuz'dan ötürü alın, dermiş. O anda Gaygusuz'a malum olurmuş.

- O da oradan, sizin bana gönderdiğiniz lokmayı aldım, diye bildirir imiş.

Hasan TANAL Arşivinden

Bu alem görünür hemde zülfikar
Çift taraftan yazmış Şahın Ali var
Cemala bakarsan görünür didar
Vaktidolu Hak Didar'ın aşığı

Türbesinde yazar Pir Abdal Musa
Sevdiğini gören girer mi yasa
İnanarak bu dergaha gelenin
Günahı affolur Çekmesin tasa

KÖYLERDE HER YIL YAŞAYAN ABDAL MUSA

Ahmet Özdemir

Abdal Musa kitabının çıkmasında büyük uğraşı yapıp, bu eseri meydana getiren Ahmet ve Adil Ali Atalay kardeşlere, ulu pir Hacı Bektaş-i Veli, Abdal Musa yardım eyleye. İlgilerinden dolayı temsil ettiğim Karaca Ahmet Sultan türbesini koruma derneği adına saygılar sunarım.

Bu kitapta dernekçilik ve toplumculuk çalışmalarımı az ve öz olarak Beyan ediyorum.

1964 yılında Ankara'da Hacı Bektaş Tanıtma Derneği kuruldu. İstanbul şubesinde kurucu üye olarak görev aldım. Derneğe üye olan tüm canların Abdal Musa Sultan'a bağlı olduklarını gördüm. Abdal Musa, Anadolu köylerinde daha anlamlı, inançlı taptaze yaşar. İşte bunlardan biri de Arapkir'in Suceyin köyü olan köyümüzde.

Kış ayları gelir mi, köyümüzün büyükleri okuma gelir, köyde her yıl yapılmakta olan Abdal Musa birlik kurbanı yapılmasına karar verirler. Vazifeyi alan kimseler ev ev dolaşarak kurban için lokma toplarlar. Toplanan lokmalar hepsi birlik olur. Köyün içinde elbirliği ile iki üç gün çalışarak kurbanlar kesilir, ekmekler pişirilir, bilhassa gençler sabahlara kadar çalışırlar ki, Abdal Musa muratlarını versin diye. Lokmalar hazır olduktan sonra köy halkı hep bir araya ellerinde lokma tasları olduğu halde lokmanın başına toplanırlar. Köyde dua yapan erenlerden bir zat kazanın başına geçer " Bismi şah Allah Allah ! Artsın eksilmesin, taşsın dökülmesin, yiyene nur iman ola, hastalar şifa bula, müminler şad ola, münafıklar berbat ola. Üçler, beşler, yediler, On İki İmamlar, on dört masumu paklar, on yedi kemerbestler, Kırklar, seksen bin Rum erenleri, doksan bin Horasan pirleri, yüz bin gayib erenleri, hak Muhammed Ali, Pirimiz Hünkâr Hacı Bektaş-i Veli, Abdal Musa Sultan kurbanları kabul eyliye, ziyan, keder vermiye." Köy halkı hep bir ağızdan Allah Allah der, lokmalarını ahırlar, yerler. Gelen mihmanlara da ikram ederler.

Anadolu'da, köylerde yaşayan insanlar öyle inanmışlardır ki, kurbanların kesildiği yıl, köyde hastalık olmaz, her türlü ekinleri bereketli olur. Bütün doğan çocuklar atalarına ve büyüklerine karşı saygılı olurlar. Halk birbirleriyle görüşüp dargınlar barışır. Abdal Musa kurbanından sonra köyümüzün bağlı olduğu Hıdır Abdal Sultan'ın türbesinin bulunduğu Ocak Köyü'nden dedeler gelir, cem kurarlar, ibadet ederler. İşte bizim köyde durum böyle idi. Diğer bütün Anadolu köylerinde bu işler halen devam ediyor. Köyünden yaşamak için, çalışmak

arzusu ile İstanbul'a gelen köylüler, aynı şekilde Abdal Musa kurbanlarını kendi muhitlerinde devam ettiriyorlar. Derneğimize bağlı birçok üyeler, Karaca Ahmed Sultan Türbesi'nin bitişiğindeki aşocağında Abdal Musa Kurbanı ve İmam Hüseyin (Muharrem 10) aşuresini yaparlar. Muhitte bulunan işçilere ve evlere dağıtırlar ve bu durum bugün halen devam etmektedir

ŞAH ABDAL MUSA SULTAN'IN HAYATI

Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin amcası Haydar Ata'nın oğlu Hasan Gazi'nin oğlu olan Abdal Musa, 14.yüzyılın en ünlü erenlerindendir. Kırk abdal ile birlikte Horasan'ın Hoy şehrinde Anadolu'ya gelmiştir. Bursa'nın fethinde bulunmuş ve ünlü Geyikli Baba ile karşılıklı kerametler göstermiştir. Başta Türk edebiyatının büyük ustası Kaygusuz Abdal (Gaybî) olmak üzere, Abdal Musa'nın birçok dervişleri vardı. " Kaygusuz Abdal Menakıbı " nda yazılı rivayetler, kısaca şöyledir :

" Abdal Musa Tekkesi'ne girdikten sonra Kaygusuz Abdal lakabı verilen Gaybî, bir gün avda bir geyik vurdu. Yaralı geyik kaçça kaçça büyük bir dergâhın kapısından girdi. Gaybî de arkasından dergâha girerek, dervişlere geyiği sordu. Dervişler, haberleri olmadığını söylediler. Oysa, bu geyik suretinde görünen, bu dergâhın şeyhi olan Abdal Musa Sultan imiş.

Abdal Musa, Gaybî'yi huzuruna çağırarak,

koltuğunun altından, vücuduna saplanmış oku çekip çıkarttı ve Gaybî'ye uzattı. Kendi okunu tanıyan ve bu kerameti gören Gaybî, şeyhin ayaklarına kapanıp, ona mürit olmak diledi. Şeyh, bu yolun zorluklarını anlattı, babasından (Alaiye Beyi) izin almasını söyledi.

Sonunda, Gaybî'nin ısrarı üzerine, onu tarikat töresine göre tıraş ettiler, tac ve hırka giydirdiler, beline kemer bağladılar. Bunu duyan Alaiye Beyi, çok üzüldü. Genç oğlunun, bu mücerretler dergâhına girmesi, onuruna dokunmuştu. Hemen Teke Beyi'ne giderek, oğlunu Abdal Musa'nın elinden kurtarmasını rica etti. Teke Beyi , **Kılağılı İsa** adlı birini yollayarak, şeyhi tutup getirmesini emretti. Fakat şeyhin kerametiyle, attan inerken, ayağı üzengeye takıldı. Ürküp kaçan at üzerinde sürüklenerek, parça parça oldu. Öfkelenen Teke Beyi, Şeyhin üzerine asker yolladı. Onu tutup yakmak için, ateşler hazırlattı.

Olup biteni keşfeden Abdal Musa, dört beş yüz müridiyle birlikte semah ede ede Teke Beyi'ne karşı yürümeye başladı, taşlar, ağaçlar da onunla birlikte yürüdüler. Böylece, ateş yanan yere geldiler, ateşin içine girdiler. Semah ederek ateşi söndürdüler. Sonra dönüp tekkeye gelirlerken, dağdan kara bir canavar indi. Abdal Musa : " İşte Teke Beyi'nin ruhu ! " dedi. Tekkeye odun taşıyan bir derviş, baltasıyla vurup canavarı öldürdü. Bu sırada Teke Beyi de ölmüş, askeri dağılmıştı. Bunu gören Alaiye Beyi, Abdal Musa'nın hak erenlerden olduğunu anladı. üç yüz adamıyla birlikte gelip şeyhin elini öptü. Oğlunun kalmasına razı oldu. Gaybî, böylece tekkede kırk yıl hizmet etti. Şeyhi, ona " Kaygusuz " lakabını verdi. Sonunda, hacca niyet etti. Abdal Musa, ona

icazetname yazıp verdi. Kaygusuz, kağıdı saklayacak uygun yer bulamayınca, kalbinde saklamak için onu ayranına doğradı ve içti. Bundan sonra kalpten hikmetler söylemeye başladı ve şeyhinin verdiği kırk dervişle seyahate çıktı, Mısır'a gidip tarikatını yaydı."

Kaygusuz menkıbesinin, Abdal Musa'ya ait olan bu bölümü birkaç noktadan dikkate değır :

Şeyhin geyik şekline girmesi, Teke Beyi'nin ruhunun, bir canavar şekline girerek o ölünce Beyin de ölmesi, ağaçların, taşların birlikte yürümesi...Şamani Türkler'in menkıbelerinde ve bu Şamani geleneklerini sürdüren Türk evliya menkıbeciliğinde ve bunun en temiz ürünleri olan Bektaşî menkıbelerinde de mevcut olan motiflerdir. Kaygusuz Abdal Menkıbesi'ndeki bazı hususların, tarihi birer gerçek olduğunu da anlamaktayız (Bk. Prof. Fuad Köprülü, Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi).

En eski tarihi kaynaklarda, Abdal Musa ile ilgili şu bilgileri bulmaktayız :

" Abdal Musa dirlerdi, bir derviş vardı. Hatun Ana'nın muhibbi idi... Orhan devri geldi. Gazalar itdi. " (Aşık Paşazade Tarihi. say. 205).

" Bursa fethinden mukaddem Diyar-ı Rum'a vaz'-ı kadem iden büdela-yı erbain'den biri... olan Abdal Musa, Orhan Gazi ile medine-i mezbure teshirine muavenet ve bu hizmet-i azime'ye ez can ü dil mübaderet eylemiştir. " (Güldeste, Bursalı Belig Tarihi).

Bunlardan başka Evliya Çelebi'de, Şakayık'ta Ali'de ve diğır birçok tarih kitaplarında, abdal Musa hakkında

geniş bilgiler bulunmaktadır.

Hacı Bektaş Veli'nin halifesi Hacın Sultan'a bağı olan Abdal Musa, aynı zamanda Geyikli Baba, Karaca Saltık, Abdal Murad, Karadonlu Can baba gibi Horasanî şairlerindendir. Bektaşî geleneğinde mevcut on iki posttan cümlecisi, Ayakçı Şah Abdal Musa Sultan postudur. Bu nedenle Alevi-Bektaşî şairleri, Abdal Musa hakkındaki nefes'ler yazmışlardır. Aynı cemlerde Abdal Musa kurbanı kesilir ve toplantılara son verilir.

Abdal Musa'nın mezarı ve tekkesi, Elmalı'ya yakın Tekke Köyü'ndedir ve Bektaşîlerin dört büyük dergâhından biridir.

TÜRK EDEBİYATINDA ABDAL MUSSA SULTAN

Anadolu'muzda Türk birliğini, Türk dilini ve kültürünü, yabancı akımlardan korumak için görevlendirilen Horasan erenlerinden, aynı zamanda güçlü bir şair ve mutasavvıf olan Abdal Musa Sultan'a ait elimizde pek az şiir vardır. Bu şiirlerden birkaçı, hemen her Alevi-Bektaşî mecmuasında görülür.

Aşağıda, Abdal Musa Sultan'ın olduğu sanılan şiirlerle, kendisi hakkında müritlerinden Kaygusuz Abdal'ın ve diğır şairlerin nefeslerini sunuyoruz:

VAR MIDİR HİÇBİR ER ALİ'DEN GAYRI

Gözlerin kör olsun ay kanlı Yezid
Bu meydanda ne var Ali'den gayri
Oniki İmam'ın kapısını açan
İmamlar değildir Ali'den gayri

Güvercin donuyla Urum'a uçan
İmamlar evinin kapısını açan
Cümle evliyalar üstünden geçen
Var mıdır hiçbir er Ali'den gayri

Muhammet Mirac'ın yoluna girdi
Bu sır gayet sır içinde sır idi.
Şir donunun hatem mührünü verdi
Bu sırrı kim eder Ali'den gayri

Cümle evliyalar İmamlar bunda
İkrar alan kimse düşer mi derde
Yeknefeste durma meydan-ı erde
Kimdir baba rehber Ali'den gayri

Her kimin çırağın yaksa Hak yakar
Rızaya baş koyup teslimin takar
Ashımız Oniki İmam'a çıkar
Babamız her kim var Ali'den gayri

Selman bir deste gül Şah'a uzattı
Kendi tabutuna kendisi yattı
Cemi-i Mushaf'dan nikabın attı
Kur'an yok gördüler Ali'den gayri

Erenler erkânı gerçek bellidir
ABDAL MUSA fakir onun kuludur
İmamlar sırrıyla gönlü doludur
Var mıdır hiçbir er Ali'den gayri

KÖR MEYDANI DEĞİL GÖR MEYDANIDIR

Muhammet Ali'nin kıldığı dava
Yok meydanı değil var meydanıdır
Muhammet Kırklar' a niyaz eyledi
Ar meydanı değil er meydanıdır

Kırklar özün bir araya kodular
Onlar cenazesin susuz yudular
Deveyi gördün mü, gördüm dediler
Ört elin eteğin sır meydanıdır

Vardığın yerlerde ara bulasın
Gezdiğin yerlerde makbul olasın
Sakla sırrını ki settar olasın
Çek çevir kendini kâr meydanıdır

Ne diyeyim şu erkânı kurana
Yuf çekerler bu meydanda yalana
Üç yüz altmış merdiveni bilene
Kör meydanı değil gör meydanıdır

ABDAL MUSA SULTAN gerçek er ise
Ali'yi sevenler muhib yâr ise
Hakk'ın maksuduna erem der ise
Urganı boynunda dar meydanıdır

KIYAMETTE OLSUN ELİN ELİNE

Erenler serveri ol sırrım Ali
Serçeşme olmuştur Urumeli'ne
Ağaçtan Zülfikar ol gerçek veli
Evvel tekbir aldık pirin beline

Abdal Musa Sultan Şah himmet kıldı
Dayandı kılıcı şah taşı böldü
Bütün Urumeli İslam'a geldi
Fetih surelerin almış eline

Kırklar azmeyledi Elmalı şehri
Boğazhisarı'nda ol buldu nehri
Bol yerde küffara eyledi kahrı
Ol dem kılıç oldu pirin eline

Bilin Tanrıdağı Şah'ın otağı
Hışm-ı Şah'tan kanlar kuşattı dağı
Gelibolu üstünde Kurudağı
Ol dem âşık oldu Şah'ın eline

Şahımın refikî gaziler Beyler
Hışmeder küffara ciğerin dağlar
Gerçek âşıkların medhini eyler
Ol dem âşık oldum pirin yoluna

Pirim himmet ile sancak getirir
Kale'nin temelini alt üst götürür
Tanrıdağ kurbünde çökmüş oturur
Meskenimdir deyü gelir yerine

Seyyid Ali Sultan Kırklar'ın başı
Nevruz Beyleridir yârı yoldaşı
Görün Sarıkız'da ol çaldı taşı
Ol dem güç verildi pirin koluna

Horasan mülkünden Hoy'dandır aslı
Şah İmam Hasan'dır pirimin nesli.
Mürşidine bend ol ey Geda Musli
Kıyamette olsun elin eline

KUŞLAR GİDER BİZİM ABDAL MUSA'YA

Akdeniz yakası Aydın illeri
Kuşlar gider bizim Abdal Musa'ya
Cemalin görünce yürüdü dağlar
Taşlar gider bizim Abdal Musa'ya

Katardan ayrılan turna sürüler
Her andıkça sinelerim sızılar
İrili ufaklı emlik kuzular
Koçlar gider bizim Abdal Musa'ya

Seyyid Ali Abdal Musa Emir Seyyide
Üçlü bir kardaşdürür Ehl-i Beyte
Cümle âlemi kaydetmiş deftere
Başlar gider bizim Abdal Musa'ya

Baba Kaygusuz'dan almış cehdini
Gördün mü İbrahim Edhem vaktini
Padişahlar tacı ile tahtını
Yoklar gider bizim Abdal Musa'ya

VELİ'm aydur dört dergâhtan evveli
Seyyit Abdal Musa Bektaş-i Veli
Şah Hüseyin aşkına didemin seli
Çağlar gider bizim Abdal Musa'ya

BU CEMDE BULUNAN CANA AŞKOLSUN

Horasan ilinden duyuldu sesi
Muhîb âşıklara düştü sevisi
Yedi bab içeri Şah'ın türbesi
Eşiğin bekleyen cana aşkolsun

Kudretten başında Elifî Tacı
Eşiğin bekleyen neylesin haccı
Mağrıptan maşrığa oynar kılıcı
Kılıcın sallayan cana aşkolsun

Ol sultan yürüttü yedi dağları
Üzüldü çürüdü kaldı sağları
Türbe bahçesinde cennet gülleri
Güllerin devşiren cana aşkolsun

Mağrıptan maşrığa ismin andırır
Niyaz eden âşıkları kandırır
Baba değirmenin sola döndürür
Değirmen döndüren cana aşkolsun

Abdâl Musâ derler pirimin ismi
Ateşe attılar yanmadı cismi
Size niyaz eyler derdimend HÜSNÜ
Bu cemde bulunan cana aşkolsun

CENKTE MUHAMMET'E CAR EDEN MEDET

Abdâl Musâ Sultan gazaba geldi
Fetheden Urum'u Yaratan medet
Cihan harab oldu insan az kaldı
Yine ferman senin el-aman medet

Biz de sevenleriz Ali'nin soyun
Bizler de anarız Hasan Hüseyin
Zindanda vermişsin Zeynel'in payın
Bakır'ı zindanda var eden medet

Yetiş İmam Cafer al elden bizi
Her dem arzumendiz isteriz sizi
Zülfikarı attı yuttu denizi
Necef deryasını kurutan medet

Mürşidim Kâzım Rıza'ya varalım
Derdimize derman anda görelim
Taki Naki Askeri'ye erelim
Mehdi'yi mağarada sırreden medet

Hüseyin Gazi Sultan bellisin cansın
Niyazım kabul et müşkilim kansın
Hüseyin-Ovası'nın gözcüsü sensin
Ayırma koyunu sürüden medet

İmdat sizden ancak Urum erleri
Gaib erenleri Horasan piri
Muallakta tutan bab-ı Hayber'i
Cenkte Muhammet'e car eden medet

Balım Sultan gerçek sırr-ı Ali'sin
Müminlerin kanadısın kolusun
Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'sin
Cansız duvarları yürüten medet

KUL HÜSEYN'im aydur gönle değmeyin
Giderip yükünü alıp yığmayın
Sırlarımız gönlünüzden koymayın
Müminin kalbinde yer eden medet

MESTETTİ KOKUSU ABDAL MUSA'NIN

Gözüme göründü dostun bağları
Himmeti erişti Abdal Musa'nın
Üzülsün çürüğü kalsın sağları
Himmeti erişti Abdal Musa'nın

Hindistan ilinden duyuldu sesi
Mümin kullarına düştü hevesi
Yedi babdan içeridir türbesi
Nur doğdu üstüne Abdal Musa'nın

Başındadır nurdan Elifi Tacı
Eşiğin bekleyen neylesin haccı
Mağrıptan maşrika oynar kılıcı
Zahire batına Abdal Musa'nın

Dedem beni muhabbetin coşurur
Coşurur da yüce dağlar aşırır
Aşırır da Kaygusuz'a düşürür
Himmeti erişti Abdal Musa'nın

Şükür KUL HÜSEYN'im murada erdi
Kaygusuz Sultan'ın evine geldi
Kırklar eşiğine yüzünü sürdü
Mestetti kokusu Abdal Musa'nın

PİRİM HACI BEKTAŞ VELİ DEĞİL Mİ ?

Horasandan Rum'a zuhur eyleyen
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi?
Binip cansız duvarları yürüten
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi?

Doksan altı bin Horasan Pirleri
Elli yedi bin de Urum Erleri
Cümlesinin serfirazı serveri
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi?

Balım Sultan arkadaşı yoldaşı
Kızıl Deli Sultan'dürür hem eşi
ABDAL MUSA SULTAN dersin ne kişi
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi ?

Mehmet YAMAN Arşivinden

ŞAH ABDAL MUSA

Gönül ister huzuruna yarmayı
Mürüvvet günahıma Şah Abdal Musa
Nurlu eşğine yüzler süreyim
Kısmet et fakire Şah Abdal Musa

Nasip olur dergâhına gelirsem
Canı yürekten sana çağırsam
Ne zaman ki başım darda olursam
Kurtar sen bizleri Şah Abdal Musa

Ulu Tanrı yaratırken bizleri
Başımıza çoban etsin sizleri
Niyazda dur müminlerin yüzleri
Kayır bu fakiri Şah Abdal Musa

Geldim de türbene niyaz eylerim
Başıma geleni sana söylerim
Evvel Allah ile size yalvarım
Kabul et dileğim Şah Abdal Musa

Isparta'dan kalkıp buraya geldim
Yıldız Palas'ta bir gece kaldım
Mübarek aşkını serime saldım
Yardım et fakire Şah Abdal Musa

Bütün erenleri görmekti tasam
Onların uğruna dağları aşam
Türbenin içinde o derviş Hasan
Kayırsın bizleri Şah Abdal Musa

AVCI ALİ'm der söylerim destan
İmamlar uğruna serimi versem
Yetiş imdadıma Budala Sultan
Unutma bizleri Şah Abdal Musa

İZİN VER GİDEYİM ABDAL MUSA'YA

Cümle âlemleri yaratan Mevla
İzin ver gideyim Abdal Musa'ya
Senin hidayetini şanı hak için
İzin ver gideyim Abdal Musa'ya

Türbelere gitmek bizlerce âdet
Aziz başın için eyle hidayet
Cihanın serveri güzel Muhammet
İzin ver gideyim Abdal Musa'ya

Ehl-i Beyt cümle kuruldu sırdan
Onların uğruna geçelim serden
İmamlar atası ya Şah-ı Merdan
İzin ver gideyim Abdal Musa'ya

Hasan- Hüseyin'dir cesette canım
Zeynel Abidin'dir damarda kanım
Muhammet Bakır'a vardır imanım
İzin ve gideyim Abdal Musa'ya

İmam-ı Caferdir bizim yolumuz
Musayı Kâzım'dır deste girimiz
İmam Rıza bahçemizde gülümüz
İzin ver gideyim Abdal Musa'ya

Taki-Naki gönüllerin sultanı
Hasan-ül Asgeri gayırsın bari
Mehdi bu yolun sahip zamanı
İzin ver gideyim Abdal Musa'ya

Söyler ALİ'm böyle arz eder özüm
Nice senelerce bu idi arzum
Bütün erenlere olsun niyazım
Şükür erdi özüm Abdal Musa'ya

TOZU TOZ EDEN

Şah'ım Abdal Musa'ya bend olalı
Çileliye murat verir tez elden
Kara sancağına niyaz edeli
Muhammet'in yadigârı ezelden

Mermer çırağ batıl olmaz batından
Hücceti var Şah-ı Merdan zatından
Halas etti bizi nur katarından
Eşiğin bekleyip tozu toz eden

Kül oldu ateşe gösterdi nişan
Hüda emreyledi oldu gülistan
İmana gelmedi çün Yezit Mervan
Kim Ali'ye karşı durup baş eden

Nefes etti yedi dağı yürüttü
Nuş eyledi yedi derya sır etti
Hakikat sırrını bize yer etti
Bağlanıp da burda meydana giren

Abdal Musa Şah Ali'nin kuludur
Ali'nin sırrıyla gönlü doludur
Kul Şükrü der Abdal Musa Ali'dir
Meydanda mürşit yok gayrı Ali'den

GAYGUSUZ'DAN (X)

İçmişem bir demden olmuşam ayık
Düşmüşem peşine olmuşsan geyik
Sana derim sana a deli geyik
Gaçma geyik gaçma avcı değilem

Avcı olsam düşer miydim izine
Döner döner ne bakarsın yüzüme
Men de âşık oldum alâ gözüne
Gaçma geyik gaçma avcı değilem

Sana derim sana geyik erenler
Size dağlar bize sevda verenler
İlahi onmasın sizi vuranlar
Gaçma geyik gaçma avcı değilem

Altısı iri dirbicezi körpe
Almış kürpesini çekilmiş sarpa
Yüküm barut değil billahi arpa
Gaçma geyik gaçma avcı değilem

Gaygusuz Abdal'ım çıktım mekândan
Men de korkar idim bu tatlı candan
Varıp da pirine ağlama menden
Gaçma geyik gaçma avcı değilem

(x) Tekke Köyü Demeği Abdal Musa kitabı S-45

KİM DEDİ Kİ ŞU MURDARI YU DEYU (X)

Ben hocamdan aldum böyle dersümü
Okur idim eliften baya deyu
Kimse bilmez şu dünyada sırrumu
Ta ezelden çağırırım Hû deyu

Kimin azatlayup kimin farkıdur
Kimin döğüp söğüp kimin okudur (1)
Dediler bu meydan kimin hakkıdur
Kim dedi ki şu murdarı yu deyu

Evvel ekşi narken, üzüm çoğ iken
Davut sofradayken, bıçak yoğ iken
İsmaile inen kurban sağ iken
Kime dedi şu lokmayı soy deyu

Fatma ana can Alinin gülünü
Miraçtan inerken öpmüş elinü
Hak, Yezide kokturmadı gülünü
Muhammedin yadigârı bu deyu

(Abdal Musam) anda bir tolu içtüm
İçtüm ol toluyu kendümden geçtüm
İşkun ateşine yandım tutuştum(2)

(1) Bazı mecmualarda bu beyitten evvel şu iki mısra da yazılı :

Ali oldum, Adem oldum bahane
Güvercin donunda geldim cihane

(2) Bu manzumenin son mısraı noksandır

(x) Sadettin Nüzhet Bektaşî şairleri 1930 yıl sayfa 5

NEFES (X)

Abdal Musa Sultan gazaba geldi
Fetheden Urum'u, yaradan, medet!
Cihan harab oldu, insan az kaldı,
Yine ferman senin, el'aman medet!

Biz de sever idik Ali'nin soyun,
Bizler de anarız Hasan, Hüseyin.
Zindanda verdik Zeynel'aba payın,
Bâkır'ı zindanda var eden, medet!

Yetiş aman, Cafer! al elden bizi,
Her dem arzumendiz, isteriz sizi.
Zülfikâr'ı attı, tuttu denizi,
Necef dünyasını kurudan, medet!

Mürşidim Kâzım Rıza'ya varalım,
Derdimize derman anda görelim,
Nakî, Takî, Askeri'ye erelim,
Mehdi'yi mağrada sırr eden, medet!

Hüseyin Gazi Sultan, bellidir cansın,
Rıcam kabul eyle, müşkülüm kansın,
Hüseyin'i sevenin gözcüsü sensin,
Ayırma kulunu sürüden, medet!

İmdat senden kaldı, Urum'un eri
Gaip erenleri, Horasan pîri!
Muallakta tuttu Bab-ı Hayber'i,
Cenkte Muhammed'e çar' eden, medet!

Balım Sultan! gerçek sırr-ı Ali'sin,
Müminlerin kardeşisin kulusun,
Pîrim Hacı Bektaş, şah-ı velisin,
Cansız duvarları yürüten, medet!

Kul Hüseyin'im der ki gönle değmeyin
Giderip yükünü alıp yığmayın,
Sırlarımız gönlünüzde saklayın,
Müminin kalbinde yer eden, medet!

ŞAH ABDAL MUSA (X)

*Dertli gönüllerin dermanı sensin
Zahirde batında Şah Abdal Musa
Mumammed Ali'nin kadrin bilensin
Zahirde batında Şah Abdal Musa*

*Hikmetin madeni bilici sensin
Müminin kalbinin sır içi sensin
Kahredince zalim kılıcı sensin
Akar kılıcından kan Abdal Musa*

*Cennet'tir dergâhın dedim ey derviş
Gelip de azaziül edemez teftiş
Çağırdığım yerde imdada yetiş
Cesedim içinde nur Abdal Musa*

*Oturdum seyrettim yürüdü dağlar
Mermer çırak yeşil hüccet nur bağlar
KUL ŞÜKRÜM Leyla Mecnun'dur ağlar
Akar gözlerimden kan Abdal Musa.*

(x) Akça Eniş köyünden Ahmet Turan'dan alındı

KARŞIDA GÖRÜNDÜ DOSTUN BAĞLARI (x)

*Karşıda göründü dostun bağları
Cennet bahçesidir türbe evleri
Üzüldü, çürüdü kaldı sağları
Sağlar gelir Pirim Abdal Musa'ya*

*Başına giyinmiş elifi, tâcı
Eşiğin bekliyen istemez hacı
Mağrip'ten Meşrik'e oynar kılını
Zahirde, batında Pir Abdal Musa'nın*

*Kürdüstan ilinde duyuldu sesi
Mümin olanların düştü hevesi
Yedi kapı içeri, şahın türbesi
Üstüne nur doğmuş Abdal Musa'nın*

*Aşkın muhabbeti beni coşurdu
Coşurdu da karlı dağlar aşırdu
Aşırınca Gaygusuz'a düşürdü
Yerişir himmeti Abdal Musa'nın*

*Şöyle Pir Sultan'ım murade erdi
Gaygusuz Sultanın evine geldi
Üçler eşiğine yüzleri sürdü
Kokusu mestetti Abdal Musa'nın*

(x) Tekke köyü demeği Broşürü Sayfa : 5

CÜMLENİN MURADIN VERİR EZELDEN (X)

*Şah Abdal Musa'ya bende olalım
Cümleinin muradın verir ezelden
Kara sancaklara niyaz edelim
Muhammed'in yadigârı ezelden*

*Mermer çırağ batın olmaz batından
Hücceti var, Muhammed'in zatından
Bizi halas eyler narın katından
Eşiğini bekleyelim tezelden*

*Nefes etti, yedi dağı yürüttü
Dur dağını mesken tuttu yer etti
Nuş eyledi yedi derya sır etti
Hakikat bendini şahım çözelde*

*Ateşe gel oldu gösterdi nişan
Hüdam emreyledi oldu gülistan
İmana getirdi çok Yezit Mervan
Gençali şehrini yıkıp tozaldan*

*Pirim Hünkar Hacı Bektaş Veli'sin
Korkmak için imamların gülüsün
Kul Şükrü der Abdal Musa'm Alisin
Bağlayıp da devin bendin çözelde*

(x) Tekke köyü derneği Broşürü Sayfa : 6

PİRİM ABDAL MUSA SULTAN'DIR GELEN (X)

*Bunca pirlerinin batın yüzünde
Pirim Abdal Musa Sultan'dır gelen
Bunca dülpeşeler kandı özünden
Pirim Abdal Musa Sultan'dır gelen*

*Gülbenkler çekilsin çırak uyansın
Kudret sakileri meydanda dönsün
İslah olsun münkir mümin sevensin
Pirim Abdal Musa Sultan'dır gelen*

*Seninle fet olur uyansın çırak
Münkirin kalbine düştü infilak
Elinde çeliği zalim kırarak
Pirim Abdal Musa Sultan'dır gelen*

*Sancağını açmış semaya karşı
Hü. gülbenk sedası kapladı arşı
Arzulayıp gider Hacı Bektaş'ı
Pirim Abdal Musa Sultan'dır gelen*

*KEŞKİ'yim gözlerim yaşı nem ister
Aynı yol kardaşlar bizden cem ister
Pirim Abdal Musa Sultan bağışlar
Pirim Abdal Musa Sultan'dır gelen*

(x) Akça Eniş Köyünden Hasan Tanal'dan alındı

VER ABDAL MUSA

Niyet ettim dost kitabın tabına
N'olur muradımız ver Abdal Musa,
Katarda, didarda yazdır tapuna.
Durmuşum darına sor Abdal Musa !

Pişirip müridin Hakka gönderen
Değirmeni sağdan sola döndüren,
Nice abdalların nasibin veren
Bize de nasibi ver Abdal Musa !

Teke Bey'in ateşini söndüren,
Peşi sıra dağı taşı gönderen
Müminlerin günahını yunduran.
Bizim de günahı yun Abdal Musa !

Bir geyik donuna girip görünen,
Kaygusuz'un oku ile vurulan,
Dergâh'a girince orda sır olan
Bizlere de şimdi sır Abdal Musa...

Dağdan dağa Uçarsu'yu uçuran,
Yılda iki sefer dağdan geçiren,
Çeşmelerden bal akıtıp içtiren,
Bizlere badeni sun Abdal Musa.

Kurtlar ile zalim' malını kıran,
Koltuğunda oku avcıya sunan,
Aleni aşikâr keramet veren,
Bize kerametini sun Abdal Musa

ADİL ALİ VAKTİDOLU halleri,
Hak uğrunda kesilmesin yolları...
Gönül bahçesinde açan gülleri,
Mümin canlarına sun Abdal Musa!

12/7/1977

Adil Ali ATALAY

YAZAR ABDAL MUSA YAZAR

Şu cihanın fermanını,
Yazar Abdal Musa yazar.
Ters düğlenen urganını
Çözer Abdal Musa çözer.

Doğan günün cihetinde
Mümin kalbi sıfatında
Bütün cümle afatında
Sezer Abdal Musa sezer.

Gizli ordusunu düzer
Batın kılıcını süzer
Cephede düşmanı bozar
Bozar Abdal Musa bozar

Uludur makamı yüce
Elif kaf nundadır hece
Dünyayı bir uçtan uca
Gezer Abdal Musa gezer

KUL MERALİ yanar özde
Destur et gelelim biz de
Hem karada hem denizde
Yüzer Abdal Musa yüzer.

10/1/1978

Mehmet MERALİ

ER ABDAL MUSA

İlmin kaynağının yüce Sultan'ı
Görüşü uygarlık er Abdal Musa
Özgürlük güneşi tutmuş cihanı
Bütün insanlığa yar Abdal Musa

Aydın düşüncesi söyler ileri
Eşitlik ışığı sarmış her yeri
Hakikat yolunda yürür seferi
Çağdaş bir düşüncen var Abdal Musa

Kaygusuz eyledin kral oğlunu
Vicdanın hep söyler Hakkın yolunu
Meşalen süslemiş Anadolunu
Yeşermiş filizin gör Abdal Musa

Nice yüzyılların görür halını
İnsanlık izliyor senin yolunu
Sen akuttu adaletin selini
Sevginin önderi Pir Abdal Musa

SEFİLİYİM elinde var asası
Eşit Hakkı sağlar onun yasası
Anadolu erlerinin Musası
Tarihler boyunca dur Abdal Musa

Mehmet Rıza ÜNLÜ

ÖZÜMÜ TEMİZLE ŞAH ABDAL MUSA

Abdallara bağlamışım özümü
Özümü temizle Şah Abdal Musa
Hak uğrunda çalışıyorum sazımı
Sözümü temizle Şah Abdal Musa

Günlerimi ahu zarla geçirdim
Aşkın badesini bana içirdin
Dağdan dağa yeşil suyu uçurdun
Tozumu temizle Şah Abdal Musa

Ali Rıza Keskin der bize acı
Şahım senden ola dertler ilacı
Cümle sevenlerin başının tacı
Nazımı temizle Şah Abdal Musa

Ali Rıza KESKİN

PİR ABDAL MUSA

Gönül arz eyledi geldim dergaha
Kabul et niyazım Pir Abdal Musa
Vardım eşiğine yüzüm sürmeğe
Bağışla günahım Pir Abdal Musa

Velisin İslama hizmetin çoktur,
Bilirim dört kapı kırk makam haktır
Gerçek aşıkların emsali yoktur
Bir edna kulum ben Pir Abdal Musa

Orhan Gaziye küşat giydiren
Kafir ordusuna boyun eğdiren
Uçarsuyu bu ovaya indiren,
Sıra taşların var Pir Abdal Musa

Genceli'de Durdağı'nın dibinde
Çataltepe nazargahın yerinde
Kırk dervişle zikredersin serinde,
Yakma bizleri de Pir Abdal Musa

Gaybı'ya da geyik olup görünen,
Hak izniyle binbir dona bürünen,
Tuğralı okunu göksünde gören,
Gaygusuz bir geldim Pir Abdal Musa

Müminler her yıl kement bağlıyor,
Değirmenin sağdan sola dönüyor,
Marko Murat olmuş orda yatıyor
İslama döndürdün Pir Abdal Musa

Budala dervişin köşe bucakta
Ayakların odun etti ocakta,
Dergahında aşçı imiş, mutfakta
Lokmanı nasip et Pir Abdal Musa

İmam Hüseyin'den biat değneğin,
Mümine mirastır budur erkânın
Fatıma anadan yanar çırağın
Emanet ehlinin Pir Abdal Musa

Aşık Hasgöl yalvarırım sabahtan,
Kara sancak emanettir Resuldan,
İcazetin Hacı Bektaş Sultan'dan,
Büyük Halifesin Pir Abdal Musa

Aşık Rıza HASGÜL

ABDAL MUSA

Kütahya'dan selam ettim
Nazarında Abdal Musa
Himmet eyle yüzler sürem
Mezarına Abdal Musa

Arzu edip sana geldik
Bacı kardeş birlik olduk
El bağlayıp divan kurduk
Huzuruna Abdal Musa

Cümle gelen mehmanların
Neziri var hep bunların
Muradını ver canların
Dilek sana Abdal Musa

Sen de birisin Kırkların
Post altındadır kurtların
Göz göz oldu hep derterim
Derman senden Abdal Musa

Değirmeni ters döndürdün
Dağda ala geyik öldün
Gaygusuz'a av göründün
Hayran oldum Abdal Musa

Bülbüllerle çok ötüşdüm
Aşk kervanına yetişdim
Aşkınla yandım tutuşdum
Pürryan oldum Abdal Musa

Ali Öz'üm boynum eydim
Yakasız gömleğim geydim
Benlik libasını soydum
Üryan oldum Abdal Musa

Ali ÖZ

BİRİ KAYGUSUZDUR BİR ABDAL MUSA

Hak ile haklıya yüzünü dönmüş
Biri Kaygusuz'dur Bir Abdal Musa
Sade yüzün değil özünü dönmüş
Biri Kaygusuz'dur bir Abdal Musa

Horasan'dan çıkıp gelmişler yola
İşlerinde yoktur yalanla hile
Baş koymuşlar korkusuzca bu yola
Biri Kaygusuz'dur bir Abdal Musa

Bize gösterirler en doğru yolu
Onlarda çağlamış bilginin seli
Kırılsın diyorlar haksızın eli
Biri Kaygusuz'dur bir Abdal Musa

İkisi de aynı gövdenin dalı
İkisi de aynı bahçenin gülü
Rehberleri olmuş Hazreti Ali
Biri Kaygusuz'dur bir Abdal Musa

Öğretmişler yaşamayı sevmeyi
Terketmişler geriliği doğmayı
Önlemişler talan ile yagmayı
Biri Kaygusuz'dur bir Abdal Musa

Kocaoğlu'na ilham veren onlardır
Geleceği önce gören onlardır
Kötülüğü en çok yeren onlardır
Biri Kaygusuz'dur bir Abdal Musa

Ali KOCAOĞLU

PIR ABDAL MUSA

Hacı Bektaş verdi büyük görevi
Dedi sensin dervişlerin tek eri
Ulu erenlerin seçkin serveri
Mucizen büyüktür Pir Abdal Musa

Yeşilgöl Akpınar simgendir senin
En ulusu sen olmuşsun yörenin
Umut kapısının gönül verinin
Ne olur bizi de gör Abdal Musa

Akdağ'ın başında olup gezerken
Yeri-göğü sonsuz arşı süzerken
Her şey sana ayan beyan olurken
Uçarsu eserin Pir Abdal Musa

Münkirlerin pes ederek giderken
Hoş tutdun onları savaş ederken
Hele Durdağı'nda koyun güderken
Pirlerin önderi Pir Abdal Musa

Gence'li şehiri senin yanında
Durdağı var duru verdi anında
Yürüyüp giderken toz dumanında
Ellerinde tutdun Pir Abdal Musa

Tekke Köyü'ndeki ulu meskenin
İnanıyorum ki çürümez tenin
Evliyalar piri eşin yok senin
Pirler de huzurda Pir Abdal Musa

Dervişlerin mekanında yatıyor
Onların saygısı sana yetiyor
O Gaygusuz Abdal okun atıyor
Keramet sendedir Pir Abdal Musa

Çocukluğum toprağında geçmiştir
Büyük küçük kevserini içmiştir
Niyaz için dergahını seçmiştir
Yolu doğru özü gür Abdal Musa

Dertli Şimşek sana geldim ağladım
Niyet edip koçu kurban bağladım
Keramet oldu coştum çağladım
O nurlu elini ver Abdal Musa

Hasan ŞİMŞEK (Dertli Şimşek)

ABDAL MUSA'M EYVALLAH

ikrar verdik erenlerin yolunu
Süregeldik Abdal Musa'm eyvallah
Çare arayarak müşkül halını
Sorageldik Abdal Musa'm eyvallah

Gözümüz yok şu dünyanın varında
Yandık Kerbela'nın kızgın narında
El pençe olup da pirin darında
Durageldik Abdal Musa'm eyvallah

Hürmet ettik insanların yaşına
Akıl ermez erenlerin işine
Pir aşkıyla sazımızın döşüne
Vurageldik Abdal Musa'm eyvallah

Bektaşî Veli'den almıştır şiar
Kök salmıştır kurumaz ki bu çınar
Birlik olup etten kemikten duvar
Öregeldik Abdal Musa'm eyvallah

İnsan olmak elbet bizim fendimiz
Şaha doğru garkeyledik bendimiz
Oniki hizmette kendi kendimiz
Yorageldik Abdal Musa'm eyvallah

Şüphe edilir mi inanan candan
Soyumuz aynıdır hep aynı kandan
Enel hak sırrına erdik bir yandan
Nura geldik Abdal Musa'm eyvallah

Kamberi'yim pire bağlı özümüz
Cümle erenlere sürdük yüzümüz
Gerçek yoldan ayrılmaz ki gözümüz
Göregeldik Abdal Musa'm eyvallah

Kamber NAR (Kamberi)

ABDAL MUSA'YA

Bir ala geyiğin sürdüm izini,
Eren diyen gelir, Abdal Musa'ya
Geldim dergahına, Tekke Köyü'ne,
Eren diyen gelir, Abdal Musa'ya.

Aslımızı sorarsanız Hoy'danız
Arifier bilir, Ehl-i Beyt soydanız
Biz Horasan şehrindeki boydanız
Atam diyen gelir, Abdal Musa'ya

Toplamış meydanda gerçek erenler,
Pir Abdal Musa'ya özün verenler
Selam olsun postlarını serenler,
Hü dost diyen gelir, Abdal Musa'ya.

Ataşa gel oldu, gösterdi nişan,
Allah emreyledi oldu gülistan
Dört emanetin var Hacı Bektaş'tan
Sultan diyen gelir, Abdal Musa'ya.

Çıktım ben de Dur Dağı'nın başına,
Yüzüm sürdüm toprağına taşına,
Kurbanım Oniki'mam göz yaşına,
Evim diyen gelir, Abdal Musa'ya.

Aşık Dolunay'ım şah gülü derdim,
Üçler eşiğinde murada erdim.
Gaygusuz Sultan'a serimi verdim,
Pirim diyen gelir, Abdal Musa'ya.

Aşık DOLUNAY

MERHABA

Ümmü Gülstim, Hasan Gazi evladı
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba
Ehli Beyit nesli Ali'nin soyu,
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba

Ala Gelik olup avcıya bakan
Peşine düşürüp dergaha çeken
Çeşmeleri kudurettin bal akan
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba

Gönülleri kötülükten arıtan
Hak yolunda mucizeler yaratan
Samah edip dağı, taşı yürüten
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba

Kızgın ateşlere girip söndüren
Beyinden, beyine haber gönderen
Değirmeni sağdan sola dönderen
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba

Bu dünyada birlik için gezinen
Horasan'dan Rum eline uzanan,
Orhan Gazi ile zafer kazanan,
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba

Nice beyi kendisine kul eden
Öz Türkçeyle muhabbetli dil eden,
Kâfirlerin şarabını bal eden
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba

Adaleti kurda kuşa duyuran
Zulme karşı mazlumlari kayıran
Bir kazandan kırkbin asker doyuran
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba

Ledün ilmi ile gerçeği bulan,
Küffarı irşada kararlar alan,
Kaygusuz Abdal'ı Mısır'a salan,
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba

Hacı Bektaş Hacım Sultan yolundan
Geyikli Babayla Bursa elinden,
Seyit Ali Sultan düşmez dilinden
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba

Hışma gelip zalimleri göçüren,
Aşkın şarabından tas tas içiren,
Su kaynatıp dağdan dağa uçuran
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba

Ozan Rehberi'yim görmeye geldim,
Baş eğip darına durmaya geldim,
Feyz alıp menzile ermeye geldim,
Şahım Sultan Abdal Musa merhaba

Ali Metin (Ozan Rehberi)

ABDAL MUSA DERGAHINDA

İlahi bir koku aldım
Abdal Musa Dergâhında
Vahdet deryasına daldım
Abdal Musa Dergâhında

Gerçekler izine uydum
İçten içe bir ses duydum,
Serimi meydana koydum,
Abdal Musa Dergâhında

İkrarın balından bandım
Muhabbet korunda yandım
Cümle mevcüdata yardım
Abdal Musa Dergâhında

Dosta doğru giden yoldum
Çiçekli bir bahçe oldum
Hakkın feyzi ile doldum
Abdal Musa Dergâhında

Seyrettim karlı dağları
Gezdim nimetli bağları
Yaşadım geçen çağları
Abdal Musa Dergâhında

Ziyaretti bütün taşlar
Kıyamdaydı hep ağaçlar
Kutluydu niyazda başlar
Abdal Musa Dergâhında

Hikmet gözü ile baktım,
Lütfüyle ayağa kalktım,
Akdeniz'e doğru aktım,
Abdal Musa Dergâhında

Aşkın badesini içtim
Özümlü tanıdım seçtim
Engeller kalmadı geçtim
Abdal Musa Dergâhında

Secdeyi Rahmana vardım
Geçmiş gelecek bir an'dım,
Kalk can dediler uyandım
Abdal Musa Dergâhında

Hüseyini beste dinledim
Dost dost diyerek inledim,
Ehli Beyiti ünledim
Abdal Musa Dergâhında

Âlem ile helallaştım,
Coşkun sular ile taştım
Özüm ile hesaplaştım,
Abdal Musa Dergâhında

"Rıza" lokmasını yedim
Yarabbi çok şükür dedim,
İnsanlık zevkine erdim,
Abdal Musa Dergâhında

Ali Rıza Köseoğlu

PİRİM HACI BEKTAŞ VELİ DEĞİL Mİ?

Horasan'dan Rum'a zuhur eyleyen
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi
Binip cansız duvarları yürüten
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

Doksan altı bin Horasan pirleri
Elli yedi bin de Rum erenleri
Cümlesinin serfrazı, serveri
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

Balım Sultan arkadaşı yoldaşı
Kızıl deli Sultan ile her kişi
Abdal Musa Sultan dersin ne kişi
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

Kaygusuz Sultan'ın keşfü kemâli
Erkulu Hacım Sultanın bürhanı
Kanber Ali Sultan pirler cemali
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

Er İbrahim Edhem cihan sultanı
Sarı İsmaildir sultan nişanı
Şeyh Şazili'dir sultanın bürhanı
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

Hızır Ali Sultan ya senden meded
Karadonlu Sultan vallahi ahad
Ceddi paki Resulallah Muhammed
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

Sayesinde **Rahmi** nam ile şanım
Yüzüm eşiğine koydum kurbanım
Erkanım ikrarım dinim imanin
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

RAHMI

DİYEREK

Antalya Elmalı Tekke Köyüne
Geldik Abdal Musa Sultan diyerek
Dört bir yandan katar birer birer saf
Olduk Abdal Musa Sultan diyerek

Örnek alıp söylediğin sözleri
Hak yoluna bağladık biz özleri
Tüm ozanlar birlik için sazları
Çaldık Abdal Musa Sultan diyerek

Kemberbest takarak edip yemini
Bir arada birledik pir cemini
Hü diyerek aşk badesi demini
Aldık Abdal Musa Sultan diyerek

Aydın düşüncenle idaren ile
İnsanlığa açık o hanen ile
Gerçek mucuzetin efsanen ile
Dolduk Abdal Musa Sultan diyerek

Karagüllem açmış pirin gülleri
İnsanları güleç tatlı dilleri
Uzatılan bize dostluk elleri
Saldık Abdal Musa Sultan diyerek

Ertem Karagülle

EL BAĞLI DIVANA DURDUKTA GELDİK

Hak Muhammed Ali Hayrunnisaya
El bağlı divana durduk da geldik
Kaygusuz Abdal'a Abdal Musa'ya
Dergahına yüzler sürdükte geldik

Aşk u muhabbeti derdim ilacı
Ebedi erkanı başımın tacı
Birlik beraberlik anne ve bacı
Rıza-i bariye durdukta geldik

Seyid Abdal Musa yüce uludan
Hünkarımız Hacı Bektaş Veli'den
Kaygusuz'un elindeki doludan
İçip ikrarına durduk da geldik

Ehli beytin Şah Hüsey'in meyine
Hak Halil-i Bacı Sultan soyuna
Antalya elmalı Tekke Köyü'ne
Erenlen cemini kurduk da geldik

Yoksul Derviş der ki mehtabımızdan
Gülyüzlüm incinme hitabımızdan
İkilik sözü yok kitabımızdan
Birlik bahçesine girdik de geldik.

Şemsettin KUBAT (Yoksul Derviş)

SEVGİYİ SAYGIYI KURANLAR BURDA

Anadolum dar günleri yaşarken
Horasan'dan gelen erenler burda
Yurtta perişanlık darlık var iken
Halk uğruna savaş verenler burda.

Hacı Bektaş ile birlikte gelen
Amca zade yakın akraba olan,
Dört tekkeden biri kendinin olan,
Sevgiyi saygıyı kuranlar burda

Orhan Gazi ile Bursa savaşı
Geyikli Baba, ya saldı ateşi
Azerbaycan Hoy şehrinde gelişi
Hünkara görevi soranlar burda

Abdal Musa dağda geyik donunda
Baktı ki bir beyin oğlu yanında
Avcının okunu buldu koynunda
Koşarken tekkeye girenler burda.

Haydar Ata, Hasan Gazi babası,
Yanında yatanlar Sultan anası
On birinci makam post nişanesi
Erenler cemini sürenler burda

Mühüründe yazılıdır Muhammed
Gaygusuz abdal'a eyledi himmet
Her yıl kazanında kaynıyor nimet
Lokmayı meydana serenler burda

Yazıcıoğlu kültürümüz varımız,
Dar günlerde erenlerdir yarımız.
Bozulmasın birliğimiz korumuz
Çalışıp menzile varanlar burda

Aşık Muharrem Yazıcıoğlu

PİR ABDAL MUSA

Seni arıyorum pirim bulmaya
İkrar iman olup divan durmaya
Gönülü Kabeye varıp girmeye
Nolur izin senden Pir Abdal Musa

Geceyi gündüze katıp yanarım
Aşkına düşmüşüm herdem anarım
Sevgisiz günümü gün mü sanarım
Nolur izin senden Pir Abdal Musa

Dağını taşını birden yürüten
Gönülleri yuyup hakça arıtan
Geyik olup teke beye görülen
Nolur izin senden Pir Abdal Musa

İzine düşerek gelen avcudur
Soruyu soran sanki savcudur
İslahi sözleri aşkı sevgidir
Nolur izin senden Pir Abdal Musa

Özlemi kulunuz derdi alemdir
Dillere geleni yazan kalemdir
Cümlesi varlığın gerçek temeldir
Nolur izin senden Pir Abdal Musa

Davud Gündoğdu (Özlemi)

ABDAL MUSAM VERECEKTİR

Pirim Abdul Musa benim
Sualimi soracaktır
Almışım gönlüme resmin
İlalebet kalacaktır.

Hallerim onun halidir
Gittiğim onun yoludur
Açan gül onun gülüdür
Kokusu hep duracaktır.

Pirim Şahım Abdal Musa
Kurmuş ebedi bir yasa
Sevenleri çekmez tasa
Menziline varacaktır.

Dolandık dolandık geldik
Altı günde vasil olduk
Gönülde gönüle daldık
Ummanlara salacaktır.

Emineyim Emiş adım
Gönlümde bulunmaz yadım
Hakikat haktır muradım
Abdal Musam verecektir.

Emine Atalay (Emiş Bacı)

PİR ABDAL MUSA

Ağaç kılıç ile küffar üstüne
Çekipte gidensin Pir Abdal Musa
Orhan Gazi ile zalim kastına
Vermiştin himmeti Pir Abdal Musa

Geyikli babayla bile buluştun
Pir Hacı Bektaş'tan himmet almıştın
Şahım geyik kılığına girmiştin
Avcısını çekti Pir Abdal Musa

Gaybi, bey oğluydu ava çıkmıştı
Güzel bir geyiğe meyli akmıştı
Oku atıp koltuğundan çıkmıştı
Kan akarak gitti Pir Abdal Musa

Beyin oğlu kan izini izledi
Şah o, oku hırkasıyla gizledi
Görmeden inanan gene bizlerdi
Bizleri uyaran Pir Abdal Musa

Emiş Bacı der ki Hak yolu dardır
İncedir uzundur kimine zordur
Seni seven canın hepsi birdir
Sevenlere kolay Pir Abdal Musa

Emine ATALAY (Emiş Bacı)

GÖNLÜMÜ GÖNLÜNE KENET EYLEDİN

İstanbul'dan çıktım buraya kadar
Kendimi kendimden kendim getirdim
Nice yıl yaşasam ömrüm uzasa
Abdal Musa seni aldım götürdüm

Bir Erenler Şah'ın yoluna girdim
Hamdolsun gerçeği orada gördüm
Çok şükür canımı yolunda verdim
Abdal Musa özüm sana yetirdim.

Mürşidim Ağuçen ismi de Ahmet
Çektirmede bana zerrece zahmet
Erenlerin yolu zordur hem mihnet
Mihnetin içinde şara getirdim

Abdal Musa sevenlerin durağı
Hemen yakın eder en çok ırağı
Altımıza verdi şükür burağı
Sanki uçtum menziline erdirdin.

Uçar suyun, sola dönen değirmen
Yolunda can verir dost seni bilen
Haziran ayında türbene gelen
Her geleni menziline erdirdin

Beyoğluydu Kaygusuzu getirdin
Getirdin de menziline yetirdin
Elmalı'da Tekke Köye oturdun
Derdin tüm canları başan getirdin

Beni Emiş Bacı edende sensin
Hemi atıp hemi tutanda sensin
Oynayıp gönlümü üten de sensin
Gönlümü gönlüne kenet eyledin,

Emine ATALAY (Emiş Bacı)

NUR ABDAL MUSA

Doksan üçün bin dokuz yüz yılında
Haziran ayının dört beş gününde
Saygıyla eğildim türben önünde
Durmuşum divanan sor Abdul Musa

Toplanmışlar dört bucaktan gelmişler
Etrafında küme küme olmuşlar
Nasip dağıtırsın gelmiş almışlar
Cümlelerin nasibin ver Abdal Musa

Şeriattan tarikata geçsinler
Uçar suyun gibi varıp uçsunlar
Hakikat babında pazar açsınlar
Cümlelerin muradın ver Abdal Musa

Ruhsatın ver biz süreğin sürelim
Can gözümüz aç ki Hakkı görelim
Nasip ola biz ölmeden ölelim
Giyeyim kefeni ver Abdal Musa

Sözlerim hem sırdır hemi aşıkâr
Çok şükür ki nasip eyledin didar
Hakikatta sırrın sen eyle izhar
Nur ilahi nurdur nur Abdal Musa

Emiş Bacı sırrım ya da açmayam
Sırat köprüdeyim geçem uçmayam
Himmet eyle yol uzarsa kaçmayam
Ruhumsun şahımsın Pir Abdal Musa

Emine ATALAY (Emiş Bacı)

SOR ABDAL MUSA

Yedi yüz yıl evvel gönlüme girdin
O zaman da pirdin şimdi di pirsin
Dünya insanlığı uyansın bilsin
Birliği sağlayan Pir Abdal Musa

Dünyaya mesajı burdan verelim
Senin gözün ile bakıp görelim
Gel istersen tüm canlıya soralım
İnsan olan birdir der Abdal Musa

Bırakalım ayrı ayrı görmeyi
Yalan olan hiç menzile ermeyi
Sevip bir birini birlik olmayı
Bir olun pir olun der Abdal Musa

Birlik makamında ayrı bulunmaz
Ayrılıkla o menzile varılmaz
Bir olandan sorgu sual sorulmaz
Sorulursa benden sor Abdal Musa

Er olanlar erliğini bilirler
Er bacılar bu meydana gelirler
Tekemmülde erkek dişi olurlar
Ayrı olanlardan sor Abdal Musa

Emiş Bacı olmuş yolunda niyaz
Bazı cilve yapar bazı bazı naz
Gelmiş makamında çalınıyor saz
Divana duranı sor Abdal Musa

Emine ATALAY (Emiş Bacı)

ŞAHİM ABDAL MUSA ŞAHİM

Bey oğlunu Abdal ettin
Şahım Abdal Musa Şahım
Avcıya kendin av ettin
Şahım Abdal Musa Şahım

Geldin Elmalı'da durdun
Üç dağın arası yurdun
Bir olun diye buyurdun
Şahım Abdal Musa Şahım

Yedi yüz yıl sonra noldu
Dağ tepe insanla doldu
Dostu dostuna buldurdu
Şahım Abdal Musa Şahım

Doksan üç yıldır bugün
Beş Haziran sanki düğün
Hiç gitmez gönlümde hergün
Şahım Abdal Musa Şahım

Gören Emiş Bacı dedi
Gelen çoktu gören gördü
Hepsinin muradın verdi
Şahım Abdal Musa Şahım

Emine ATALAY (Emiş Bacı)

GERÇEĞİN SÜRDÜĞÜ YOL ABDAL MUSA

Niyet ettim mekanımı göreyim
Himmet eyle görem Pir Abdal Musa
Aşk'ı sen ver ben de dilin olayım
Sensin halim bilen nur Abdal Musa

Biliyorum çağırana gelensin
Hem zahiri hem batını bilensin
İsteyenin muradını verensin
Benim de muradım ver Abdal Musa

Bazen geyik olup yolda gezersin
Bey oğlu gaybiyi alıp gidersin
Işık verip onu aşık edersin
Bana da aşkını ver Abdal Musa

Uçar suyu duydum nasıl sorayım
Nasip eyle ben niyaza varayım
Orda dergahına yüzüm süreyim
Kismet eyle bana yar Abdal Musa

Ali Erdoğan da senin kulundur
Hakk'a doğru giden ulu yolundur
Bize aşkı veren kendi halindir
Gerçeğin sürdüğü yol Abdul Musa

Ali ERDOĞAN (1948 Zile)

İRİM ABDAL MUSA

Pirim Abdal Musa Ali soyundan
Antalya ilinin Tekke köyünden
Koçlar meleşiyor Tekbir dağından
Gelir kurbanları Abdal Musa'nın

Ak dağların kucığında türbesi
Türbenin içinde erenler sesi
Himmeti Veli'den Haktan nefesi
Devahçısı gelir Abdal Musa'nın

Sıtkı sadakatla Hakka yakardı
Kerametle uçan suyu çıkardı
Yeşil göl üstüne zem zem dökerdi
Suları çağlıyor Abdal Musa'nın

Kırklar meydanında cemi yürüttü
Kâmilî mürşidi dergaha kattı
Geçtiği yerlerden gonca gül bitti
Gülleri mis kokar Abdal Musa'nın

Abdal Musa girdi Ceylan donuna
Kaygısızın oku değdi tenine
Kadir kulun kurban olsun yoluna
Selleri hoş çıkar Abdal Musa'nın

Kadir İNCİ (1950 Sivas)

PİR ABDAL MUSA

Ehlibeyt soyundan varolup gelen
Erenler şahısın Pir Abdal Musa
Yoluna baş koyup dergaha geldim
Canım sana feda Pir Abdal Musa

Hakkın cemalini sende gördüğüm
Aşkı ile yana yana döndüğüm
İçmeden aşkından sarhoş olduğum
Şarabı bal yapan Pir Abdal Musa

Seven gelsin diye emiri verdin
Dağlar taşlar ile yürüyüp geldin
Hü deyip geline suyunu verdin
Akıttın suları Pir Abdal Musa

Gahı geyik olup dağlarda gezdin
Vuruldu böğründen dergaha geldin
Kaygusuz Abdala okunu verdin
Keramet gösteren Pir Abdal Musa

Kul Erdalın serin vermiş bu yola
Bir naçar kulum ben düşmüşüm dara
Büyüdükçe büyür bu acı yara
Şifa eyle n olur Pir Abdal Musa

Erdal DOĞAN (Kul Erdal)

PİR ABDAL MUSA

Diyar diyar gezip seyran eyledim
Derdime dermanısın ya Abdal Musa
Medet mühret diye kapına geldim
Mahrum etme bizi Pir Abdal Musa

Şu fani dünyada yaniyor bağrım
İlaç kâr etmiyor çok kötü halim
Divane olmuşum hele gör şahım
Aşkınla yanmışım Pir Abdal Musa

Aşktır beni böyle divane yapan
Görülmez bir ateş içimi yakan
Yanan ateşlere kendini atan
Alev alev yandım Pir Abdal Musa

Derdim çok büyüktür aşkınla doldum
Dilimde sözlerin ummana daldım
Kanayan yarayı sar diye geldim
Sen sar yaralarım Pir Abdal Musa

Kul Erdal diyor ki özlem doluyum
Duyurun Pirime ben de kuluyum
Yattığım mekana yüzler sürdüğüm
Muradımı sen ver Pir Abdal Musa

Erdal DOĞAN (Kul Erdal)

ŞAH ABDAL MUSA

Ben divana gelip kusur eyledim
Himmet eyle bize Şah Abdal Musa
Dergahına varıp niyaz eyledim
Kabul eyle nolur Şah Abdal Musa

Düşkünüm şaşkınım kapına geldim
Nefsimi öldürüp darına durdum
Maşuk aşığını affeder sandım
Bizi sen affeyle Şah Abdal Musa

Sana öfkelenen müridin oldu
Fehmedip görene rahmetin oldu
Aşkına düşenler cemalin gördü
Göster cemalini Şah Abdul Musa

Nice zaman geyik olup gezindin
Kaygusuz'u peşin sıra getirdin
İrşat edip menziline yetirdin
İrşat eyle bizi Şah Abdal Musa

Dağa taşa emir verip gelirdin
Aşkına düşene dolu verirdin
Uçar su içinde bana göründün
Uçurdun suları Şah Abdal Musa

Kul Erdalım aşkın ile yanarım
İki gözüm çeşme olmuş pınarım
Cemalin görmektir yine muradım
Aşkınla yak bizi Şah Abdal Musa

Erdal Doğan (Kul Erdal)

GÜL ABDAL MUSA

Gönlüme şuleni verdin bu ayda
Açıldı önümde yol Abdal Musa
Merhemi sen verdin eyledi fayda
Derman senden ola Gül Abdal Musa

Canımı canlara etmişim feda
Gülüne aşiktir bülbülü şeyda
Mucizatın oldu ok ile yayda
Kapında olmuşum kul Abdal Musa

Güzeldir erenler sizdeki mihrap
Pirim hak kelamı eyledi hitap
Ali'm cemalinde görünür mehtap
Ali'ydin Veliydin nur Abdal Musa

Badeyi esrarla döner dururum
Ol dostumu nerde olsa bulurum
Aşkı verdin ben ölmeden ölürüm
Diriltip halimi yun Abdal Musa

Gürcü'yem görmeyi hak nasip etti
Hak aşkına düşen nefsi pak etti
Pişirdi sabırla bak Aşık etti
Sevdan etti beni Kul Abdal Musa

Gürcü Doğan (İşleyen)

ABDAL MUSA PİRİMSİN SEN

Hakk'a giden doğru yolum
Şah'i Merdan seven kulum
Giyindim al yeşil şalım
Abdal Musa gülümsün sen

Arayıp doğruyu bulsam
Şah Hüseyne ben kul olsam
Kerbelâ'ya bir yol bulsam
Abdal Musa yolumsun sen

Gülseren'im hiç ağlama
Dost yüreğimi dağlama
Giderim beni eğleme
Abdal Musa Pirimsin sen

Gülseren İşleyen/Zile (1975)

- ★ ARA BUL
- ★ KADINLARI OKUTUNUZ
- ★ İNCİSEN DE İNCİTME
- ★ MURADA ERMEK SABIR İLEDİR
- ★ ARAŞTIRMA AÇIK BİR SINAVDIR
- ★ HER NE ARARSAN KENDİNDE ARA
- ★ ELİNE, DİLİNE, BELİNE SAHİP OL
- ★ ARIFLER EHLİNİN İLK MAKAMI EDEPDİR
- ★ İNSANIN ÇEMALİ SÖZÜNÜN GÜZELLİĞİDİR
- ★ NEFSİNE AĞIR GELENİ KİMSEYE TATBİK ETME
- ★ İLİMDEN GİDİLMEYEN YOLUN SONU KARANLIKTIR
- ★ DÜŞÜNCE KARANLIĞINA IŞIK TUTANLARA NE MUTLU
- ★ HİÇBİR MİLLETİ ve İNSANI AYIPLAMAYINIZ
- ★ DÜŞMANINIZIN DAHİ İNSAN OLDUĞUNU UNUTMAYINIZ
- ★ AKLINA, HİSSİNE, BEDENİNE, İRADENE HÂKİM OL
- ★ NEBİLER, VELİLER İNSANLIĞA TANRININ HEDİYESİDİR.

Hacı Bektaş Veli

Derleyen : ALİ SÜMER

- ★ MÜMİN OL
- ★ HALİM SELİM OL
- ★ AHDE VEFA ET
- ★ MUSİBETE SABRET
- ★ SÖZÜ DÜŞÜN SONRA SÖYLE
- ★ İBADETE MALINA GÜVENME
- ★ YALAN SÖYLEME
- ★ HAK DİVANINDAN AYRILMA
- ★ BİLMEDİĞİN KİŞİYE YAR OLMA
- ★ VAKTİNİ ZAYİ ETME
- ★ KİMSENİN UĞRADIĞI KÖTÜ DURUMA GÜLME
- ★ KENDİNDEN ULU KİMSE İLE MÜCADELE ETME
- ★ DÜNYA İÇİN GÖNLÜNÜ MAHZUN ETME
- ★ MEVKİ SAHİBİ KİMSEYE YÜZSUYU DÖKME
- ★ HER BULUNDUĞUN HALE ŞÜKREYLE
- ★ ELDEN GELİRSE YALNIZCA NİMET YEME
- ★ KENDİNE ZİYNET VERME, GÖNLÜNE ZİYNET VER

Abdal MUSA

Derleyen : ALİ SÜMER

- ★ AYIP GÖRÜRSEN ÖRT
- ★ AŞK MUHABBETTEN DOĞAR
- ★ ÂLİMLERE MUHALEFET ETME
- ★ HAKK'I GÖRMEK İSTERSEN ÖZÜN GÖR
- ★ HER ŞEY SENSİN VARLIĞINDAN HABERDAR OL
- ★ ALLAH'I ARIYORSAN SAHRAYA GİTME
- ★ BİLGİLİ OL VE SIR SAKLAMASINI BİL
- ★ GURURLU VE KİBİRLİ OLMA
- ★ BÜTÜN TAŞLARA MÜCEVHER DENİLMEZ
- ★ KENDİ İLMİNDEN SÖZ ETME
- ★ ARİF OL VE NASİHATE KULAK VER
- ★ BAŞINDAKİ BİR KİL BİLE AMAÇSIZ YARATILMAMIŞTIR
- ★ EĞER İNSANLIK HAKİKATİNİ BİLMİYORSAN VAR OLDUĞUN SÜRECE ONU ARAŞTIR
- ★ ENBİYA VE EVLİYANIN HUYUNU KENDİNE ÖRNEK AL
- ★ ÂŞIK O KI-ÖZÜ MUHAMMET, HUYU ALİ GİBİ OLA
- ★ SEN MELEKLERİN SECDE ETTİĞİSİN
- ★ SEN CÜMLE EŞYANIN AYNASISIN

Kaygusuz ABDAL

Derleyen : ALİ SÜMER

**Adil Ali Atalay'ın
CAN YAYINLARI Okurlarına
Sunmuş Olduğu Kitaplar**

- 1 - **Ehl-i Beyt'in Mucizeleri**
(Geliştirilmiş 3. Baskı 320 s. 1995) (Adil Ali Atalay)
- 2 - **Anadolum - Anadolum** (Şiir 192 s. 1975) Tükendi
- 3 - **Seyyid Nizamoglu Divanı** (3. Baskı 302 s. 1990)
- 4 - **Kerbela ve Matem** (Yazı ve Şiir İlâveli 5. Baskı 384 s. 1993) (Adil Ali Atalay)
- 5 - **Abdal Musa Sultan ve Velayetnamesi**
(İlâveli 7. Baskı 192 s. 1996) (Adil Ali Atalay)
- 6 - **İnsanlığın Kemâlet Turu** (Levha)
- 7 - **Aşık Demani Baba Hayatı ve Şiirleri**
(64 s. 1982) Tükendi (Adil Ali Atalay)
- 8 - **Gülzar-ı Hasaneyn / Fazlullah Rahimi**
(3. Baskı 464 s. 1994)
- 9 - **Gel Kendine Deli Gönül / A.A. Atalay**
(3. Baskı 240 s. 1995)
- 10 - **Kurtuluş Savaşında Alevi -Bektaşiler / Baki Öz**
(Geliştirilmiş 7. Baskı 144 s. 1996)
- 11 - **Kur'anda Hikmet ve Tarihte Hakikat**
Kur'anda Hikmet İncil'de Hakikat
Halil Öztoprak'ın Toplu Eserleri (192 s. 1990)
- 12 - **Şah İsmail Hatai / Nejat Birdoğan** (496 s. 1991)
- 13 - **Amasyalı Fedayı Baba Divanı / Abdullah Çelebi**
(488 s. 1991)
- 14 - **Usul-u Kâfi / Tacettin Uluç** (272 s. 1994)
- 15 - **Faziletname / Yemini** (9. Baskı 160 s. 1996)
- 16 - **Yanık Bir Türküdür Sevdam / Metin Şimşek**
(144 s. 1992)
- 17 - **Bir Tohum / Muharrem Atalay / Şiir 1992**
- 18 - **Noksani Baba / (Adil Ali Atalay)** (2. Baskı 144 s. 1995)
- 19 - **Kenzül - Mesaib KUMRU** (3. Baskı 416 s. 1995)
- 20 - **Tam Hüsnîye / A. A. Atalay** (4. Baskı 192 s. 1995)
- 21 - **Veli Baba Menakıbnamesi / Bedri Noyan (Dede Baba)**
(2. Baskı 304 s. 1995)
- 22 - **Gezdim / Erzurumlu Aşık Garip Bektaş**
(144 s. 1993)
- 23 - **İnançta Devrim / Mehmet Dişkıran**
(2. Baskı 240 s. 1995)

- 24 - **Kerbela'nın İntikamı Müseyib Gazi**
(2. Baskı 224 s. 1995)
- 25 - **...Ve Hidayete Erdim / Dr. M. Et/Ticani**
(2. Baskı 208 s. 1995)
- 26 - **İmam Cafer-i Sadık Buyruğu / A. A. Atalay**
(5. Baskı 288 s. 1996)
- 27 - **Hanedan-ı Ehlibeyt Neden Hor Görüldü?**
Ali Ağa Varlık (3. Baskı 240 s. 1995)
- 28 - **Binboğalı Kökçüler / Batasica Hektor / Süleyman Çihtaş**
(736 s. 19993)
- 29 - **Gölgesiz Işıklar I- Alevilik ve Öncesi /**
Mahmut Reyhani (2. Baskı 176 s. 1995)
- 30 - **Ehl-i Beyt'ten Bir Deste Gül / Gürcü ve Erdal Doğan**
(272. 1994)
- 31 - **Cabbar Kulu** (Adil Ali Atalay) (2. Baskı 96 s. 1995)
- 32 - **Gönlün Dili Bahçenin Gülü /**
Durmuş Günel (160 s. 1995)
- 33 - **Gölgesiz Işıklar II - Tarihte Aleviler** (192 s. 1995)
- 34 - **Dede Korkut ve Ahmet Yesevi'den Günümüze**
Ünlü Alevi Ozanlar / Mehmet Şimşek (240 s. 1995)
- 35 - **Binbir Çiçek Mozaigi Alevilik / Lütfi Kaleli**
(448 s. 1995)
- 36 - **Atatürk'ün Anadolu'ya Gönderiliş Olayının İcyüzü**
Baki Öz (176 s. 1995)
- 37 - **Bektaşilik Alevilik Nedir? / Doç. Dr. Bedri Noyan**
(640 s. 1995)
- 38 - **Alevilik İle İlgili Osmanlı Belgeleri / Baki Öz** (1995)
(304 s. 1995)
- 39 - **Kul Himmet Üstadım / İbrahim Aslanoğlu**
(176 s. 1995)
- 40 - **Allah Hedef Can Nokta / Ali Ağa Varlık** (160 s. 1995)
- 41 - **Eba Müslüm'ün Tabutu / A. Mesruri Geda**
(184 s. 1995)
- 42 - **H. Betül Fatıma Anamız / A. A. Atalay** (172 s. 1996)

Hülya ile Yadigar (3 Perdelik piyes) Dergilerde
Yayınlandı - Kartal Halk Eğitim Merkezi'nde Oynandı
(Altını Tunç Yaparlar)

SON SÖZ

Bu esere emeği geçenler :

ABDAL MUSA SULTAN hakkındaki yazılarını tereddütsüz bize gönderen Dr.Op.Bedri NOYAN Dedebaba'ya ve Hasan TANTAL ile Ahmet ÖZDEMİR Beylere, Velayetname'yi eski yazıdan yeni yazıya çeviren Mehmet YAMAN Bey'e, ABDAL MUSA SULTAN hakkında bilgi alacağımız kimselerin adresini veren Kahramanmaraş'lı Müslim AYDOĞDU'ya, kitabın basılışında tashihe emeği geçen öğretmenler SARICAKIZ (İlkin MANLA) ile Abbas ALTINKAŞ Bey'e, gene bu kitabın çıkması için teşvik eden Karaca Ahmet Sultan Türbesini Koruma Derneği İdare Heyeti arkadaşlarıma ve bütün üyelerine ve gene kitap baskıda iken redaksiyonunun yapılmasında zahmet çekip yazıhaneme kadar getirip günlerini, zamanlarını bahşeden Matbaacı Hüseyih ERCAN ve Dizgici Yusuf Celal ALTUĞ'a ikinci baskıda tashihini yapan Rıza ZELYUT Bey'e minnettarlığımı bildirirken bu kitabın çıkışına sevinip, noksanlarımızı hoş gören tüm canlara teşekkür eder her şeyin gönlünüzce olmasını dilerim.

Adil Ali Atalay

27 Ocak 1978

Satınalma
08.03.1986
Can Yayınları

